

Est. A-17843

Prof. J. M. elajar

Aspasija un muhsu kritika

Aspasija

Num. 128.1

un

muhsu kritika.

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu
1.6.6486

Leepajâ,

Leepajas Latveefchu Grahmatu Iſdeweju Beedribas apgahdibâ,

1897.

Дозволено цензурою. — Рига, 31-го марта 1897 года.

Tartu Ülikooli Raamatukogu

1205433923

Alpafija un muhſu kritika.

„Seltenu kalendarà“ preekſch 1895. gada atronam titlab Alpafijas biografiu kà gihmetni. Weena kà otra deefgan neiſdewuſchàs, bet no leeluma tikpat — dabonam redſet, kahda rakſtneeze iſſkatas, un ſinat, kahdas domas publikai*) par winàs rakſtneezifteem panahkumeem.

Schini biografijà fazits: „Waidelote“ un „Saudetas teeſibas“ atraduſchàs ſiltu peecriſchanu“ — „Alpafijas prologeem branga literariſka wehrtiba“ — „iſ Alpafijas raſchojumeem dwaſcho pretim bagatigi apdahwinats, ſpehzigš, dſejifšs gars, kupla fantaſija, wihrifſka ſpariba zenteenos“ --- „Alpafijai tik pilnigi reals wirjeens, kà tas zitam neweenam wehl naw eedroſchinajees buht — diſchana pee ikdeenifſka zilweka neſaſtopama ſpariba“ u. t. t., u. t. t.

Rà redſams — leela flawa!

Un „Seltenu kalendarš“ naw weenigais, kaš Alpafiju kà flawejis. Lihds ar winu to darijuſchi wiſi muhſu laikrakſti — deenas-, nedekas- un mehneſchrakſti. Slawejuſchi to realiſti, flawejuſchi idealiſti, flawejuſchi „wezee,“ flawejuſchi „jaanee,“ flawejuſchi wiſi**), kam ween tik kà ſakot, mehle resp. organs, kurà ſchahdu flawu nodrukot.

Tà tad — Alpafija flawena. Naw ko ſchaubitees — toti flawena rakſtneeze!

Bat nopeetnaki kritiki, kà Teodors peemehram***) neleeds ſawu ſpalwu un tinti ſchis flawas papildinaſchanai resp. ſankzionefchanai. Teodors, ſawà ſkrahpejoſchi glaudoſchà formà, iſſaka ſeſoſchu ſpreedumu: „Schi nowele (Zihna par nahkamibu) paſtahw no fraſem. Tur naw neweena dſihwa pateeſa rakſtura; tur naw neweena gadijuma, kaš pateeſas dſihwes apſtahktoš attihſtitoš; tur naw neweena iſnahkuma, uſ ko dſihwes apſtahkſti konſekwenti aiſwirſas. Tur runà par ſeeweetes dabu, par ſeeweetes ſtahwoſli,

*) wiſmaš kahdai daſai no tàs.

**) pehbejà laikà parahbijuſchàs gan ari nelabwehligas kritikas.

***) „Latw. daiſkrakſtn.“ 1894. g.

par feeweetes darbu, un runajot gadijumi us weenu un otru pušt paštās. Un tomehr ņchi grahmata ir ņwarigaka, nekā desmit zitas. Luht, ņchis runas, tās greeņčas dšihwē eefņhā, kā našis greeņčas noauguņchos zeros. Kas feeweete tagad ir, ja wina ir weena? Kas feeweetei jadara, ja wina grib maiši ehst? Kas wina gaida, ja wina nemas ahrā lihst no ņpostem? Naw ņen, ka ņchos jautajumus pee mums ņakta zilāt. Un lai zilajot ņche peemaiņas labi daudņ romantikas un tukņcha waloda, tomehr ari tā wina aiskuņtina domas un eewirņa nopeetnā dšihwē”

Tā tad — literariņks monstrums ņchi noweles ari pehž Teodora domam, bet tahds monstrums, kuru, noglaudot, war pataiņt par ņwarigū monstrumu, un —

Atkal ņlawā! —

Waj grahmata, kas labu ideju eetehrpj eħrmu uswalkā, pateest ņwarigaka par 10 zitam grahmatam, par to wehl runaņim wehlaņ — ar ņcho ņwarigo grahmatu tuwak eepaņihdamees — ņcheit ņaktumā gribam tikai konstatet, ka Aņpaņiju daudņinajuņchi un ņlawejajuņchi netikween weens otrs kalendara ņastahditajs waj teatra rezensents, bet pat nopeetni kritiki, jeb wiņmaj tahdi, kuras lihds ņchim bijām raduņchi turet par nopeetneem kritikeem. —

Tureņimees tad pee ņchahda ņakta, t. i. ņakta, ka Aņpaņija daudņinata un zildinata wairak par wiņeem latweeņchu rakņneekēem Rursēmē kā Widsēmē, uu meklesim winas darbos*) ņchahdas daudņinaņchanas un zildinaņchanas eemeņlus — meklesim, zik latweeņchu rakņneeziba wiņpahrigi parahdā rakņneezei Aņpaņijai. Us ņcho darbu muhs pamudinaja ņewiņchki diwi jautajumi: 1) waj muhņu ziti rakņneeki pateest tik neezigi, ņalihdsinot ar Aņpaņiju, zik wina ņlawā neeziga, ņalihdsinot ar Aņpaņijas ņlawu, un 2) waj wiņpahrigi drihktam teikt, ka Aņpaņija muhņu labakā un ņlawenakā rakņneezē.

ņewiņchki pehdejais jautajums mums leetas ņwarigs, tapehž ka kahdas tautas rakņneezibu jau mehds aņņpreest pehž winas labakā jeem rakņneekēem, un zittauteeņchi, iņlaņajuņchi muhņu „labakās” rakņneezes rakhojumus, waretu galu galā dabut nepareisu ņpreedumu par wiņu muhņu rakņneezibu.**)

Nebihņimees tamdehkt puhles, wehl reis iņlaņēt wiņu zauri, ko Aņpaņija rakņtijuņt, un pehž tam tikai — ja atradiņim par wajadņigu — parakņtiņim***)

*) literariņkos.

**) Ja peemehram Aņpaņija „pateestbā” nebuhtu wiņ muhņu labakā rakņneezē.

***) domajam, ka pee ņchahdas ņwarigas balņoņchanas wiņai laņtajai publikai jadob balņs teestbas.

wina iſdodamo pilnwaru — nahkt pee zittauteefcheem un fazit: „Es efmu Afpaſija, mani darbi ir latweefchu rakſtneezibas labakee darbi, winas labaka garſcha un labakee eefkati etc. „Prima-Waare,“ ta fakot.

Paſchu mahjas, Kurfeme un Widfeme, daudſ nenofihme, ja druſtku wairaf paleelamees, druſtku wairaf paſlawejamees, nefa wajaga — wiſi paſchu laudis! — bet zeema ejot — jauſmanas! ja-apftatas labi, kahdus „diſchwedejus“ fuhtam turp — — ka nepadara kaunu! —

Bef tam, ka jau minejam — nedrihtſtam pahri darit ari ſaweem ziteem rakſtneekem. Ar kahdu duhfchu ihſti lai tee wairs ſeras pee ſpalwas, kur tik pahrmehrigi uſ reis ſahk leelit weenu — tik pahrmehrigi, ka wiſeem ziteem tuhlin jakriht pihfchlos un pelnos un tur ar ſahpem ſirdi jaatſiht — tauta wiſu ſwehtibu atdewuſt winai, preefch mums tai itnefas naw atlizees, ka tikai laſſi. Waj kahdos ſirdeshſtos naw janahk uſ kaunam domam, naw jaſahk ſchaubitees par kritikas beſparteejiſmu, pateefibas mihleſtibu u. t. t.?! Ja Afpaſija nebijuſt paſihſtama emanzipazijas karotaja, tihri waj jaſahk domat, ka kritika ſpehlejuſt galanta kawaleera lom, ſlawejuſt Afpaſiju tamdehl, ka ta dahma, pehlufit zitus rakſtneekus tamdehl, ka tee naw dahmas u. t. pr.!

Nu tad — wehlreif wiſus*) Afpaſijas raſchojumus weenu laidu zaur iſlaſtjuſchi, lai eeguhtum nefarauſtitu kopeſpaidu, neefam nebniht nu nodomajuſchi, ſahkt rakſtit paraſtu, augſti ſiniſtku, ſweſchwahrdu un zitatu pilnu „muſtura kritiku,“ bet weentahrfchi analiſet, ar kahdu noluhku ihſti Afpaſija ſawus raſchojumus raſchojuſt un ka winai ſchis noluhks iſdewees panahkt — un tad redſefem, zif kritikai taiſnibas.

Behz noluhka naw ilgi jamekle — Afpaſija rakſta ſeeweefchu laba t. i. zenſchas labot to ſtahwofli ſadſihwe. Un ſchis ſtahwoflis behz rakſtneezes domam labojams ar grahmata un brihwibam. Galwenais tomehr, pee ka ſchimbrichſcham tureſimees, ir: rakſtneeeze grib kaut ko labot, un tas ir labs noluhks. To nekad neleegſim!

Behz tam tomehr nahk otrs jautajums: ar kahdam ſefmem rakſtneeeze ſchim labajam noluhkam kalpojuſt — un uſ to atbildeſem ar wiſam ſekoſcham ſlejам.

Ap pehdejo jautajumu faronas bef tam loti daudſ ziti, ka peemehram: „waj rakſtneeeze pateefi bijuſt pahrleezinajuſees, ka winas ſludinatais „ſeeweefchu labais ſtahwoflis“ pateefcham labais — waj wina pati ari tizejuſt, ko zitam ſeeweetem eeteikuſt tizet, waj wina runajuſt ka jutufit un domajuſt u. t. t. un, ja tas peerahditos, — waj tad winai ari pateefi bijis tikdaudſ talanta un rakſtneeziftas ſpehjas (ka mhſu kritiki apgalwo) — ka laba ideja, ſchahda talanta paſpahrne wareja daudſ mantot.

*) ar maſ iſnehmumeem.

Lai us wifseem fchahdeem jautajumeem waretum dot atbilde, lišim Afpašijas waronem un waroneem*) dšihwot mums wehkreiš klaji un gaišchi fawu dšihwi preefšhâ — lai tad iš wimu wahrdeem, darbeem, waronibas un bešfpehziabas, panahkumeem waretum fpreest, kahds eefpaids teem uš lašktaju jaatstahj un — — no fchi eefpaida**) atfarajas rakstneeka panahkumi!

1) Zihna par nahkamibu. Grahmata, kas pehz Teodora domam fwarigaka nekâ 10 zitas.

Raiba zihna! t. i. ja nowelē tehlotu darbošchanos wispahrigi drihkt faupt par kahdu zihnu, bet — zihna par nahkamibu ta nepawišam naw.

Zihnišmees wimu no pašča fahkuma lihds un tad redsešim! —

„Kahdâ jaukā pehzpusdeenâ“ mums rakstneeze stahda preefšhâ diwi fungus un weenu dahmu. Rungi abi ir prezibas kandidati un dahmai — ir pagahjiba***). Šhis trihs personas tad ari noweles galwenâš personas. Winâm trim, weenâm gandrihš, wifas noweles darbiba „jafadarbo.“

Weens no abeem kuugeem, dehwetais „seemetneeku teiku waronis“ un „mekletais jurists,“ Dšits wahrdâ, ir stiprs, smuks, plezigs wihreetis. Winšch ir noweles pirmais waronis un rakstneeze tuhlin pirmajâš diwi lapas pušēs jaw fata tif daudš laba par wimu, ka mums gribot negribot ja-atšihst: tahdâ waroni seeweetem ja-eemihlas beš mafakâš pretrunâš, beš eefahšechanâš, tâ fakot. Dšits ir smuks, ir stiprs, ir bagats, ir flawens un, ar rakstneežes paščas wahrdeem tahlak fakot, ir „gaišchs entusiasts“, ir „ar ušwaras lepnibu pilnâm filâm azim,“ ir „ar zehluma, daišjuhtibas un aišgrahbtibas fpahrneem,“ ir „ar štiprâm rokâm,“ „zeefchu wihra gribu“ etc. etc. etc. un — tif daudš labâm ihpašchibam ween, beš jebkahdâm kaunâm, drihktetu pat wizišlutinatakais seeweetis kluht apmeerinats. Râ Sauls, beš wainas no galwas lihds papehšcheem un par wešelu galwu leelats nekâ wiš ziti eefšch Istraeta, šhis Dšits nostahjas muhšu preefšhâ, un — „katrai wahrigai seeweetei winšch jau pehz fawa ušfkata ween fpehja eedot pa kahwibu, ka ta no fchim štiprajâm rokâm tiftu nekâ zaur wifu muhšchu, un tai nebuhtu jabihštâš no nekahdeem dšihwes gruhtumeem†) un zihnam.“

*) tamlihds žitâm peršonam.

**) pamudinošča waj atbaidošča.

***) fchahdi rakstneeze tulko „Vergangenheit“ (Dame mit einer Vergangenheit nošihmē).

†) kas uš walodu atteežas, japeešihmē, ka wiš tas teifums šoti ehromots, bet šewišchi ehromoti škan, ka „gruhtumus“ („eefnas“ no leeluma) leek „gruhtibu“ weeta.

Tea ir rakstneezes paščas wahrbi, tuhlin fahkumâ, 2. lapas pufe — lai no Deewa pufes, laikam, tik kahds nefahktu bashchitees par noweles waroni — waj tik buhs labs?! — Dstis ir labs — redsat!

Un ja kahds feeweetis wehl lihds ſchim nebuhtu ſinajis, pee kahda wihreeſcha turetees, tad nu winſch to ſinâs: winam ja-ir ſmu-kam, flawenam, bagatam, ar ſilâm azim, jabuht ſtipram, lai feeweetes waretu neſt zaur muhſchu, ja-ir gaiſcham entuſiaſtam, japeeder pee poſi-tiwâs pufes, ja-ir, ihſt fatot, kâ ſeemetneeku teiku waronim — puſ-deewam un ne kâ zilwekam!

Brangs jaw tahds waronis ir ar! bet — pahraſt augſti peepra-ſijumi!

Atleſt mums tikai waizat pehz ſeeweefcha lomas pee tahda titana ſahneem, un rakstneeze pate mums uſ to atbild*): Nu, kas tai ſewiſchki darit — winai naw ko bihteſes, ta war droſchi paſautees, ka dſihwes „gruhtumi“ winai pee ſchahdeem ſahneem neka newar darit! —

Tâ tad no leeluma redſam, kahdam pehz rakstneezes Aſpaſijas domam ja-ir idealam wihreetim**), bet — pateſt paleekam ſinkahrigi, kâ pee ſchahda milſcha ſahneem rakstneezei iſdoſees iſrahdit warones (Marijas - Felizitas) waronibu, patſahwibu, energiju un t. t. — waj ſem ſchahda titana ſpahrneem ſchi Marija titlab kâ pawifam nepaſudis — nepaliks par paiju un laika kawekli lepnâ wihra lepnajâ dſihwoſki?! Un — kas tad tahda Marija buhs par preekſchſchmi zitâm feeweetem — kuzâm rakstneeze tatschu wehlaſ eedweſt entuſiaſtumu preekſch patſahwibas zihnas?! —

Bet — redſeſt uſ preekſchu! Warbuht, ka war — katram ſawa metode!

Otrs kungs. Dſſcha draugs — Plawinſch***) — — ari brangs wihrs un pahrtizis zilweks! Uſ ſcha prezibas kandidata paſes ſtahw: „Baſiſtams rakstneeks, tumſchmatains ſteptikis, negatiwas pufes peeſritejs un baudijumu melletajs“ (3. l. p.). Beſ tam mums wehl rakstneeze paſaka,†) ka tas derigs kalps tupeles warai (2. l. p.).

Ihſt fatot — ari deeſgan labs kandidats! Abi labi! un ja tahdi wihreeſchi ween buhtu paſaulē — buhtu wiſs labi! buhtu ſeeweefcheem paradije atkal mahjâ! —

Pehz abju waronu preekſchâ ſtahdiſchanaſ noweł nahſ ſcho waronu ſarunas „pee glaſes alus“ — par to, ka laulibas ſlehghchana ſchinis lai-

*) kaut ari ne direkti.

***) ſchim idealam, kâ wehlaſ redſeſt, laſpraht ſeko ari emanzipetâ Felizita-Marija.

†) neſkatotees uſ draugu gigantikâm ihpaſchibam, abju wahrbi tahdi maſiiti.

‡) rakstneeze wiſpahrigi mihl paſaſit — beſ tehloſchanaſ.

Kos leelakai datai weikala leeta (4. l. p.), ka ihsta pašchaisleedšiga mihlestiba ir „kà feedošča oafe šmilšchainajā dšihwes tuffšumà“ un ka ta nefafneedšama leeta — un ka ta bes tam pehrle stary putekkeem, kà weens starošoššs dimants zilwezes wainagà u. t. t., u. t. t. — kà redšams, nebuht tif „pahrzilwezifšas“*) walodas, kà no šchahdeem teifu waroneem buhtu gaidamas. Tàs ir tahdas walodas, tahdas fewiškfi pirmà gada školeni mehds šchetinat aifleegt alu dšerdami — „nahwigi“ tizedami pee ihstas platonifšas mihlestibas, sobus šafodufšči tomehr to noleegdami.

Tà tad šarunas waroneem paplahnas. — Šnash tahda parasta šchaloššana par deenas jautajumeem, šwarigam jaunàm idejam, moderneem ahršemju wirseeneem etc. Šchahda frašču škandinafšana jau fen pašifštama mušika! škan tapat kà šlawenu komponistu operas, ko uf leierkastem beršè!

Dšitim, I num. waronim, mekletam jurifštam, šchint konveršajijà „pee glahšes alus“ ja-aifšahw „paščhaisleedšigà“ mihlestiba. Dšitim, kà uf preešču redšefšim, wišpahrigi ja=ir padumjam, t. i. jarunà un jadara tahdas leetas, ko neweens mekletš jurifšis wehl nekad naw darijis, ne ifdaris. Det rakšneeze to tà wehšas.

Dštrs waronis alu dšerdams ifrahda šawu „tumsšmataino šteptizifšmu.“ Wišč pušojas par to, ka feeweefšči wišu nemihlot „pašču par fewi,“ bet ka tee mihlot wiša šahwofli. Wišč „kà wišč filošoššs deenas laikà štaiga=iot aptahrt ar lahpu un meklejot zilwešu — feeweeti.“

„Lai wišu mihlejot par fewi,“ wišč grib — t. i. tahdu laikam no leeluma, šahds tas no mahtes meefam nahzis?! kas no dšimššanas laika wehl it nepawifam nekahda šahwofta nebuhtu eeguwiš šadšihwè, kas šneka laba ne šauna wehl nebuhtu ifdarijis, tif ilgi šadšihwodams, kas nebuhtu wehl ne eewehrojams ne ne=eewehrojams rakšneekš?! Ja, pateefšbu šafot, newaram nepawifam labi eedomatees, šahda šchahda „peršona par fewi“ lai ifškatitos! Un feeweefšchem tahdà imafšinerà peršonà jaemihšlas?! — tahdà „wehlukturehrdšigà“ peršonà?!

Det draugs Dšits, šam katra dumja doma šimpatifša, šaka: warot gan mihlet šchahdu peršonu par fewi — efot gan feeweetes, šas to darot! (4. u. 5. l. p.).

Ja, ja! tahds mums tad pamafšnam išaugs preeščà modernas rakšneežes i d e a l š wihreetiš! Bušš gan weens „garigs waronis“**), kà paredšams.

Atšahrtošim tomehr ihšumà — lai nepeemiršum! — šahdam wišam, šam idealam wihreetim wajaga buht: Šmušam, štišram, bagatam, padum=

*) rakšneeze wehšaf šauž Dšiti par pahrzilwešu.

**) rakšneežes eemihletš teizeens.

jam,“ gaidam wehl peenahkam klah: refnigam, omuligam — un tad mums fen pasihstams „papus“ preeksch azim — kam ne prahã nekad ne-eeenahks dseecat „jaunas dseefmas.“ Ja — Grambambuli — das ist der Titel!

Un newaram nozeestees, wehl reis nejautajufchi — to ihsti emanzipets feeweetis ar tahdu eefahks?! — —

Wini runã tahlak. Wifs fatschalojums neder atstahstitt, bet weenu gabalinu wehl tikpat is ta isnemfem, jo tas pateest pamudina uf pahrdomaschanu (kã Teodors par wifu noweli issfazijas). Tas jarunã Plawinam (raksineekam) un — waretu gan ari buht, ka runataja fteptizifms nedibinats, par dauds melns schini weeta, bet — pahrdomat deretu gan tikpat katram „gaischam entusiastam“ par wina fefoscheem wahrdeem: (5. un 6. l. p.) „Es netizu juhju emanzipazijai, jo es netizu feeweeti. Waj pateest tas ir weenigi flahpes pehz gara gaismas, attihstibas, sinaschanas, kas feeweeti pamudina uf emanzipaziju, waj sem spihdoschã reklamas tikai neflehpjas pawisam zits kas. Seeweetes wifas no dabas koketes, tã kokete ar sawã toaletem, ar labdaribu un tapat ari ar emanzipaziju. Parises modes schurnali nespehj wairs neko fewischki jaunu pasneegt, gresnoschanas ar drehbem ir par dauds wispahreis, aprasts, tamdeht wajaga kaut to jaunu, kas wehl kas rets, nepeeteef wairs koketet ar meefu, wajaga koketet ari ar garu. Bet schis eemefls wehl buhtu peedodams, tas ir tas newainigakais; bet zif beeschi ari neatgadas, ka ar scho garigo reklamu teef saweenots netikumã. Radeht tad lai neisrahditos par emanzipetu, kad ar scho dabu brihwiketi — atkauju, fetot sawã eefahribam un kaiflibam un wehl no kahda peekriteju pulka teef zelta uf wairoga, kã gariga warone. Tizi man, ka gandrihs wifas no schim emanzipetã feeweetem buhs sawã sinã bankrotejufschas*), ka tam ir katrai sawã „pagahjiba,“ kura tam wairs nedod eefpehju, eenemt zeenijamu stahwokli sãbeedribã un tam tadeht kã flihkonem jamekle glahbinsch oposizijas partija.“

Nefkatotees uf wifu nelatwisko walodu, domas teefcham wehrtas, ka tã wehl reis doma! Wifu noweli, nefkatotees uf wifã Teodora rekomendazijam, war isleetot krafns aiskurinafchanai, bet schis lapinas der eepreeksch ispleht un wehl reis islasit! jo lai ari Plawinsch negehlis (kã wehlat israhdas), bet zif ne zif gudrafais winsch tomehr pa wifu scho noweli. Tamdeht ari laitam winsch tikai II. num. waronis. —

Winfch issata schis domas un ne Ofits. No tam nosfahrstam, ka rakstneeze pati ari tahdas domas publikã negrib eefustinat, grib tã tur-

*) mums no sawã, kã wehlat (11. l. p.) pati Marija ari atsihtas, ka pateest ta efot.

pretim, tà fatot, eepreefch dšimfchanas jaw, nomaitat — ja, peemehram weenam otram laštajam tàs preefch noweles laštchanas jau buhtu fahtuſch as raſtees — tamdeht wina tàs leef iſfazit „nezeenigai“ mutei un — „zeenigai“ leef tàs apkarot, t. i. Dſitim.

Un Blawinam ir japaleef klufu, ja, weetu weetam pat ja-atwainojas un jaluhdſas, „lai tahdu domu deht to neturot par tumfoni, it tà tas laika garam gribetot ſtrahdat pretim“ etc. — winam jaw ir jaſargajas iſfazit ſawu pateefo pahrllezibu, ſawus iſ pateefas dšihwes eeguhtos eefstatus, jo — — winſch jaw ir paſihſtam s rakſtneefs! winam jaturas pee laika gara programas! Dſitis, kaut ari draugs tam, waretu tomehr kahdreis iſplahtpat, to winſch (paſihſtamais rakſtneefs, „pee alus glahtſes“ atſinees un — ja tas tad nonahza lihds kritiku auſim — kur tad palika wina flawa, wina labe eenahtkumi?!

Né, né! Blawinſch naw tiſ mulkis — winſch ſin, — ja kas grib ehſt ſawa laika gara maiſi, grib puſchkoſtees ar ta goda diplomeem, tas nedrihtſt fazit tam azis: tu mitini publiku ar ſamaſgam, tawa emanzipazija ir proſtituzija, tawa zilwezes mihleſtiba meli, wiſt tawi wahrdi, darbi ir meli — reebigi meli*)!

Lai Deews paſarga! tà Blawinſch lai tà runatu, — winſch labat tuhlin atwainojas — luhdſas, lai netura to par tumfoni — winſch jaw tà nemaſ neefot domajis, tà iſrunajees etc.

Beſ tam ſchim rakſtneekam tà runajot, tahdas ſkarbas pateefiba s leekuleem reſp. leekuleem azis ſweeſchet, wjadſetu paſcham par ſewi tad ari dot deeſgan bahrgu ſpreedumu, wjadſetu noſodit paſcham ſewi ari**) un — tas ir neomuligi, to winſch nemihl! —

Tà tad galu galà ne Blawinſch wairs, ne rakſtneeze pati nedod minetàm domam weenadas teeſibas ar zitàm noweles domam — noſtahda wina s nizinata bahrena ſahrlà, to neweens ne-aiſtahw, neweens ne-eewehl domat! —

Greeſiſimees tomehr atpaſat pee abeem waroneem! Wini arween wehl turpat ſehſch. Un kamehr wini wehl tur ſehſch, teem nu eet garam weena dahma — to ſauz par Felizitu. Wehlaſtà kriſtiba***) wina dabun to wahrdu Marija un, lai nezeltos pahrapratumi, ſauſim to arweenu par Mariju Felizitu. Rakſtneeze mums tuhlin paſaka, ta winai eſot „pagahjiba,“ bet

*) Iſ „Saudetàm teeſbam“ Martas wahrdi.

**) jo wehlaſt redſam, uſ kahdàm leetam tam prahts ihpaſchi nefas — peem. uſ emanzipetu ſeeweeſchu paweſchanu (ſkat. noweles beigàs).

***) kur ta pagahjibu noſrata.

tuwakas sinas par to nekahdas nedod. Lihds ar fchis dahmas parahdischanos nowelē uflīhst nekaitams daudsums uspuhtufchos wahrdu un pa grahmatu grahmatam fasmalstītu fraschu — talants, spariba, puhku jobi, dselschāinas jaunawas, swehrojofchi dufmu sibini, noslehpumaini hiroglifi, zihnini, zeeschanas, pahrzilweks un konsorti brauz kà klaudsofchi wagoni gar laftata azim — sibins uf sibina tihri kà bahrgà Deewa laikà!

Plawinsch eepasihstina sawu draugu Dfeti (juristu) tuhlin ar redsetas dahmas pagahni — lai draugs fastapfchanas gadijumà sinatu kà isturetees, bet — „kas lai apraksta wina pahrssteigumu!“ — — Dfets, nekatotees uf sawu labo flawu un teiksmaina dšimuma warbuhtibu, nemas fcho fchaubigo dahmu sparigi aistahret un pee weenas reifas, steidsas zif ahtri ween waredams, winà eemihletees (7. l. p.)! —

Gemihletees dahmà, kuru pirmo reis sawà muhschà reds, kurai wis-pahr pasihstama neslawā, ko tam draugs drofchibas pehz wehl pasaka?! — labs jurists, ar ziteem wahrdeem zilweks, kas pasauli zif nezif jau pasihst, kas war eedomatees, ka pateest effektē fchaubigas dahmas un ka fchi warbuht ari tahda waretu buht — nemas ex promptu eemihletees t a h d à dahmà*)?! Tas laikam tikai pee „pahrzilwekeem“ (12. l. p.) pfichologiski! jeb mums japeenem, ka Dfetim naw labi noluhki.

Šf nahkamām lapu pusēm tomehr redsam, ka Dfetim wislabakee noluhki — jo winsch steidsas tuhlin uf karstām pehdam — faderinatees! tihri it kà bihdamees, ka wina neaisbehg uf Ameriku**) waj kur!

Atminamees, kahdas ihpaschibas no pascha fahkuma jaw pee fchi „meklejamā adwokata“ atrodam, un — faprotam. Rakstneezē jau mums teiza, ka tas gaischs entusiastis un ka tam aisgrahbtibas spahrni — un ar spahrneem winsch tad nu grib fstreet laulibas ostā ari. Bet eekam tas galigi noteek, sawā finā warbuht ari motiwefchanas pehz, mums ihfumā teek pasaziti daschi Felizitas = Marijas nopelni:

Wina rakstot eewehrojamus artikefus; zaur winu warot it kà no Gifela torņa pahrskatit wifu muhsu feeweefchu emanzipazijas raksturu (7. l. p.); wina esot isfehjuft puhku sobus godigu jaunawu widū; bej tam wina pulka pulka wehl esot darijuf,**) jo — winai esot talants. — —

Un tad nahf perfoniga fatikfchanas.

*) motiwedams fchahdu steigfchanos weenigi ar to, ka esot lastjis winas artikefus — wot' jurists!

**) Zeen. lastatai lai peedod, ja muhsu stils paleek aisween wairaf un wairaf no-peatns, jo — zitadā par fchahdu noweli pateest ne-eespehjams rakstīt. —

***) daram usmanigus uf konjunktīwu.

Dfets pehz pehdejäs glahses alus wimu wehlas redset un wima rehleschanäs peepildas, jo rakstneekem jau ir burwju sislis — „täs dahmas tehls drihs ween tam tumfä parahdas weenä alejä (8. l. p.). Un winam fahf puklet firds (8. l. p.). Slaitais tehls ir fahfchluzis un neiffkatas wairs pehz brunotas Atenas.

Tragiski-romantiski tad nu dahma teef aprakftita arweenu tahlaf un tahlaf, gan fpilgti-ikdeenifchtäm, gan druhwigi-miftiftäm krahfam — gan „ta bahla gan afaraina un gihmja panti tai greesti zeeti; tee ir kà noflehpumaini hiroglifi, kuzi fatura wejelu dsihwes wehfiuri, pilnu neiffatamu zihniru un zeeftchanu“ — „bahlà grefeene“ kas bahlà grefeene! ja tikai — is hiroglifu panteem uf re is atkal ne-ifwehrstos ihsti „fpihlerifks, fmalks apafch gihmitis“ (9. l. p.) — un is bahlās grefeenes nebuhtu gatams atkal balts peena funkulits.

Un pasihstamais adwokats pee-eet tai klahf un waizà toti dsikdomigi — waj wina pastaigajotees weena pati (9. l. p.).

Saunas domas, kà redsejam, winam naw, un „ahset,“ kà paredsams, winsch wimu ari negrib, un ka tahds jautajums pateest buhtu dsikdomigs, nefpehfm zeen. lasitajeem eeteikt — atliks atkal tikai atfauttees uf mekleta adwokata galweno eedfinto ihpafchibu — winsch ir dikti dikti dumifch, wifur un weengabal. Waj tikai fchis nebuhs dsimis preefch „tupeles waras,“ kà rakstneeze fahtumä issazijäs par Wawimu, kurfch lihds fchim wehl kà ari wehlahf nekahdus fewischi noteiktus plahnprahfibas fimptomus neifrahda?!

Iffkatas, it kà rakstneeze grib eewest feeweeschu emanzipaziju uf wihreeschu fmadfenu rehkinuma? : bet tad wina pateest nedrihft launotees, ka mehš wihreeschi oponejam. Schinis laikos wismaj tahdu „mekletu“ juristu wehl naw, teem tad laika m buhs nahft ar feeweeschu emanzipazias*) jelta laiku peenahfchanu!

Dai nu kà! bet tif neweikli daschs labs „terzianis nefweeschas klahf“ dahmam — ne wehl „filisteris.“ Domajam, isnahks warbuht ar laiku ka ne wairaf pikanti-flots gabals, bet neka! rakstneeze jaw nu reif nonehmufees tam (t. i. gabalam) par waru uffpeest „leelas tragedijas“ (28. l. p.) stempeli — grib, lai gudrs adwokats winas nowelē fpehlē idiota lomu.***) Un to wina grib, to wina isdara. Winsch paleef arweenu jo lempigats, un fattrš jauns wahrds, kas nahf par wina luhpam, leezina, ka tahds „meklets adwokats“ bef fchaubam meklets, — kaut kahds bubulis konfulentä frakâ.

*) t. i. tahdas emanzipazijas, kahdu rakstneeze fcheit fkiže!

**) un tas bef fchaubam tragiski.

Nedabigi tikai, ka rakstneezē pret tahdu newainigu weenteesē leef Felizitai „spihīgi fafleetes“ (9. l. p.)?! —

Un tur wiņš tad (10. l. p.) stostas, peļ tam domā „to wislabako“, — wina aishweē wehl tahda puļziga, nemas, nemas neapmeerinajas, tai „nejauki aishpreedumi“ pret Dikti (10. l. p.) — ta tranda „pashstamo adwofatu“ kā skolās puitu un tad, kad tas israhdas deefgan panešigs un ar peeteefofchi beesu ahdu — wina naht ar patetiftu „bifti“ — ka ta bankrota — ka no wezateem dabujuft drehbes un maist, bet nedabujuft garigus eefpaibus (11. l. p.), ka ta pati tamdeht tahdus mellejuft, bet neefot bijuft sagatawota uf tahdeem afeem eefpaideem etc. etc. etc.

Tam lihdsigas biograšijas dsird daudf no tamlihdsigam dahmam! tikai zitas nemin pee tam „lainigatas peļzaudjes“ (11. l. p.), nepraweeto, ka šaprahtiga audšinaščana attihstifhot weenaldfigi to meefstkos un garifstkos spehtus (11. l. p.), ka fabeedriba tam doščot lihdsigas zilweku teešbas (11. l. p.) u. t. t.

Ta waloda, ta waloda!? — tihri waj mati flejas stahwas, daščas tahdas „weenaldfigi garifstas“ weetas lafot!

Un wefels wesums sententšču tad tur wehl feto — par meefas un dšihwes bankrotu (11. l. p.), par zeeščanam, kas ir leelais mahstlineeks (11. l. p.), par šaudejumeem, kas wedot pee eeguwumeem (11. l. p.), par wainam, kas muhs darot leelatus par muhfu nošegumeem (11. l. p.) u. t. t. — ar šahdām sentenzem jaw beeschi ween ešam dabujušči eepafihtees awišču domu-graudos, gara dsirksteles, wirtnes un pehrlēs, . . . un paščas beigās — pašchi feeweefča afatee eerotšči: „birst ašaras ar waru is azim“ (12. l. p.).

Lai faka ko grib — no šchis Marijas-Felizitas isnahts wehl pateefs karakters! wismaf leekas, ka wina šcheit šin, ko grib — den Kerl gehörig mürbe machen! — Redješim tahlat — isnahts warbuht dahma, tahdas pateefē dšihwē fastopam?!

Ko rakstneezē tur par „to auku“ stahsta, kas tai pa tam „plošjufees kruhtis“ (12. l. p.) un tam lihdsigeem negaifeem — ir masa kühda, jo tahdām dahmam kruhtis nefas neplošas, bet — rakstneezēi warbuht tift tamdeht šcheit mifejees, ka wina „ščis autas kruhtis“ wispahrigi beeschi mihl. Atlaidifim tās noft, un tad zerams ufešim wismaf weenu pateefu karakteri pa wišu noweli, lai ari ne idealu. . . .

„Wina pareti kaisli ufelpo“ (12. l. p.) — loti pareiši! — wiņš tad to grib meerinat, bet neufdroščinajas (12. l. p.), — ka wiņš ir ehšelis, to jau štnam! . . .

Parahdas druftu mehnešs (12. l. p.), apšpihd abus spēhzigos, flaitos tehluš, un — isleetodama laikam abju pagaras ehnas mehnešnizā

— rakstneezē wīnūs šalihdšina ar buhēm iſ zitas pafaules, par „pahz-
zilwekeem“ (Uebermeſch) (12. l. p.), un tad — wīna teiz, lai nedomajot,
ka wīna eſot teatraliſka (12. l. p.) un grib teatraliſki aiſeet.

Bet tani kritiſkā aſumirklī wīnſch uſ reiſ zeeni (achtet) wīna s
zenteenus (13. l. p.) — pateeſt, Deews ween ſin, ka hduš zenteenus,
jo ſhini reiſā ari rakstneezē mums to nepaſaka! — un wīna paleeſt un
nemehgina tam atwiſkt ſawu roku (13. l. p.) un — gatawi milti!

Bet rakstneezē deemeſchehl tiſpat negrib eelaiſtees uſ muhſu propoſiziju
— tehlot Mariju-Felizitu, ka hda ta dšihwē waretu nahkt preekſchā (realu
karakteri), jo wīna (rakstneezē) tai ſahkt liſt wehrſt druhmigi leelaš ažiš
(13. l. p.), leeſt runat par ideju gloriju, par iſ Dſewſa galwas „iſlehu-
ſcho Atenu“ un — galwenaiš — leeſt iſplaſpat, ka tai peelipuſchi dšihwes
traipekki un putekki (13. l. p.) . . .

Tā tad ex! nebušs neweena karaktera pa wiſu ſtaſtu — bušš
drahſchu figurāš ween, kaš ſpehlē pehž rakstneezes eegribāš un danžo pehž
wīnaš wajadšibaš — drihš pa Dſewſa galwu, drihš pa dšihwes traipekkeem.
Ka hda tur beigu beigāš Dſewſa galwa lai iſſtataš — kaš par to Aſpa-
ſijai daša! kaš wīnai wiſpahriigi dašaš, ka wiſš kaš iſſtatitōš, ja ſadšihwe
ſahktu rihtotees pehž wīnaš programāš — — kaš tiſtai „laira garš“ teiz:
rakstneezē ſlawena, rakstneezē ſpariga, rakstneezē nepeeder pee atpaſakrahpu-
keem etc., tad gana! . . .

Un Dſtiš zeeni ta hlaſ wīna s zenteenus, motiwedamaš ſchahdu wehl
jo ſtipraſu zeeniſchānu ar reſpektablo grimſchānaš dšilumu (no Marijaš
puſeš) (13. l. p.). Pehdigi ari wīnam peelihp ſententſchu teikſchānaš
garš un wīnſch atka hrtō paſiſtamo teikſchānu, „ka pateeſiba pati neeſot
wiſaugſtata, bet dšihſchānaš pehž wīnaš“ (13. l. p.); un tad — ne beſ
eemeſla — bet wīna ta wahrdeem netiz, un ne beſ eemeſla, — jo taš
tai ſahkt par daudš rupjuš glaimuš ſažit ažiš — — wīnſch to žet
neſiu ka hdoš augtumōš augſchā, dehwe par ta hdu waroni, ka hdaš otraš
wairš neeſot u. t. t.

„Bušš apmahnatees paſchi ſewi“ (13. l. p.) — wīna ſaka — un ta
ir pateeſt loti ſaudſchoſcha pateeſibaš paſažiſchāna, eewehrojoſt Dſiſcha
ſobgalibu ſairinoſcho gara ſta hwo lli, ja tiſtai ſchāi pateeſibaš blaſuš tuhlin
atka neſta hwetu „waronibaš purpura mehſteki,“ ideju plahtifchāna, zihni-
nu daudſinaſchāna (13. l. p.) un zitaš nepateeſibaš, un — — gaidita
karakterā weetā a hlejaš un iſchab atka „papira zilwekš“, runā iſ rakſ-
neezes ſpa lwaš iſtežejuſt „tinteš dwehſele.“ Ta dabun ari biografiju, tiſ-
lab ka liliputani miſu meitaš, waj mahſfligi perinati moru ſehnimi uſ
kumedinu bu hdu aſiſcham*). Feliziſtaš biografija ſkan ſchahdi:

*) preekſch ſtatilaju peewiſkſchānaš ir ſchahda biografija.

„Es biju tikko 17 gadus veca, kad mans tēvs, kurš zaur nelaimīgām ievēlācijām visu mantu un reisi bija pasaudejis, few eefchahwa lodi galwā . . . flima mahte, nepeeauguši mahša . . . raibs gabals . . . fremtošas ruhpes . . . azumirkla upuris . . . (13. un 14. l. p.) restorācijas kalpone (20. l. p.) . . . peefopuši wifadas pašihšchanās“ (30. l. p.) u. t. t., u. t. t.

Tahdas biogrāfijas šen pašihstamas, gan lasītas gan dīrdetas — no „tauteetem“ kā „netauteetem“ — kalnos kā lejās — un tikai Dīstis wehl tahdām tiz.

Winfch winai peedahwā naudu. Wina nemem — nemem tamdehl, ka rakstneezē winai to nekauj, ka rakstneezē nodomajūst wisdrihsakā laikā to pahrwerst par engeli. 14. lapas pušē jaw teef spēhleta preludija šchai metamorfosei — melodija: „aišspreedumi.“

„Aišspreedumi“ — loti beeshi leetats wahrds un zif no leeluma noskahrstams: tahdi špreedumi, ko weena ļauschu šchīra dod un kas otrai nepatihf. Kas tee te nu ihsti par aišspreedumeem, ar ko Marijai jazihnas — kas winu 14. lap. pušē dara „sobgaligu, jautru pašchā fentimentalakā situacijā.“ —

Marija mums to nefaka, rakstneezē pati ari né — tapeh3 mehgināsim minet:

Wina ļaunojas, ka leelais „nedomatajs puhlis“ naw meerā ar winas darbeem, t. i. 1) ka wina weena pati škrehjušē pa pušnakti un nekreetneem ušmahzejeem ar eelas akmēni galwas ļausu eestūst (14 l. p.), 2) ka wina uš kahdu atklatu isrihšojumu ijejot nememot lihds krusmahsti, peeklahjibas dahmas un tamlihdsīgu garnituru (labi šawā šinā teikts!), 3) ka wina grib apšampt visu pašauli (18 l. p.), 4) wina (Marija) ļaunojas, ka leelais puhlis netiz, ka bajaderas*) danzo ar ašinainu širdi, 5) netiz, ka Indijas karaleene ar baltu šchīdrautu padara bajaderas atkal par šchīhstām (19. l. p.), 6) netiz, ka eewas seedi ari no winas, Marijas, spēhtu nobirdinat padaritos noseegumus (19. l. p.), padarit to atkal brihwu un šchīhstu, 7) netiz, ka seeweete tad wislabata, kad ta bankrota pee meefas un dwehšeles, kam šawa pagahjiba (11. l. p.), kas katram panemama etc. (10. l. p.). —

*) Rakstneezē 19. lapas pušē šahsta: „tur (t. i. Indijā) atrodas kahdi no zilwezes ištumti lozekli, bajaderas, kuras mahjo piln un teef turetas par lihgsimibas un laika kawehšanas lihdselli u. t. t. . . tas dejojot trakas dejas ar ašinainu širdi . . . un galu galā Indijas karaleene tam pahrlahjot baltu šchīdrautu, un tas nosihmejot, ka tas ešot brihwās un šchīhstas. — Tamlihdsīgi rakstneezē padara Felizitu šchīhstu, lihdbama tai ušbirt eewas šeedeem.

Un fchahda nedomataja puhla netiziba, protests, ir fchi gadijuma „aiffpreedumi“, ar kuzem winai (Felizitai-Marijai) patlaban efot leelafais karsch. Bet Felizitai-Marijai teeftbas, fchahda puhla netizibu faukt par aiffpreedumeem, jo wina fawai programai resp. domam, darbeem — preefchâ kâ galâ — noleef „emanzipaziju“ un „zihnu par wispahreju fee-weefchu brijwibu“ — diwi seegetus, fo privat-perfonas nedrihft lauft, — isnem, tâ fakot, jesuitu paff, kas wifu atkauj, un winas eefkati — domas un darbi — tad wairs naw aiffpreedumi! Wehla! apbirdina tikai drufku ar eewas feedeem, leef usspihdet drufku wirfû mehnefm (19. l. p.) un tad — lai tu waj fo buhtu ifdarijuff, kâ noseegufees; tu eft atkal brijwa un fchifhsta (19. l. p.)! — kâ bajadera! mums japeeleef no fawas pufes klah.

Lai tiz, kas fpehji, tahdai emanzipazijai — tiziba jau darot fwehtu! Bet — — lai nemem launâ! no fawas pufes tad jau pawifam ar mihtu prahtu aisejam pee leelâ nedomataju puhla — tad wismas naw jadomâ ari „blekis“ un jatiz Indijas pafakam!

Bet aisejot gribetum tomehr wehl teift ar rakftneezes pafchas wahrdeem: „neturat tomehr muhs, t. ir leelo nedomataju puhli, tuhlin par tumfoneem, ka mehs laika garam gribetu strahdat pretim, mehs warbuht par dauds gaifmas gribam (5. l. p.) etc . . . mehs ari zihnamees preefch emanzipazijas, bet — bef „puhka sobeem,“ bef „bangaineem okeaneem kruhtis“ (17. l. p.), bef „pahrzilwezibas,“ bef „besgalibas manijas“ u. t. t., tapehzi ka mums zitads fajehgums par emanzipaziju. Pehzi muhfu domam fee-weetem jazihnas pehzi teeftibam, bet ue pehzi brijwibas, kas wifu atkauj — brijwibas, kas tâs drihji ween pataiftu tikai par „brijwam fee-weetem“ un neko labafu! Kas leelajam puhlim drihft nemt launâ, ka winfch ifturas antipatifki, ja, pat apatifki un naidigi pret tahdu emanzipaziju, kas wina fee-weefchus grib tâ „faemanzipet,“ ka tam „meeftigs un garigs bankrots“ preefch azim?!

Rakftneeze warbuht atfauftees: „To negribam — zela taiftajam, tam tikai jaseedojas par zitam mahfam!“ bet — kas tahdas lai atron winas raschojumos, fewifchki fchini nowelê?!

Schis noweles warone ir tahda, kam wifu pirms tumfcha pagahntne (kuras tumfchas nopeetnus eemeftus it nebuht nedabonam redjet) — kas pehzi tumfchâs pagahntnes eedomajas usmestees par glahbeju — kas, tahla, atrafdama, ka tas deefgan ne-omuligs stahwoftis, kapp drihji ween atkal semê un fprauschas eefchâ labâs familijâs — erodamâs pee tam, ka tee tikpat wairs nelaisch eefchâ fawu bijufcho pehleju un fprehketaju fawâ widû!

Tahda ir fchi Marija! Tahda Marija neweena neifpeftis!

Ko wina ihsti fprauschas eefchâ wehla! leelâ puhla, tumfonu, kafijas fabeedribâs? — fo wina tur meklê tanis tafes, fo preefch tam peefplahwuff?

Waj wina pateefi domà ari fawas frustmahtes peegreest pee emanzi-pazijas?! — waj winai tad jel zif wairš sapraschanaš, ka iš fchahdas wezas „garnituras“ grib fahkt klepelet ahršemes špizes?!“ — — —

Uš ahtro eemihleşchanos, fchint nowelê, jau ašrahbijam — atleek tif wehl fazit, ka tifpat ahtri eemihleşchees weens otu dabun — jo pehdejâš rindas 19. lapas pušê pehž 13 domu strihjam ūkan fchahdi: „Daschi mehnešchi pehž fchi wakara bij ašgahjušchi Dŕits bij apprezejees . . . ar klaidoni feeweeti . . .“ Nowelê starp pirmo redleşchanos un galigu dabuščhanos pagahja 8½ masas lapinas.

Ko tad nu pahrmest ziteem, „flikteem,“ rakstneekem sibiinahtru eemihleşchanos, ko pahrmest erotišmu, ko ūalkanibu, ko ūentimentalitati etc. — kur tatšču muhšu „labajai“ rakstneezei tahda pat bagaščha loti attištita mehra, — ko kritika naw turejuš par wajadšigu, winai fazit, kurpretim ūoti wina to turejuš par wajadšigu fazit ziteem — gan Pawafaru Jahnim, gan Deglawam, gan Lautenbacham, gan daudšum daudž ziteem?! Loti nelabwehligi pehdejâ laikâ muhšu rakstneeki malti pa kritikas ūudmalam, pelniti gan nepelniti, beš ūpasijas — ūpasijas dšedatas tikai ūlawas dšeesmas, doti goda diplomi par tahdeem pat raščojumeem, par kaščdeem ziteem dewa plikus uš plika. ūpasijas rakštos (šewišchi fchint nowelê) wišas lapas pušes tatšču pluhštiu pluhšt no pahršpibletas romantikas wilneem, ūaulites gan mehneš gaifmas, gan bešgaligas mihleşchanas gan žetu apšampščhanas, ūelta kaušeam, dahrgeem atmeneem, dimanteem un pehrlem — winas gihmji, kam pehdejâ ašens pilite iūšuduš, kruhtis, kuras wulkanu ūgunis, wihreešchi, kuri lihdsinas deeweem, feeweetes, kas weenâ reišâ welni un engeki, wišpahrigi peršonas, kas wišu war, apštahki, ainas, kas mainas kâ deforazijas uš teatra ūkатуwes etc. etc., bet — winai tas teek rakšits uš talanta rehšinu, ziteem uš diletantišma, un — wiša fchi trefnâ weela ne par ūprihšcha platumu naw labak apštahdata ūpasijas darbos, kâ muhšu zitu ūlitu rakstneeku darbos — ūakrauta, tâ ūatot, tapat kâ rauščhi un bešja putra uš muhšu ūentehwu dšihru galdeem, kaudšču kaudšem, būoda pee būodas — jo wairak jo labat! jo trefnaks jo gahrdaš!

Waj labs rakstneeks, mahšlineeks, tâ krauj? — ūšrahdam atbildes weetâ uš zittanteešču rakstneekem, kâ tee rakšta, peem. frantšču jaunajeem rakstneekem, Sudermani Wahžija, Jakobšenu, Kielandu, ūšchelowu u. t. t. Rakstneezje pate warbuht buhš lašjuš Dimâ „Rameliju dahmu“ — tas ari tamlihdšigs gabals, kur „feeweetes ar pagahjibu“ teek idealifetas — un waj ūpasija pati nebuhs jutufi, žif tas pawiūam žitads darbs! — ka tas wihrs, kas pee ūcha darba strahdajis, bijis mahšleneeks, kas pee tahda darba drihštejis kertees, ar drošču apšinu, ka wina dahma preešč publikas nepaliks par apšmeeklu — lai tai waj kaħda pagahzne, tagadne waj nahkotne. Un katram laštajam jaatšihšt, ka ūcha wihra droščha ap-

šina naw bijuſt eedomata. Winſch radijis ſeeweeti, kuras kruhtis pateeſt wiſno, lai ari ne aiſ oſeaneem un wulkaneem, un beſ ka ta pati publikai bahſtos wirſu, eeteikdama, „eſ eſmu augſtaka, zehlaka buhte, nekà zitas, eſmu pahrzilwekſ“ etc.

„Kameliju dahma“ negrib wiſu paſauli apſkampt, negrib dauſit ar akmeneem galwas kauſus un tomehr wina modina laſtata lihdszeetibu, padewibu preeſch bankrotejuſchàm ſeeweetem, delde ſintreiſ wairak aiſſpreedumus nekà ſchahdas Felizitas leeliſchanàs un „uguns wemſchana.“

Wehl atteezotes uſ muſſu paſchu rakſtneekem — J. ſgs. ſawà latw. literaturas apſkata itin pareiſi ſaka, ka muſſu rakſtneeki miſlot iſbahſt galwu iſ ſawàm lapas puſem un kleept eekſchà publika ſawas idejas (tam lihdsfigi wiſmas J. to ſazija ſawà preeſchlaſtjumà) un — taiſni pee ſchahdeem pat ideju iſtleedſejeem japeeſkaita muſſu rakſtneeze Aſpaſija. Wina iſ uſ lapas puſes, tà ſakot, trih3, kaut jo wairak waretu ſakleept kopà ſententſchu, fraſchu un ſweſchu ideju. S weſchas — pa artiſkelu artiſkieem un broſchiriſchu broſchiritem ſalaſktas ſpalwas gresno wiſas winas noweles nodakàs un dramu ſtatus. Kahdàm perſonam un zik iſdenwigàs weetàs wina ſchis ſweſchas ſpalwas pratuſt peeſpraust, eſam jau redſejuſchi un redſeſim wehl uſ preeſchu.

Marija-Felizita iſhts peemehrs ſchahdai ſweſchjemes ſpalwam iſpuſchſkotai wahrnai. Raibaku to nebuht wairſ newareja iſtaikt un tomehr — zaur wiſeem ahrſjemes raibumeem ſpihd neapſlehpjami zauri wiſt pelekàs Baltijas wahrnas niki un ſirds noſlehpumi, ſewiſchki — nekahdà ſinà neapſlehpjama ilgoſchanàs peh3 „wezàm labajàm familijam“ — tà muſſchiga gauſchanàs peh3 Egiptes brangajeem galas podeem.

Uſ to aiſrahda tik beeſchi un ſewiſchki ſchwi minetà „kaſija“, kuru tur ſoti daud3 dserot; tad paſchi wahrdi „labàs familijas“, „labà ſabee-driba“, „ſlehgtaſ durwis“, „mahjas draugs“, „peeſchlahjibas apmeklejami“ etc. etc. Beſ ta..n — ſtipra miſleſtiba, ſtiprs naid3, ir ſen paſiſtama leeta, weenas mahtes behrni — zik ſtipri Marijai toreis kaſija ſmekejuſt, tikpat ſtipri tai tagad ſchehl, ka to wairſ nedabun.

Un — nebijis ſchis ſirdehſt3 — zik jauki un koſchi Marijai nu wiſ3 buhtu iſnahzis — tai buhtu pagahntne ar pleſiru un romantizmu, tagadne ar ſlawu un ſmuku, bagatu wihru un nahkotne ar kaſiju labàs familijàs — zik tas wiſ3 buhtu bijis neiſſakami jauki!

Bet wiſu labu ween — jaw no ſen laiſeem deewi zilwekam neno-wehl, un ſchini gadijumà tee iſredſejuſchees taiſni labàs familijas kahda zilweka pilnigai laimei par ſchkehrſli un — iſredſejuſchees pee tam tik weikli un manigi, ka laſtata3 nedrihſt pat ne greiſ3 palikt uſ ſchahdàm

paſaudet paſchkritiku u. t. j. pr. — kamdehł winai wajadſeja eenahłt prahtà tiſ nelaimigai idejai?! bet — taſ jaw laika gaſs! u. t. t.

Bet nu wini pa tam apprezjuſchees — ir wihrs un ſeewa. Kam wineem, pahrzilwekeem, tà ihſti wajadſeja —? bet ja jaw nu tà ix, tad lai paleef!

Wini dſihwo laimigi. Dſiſ, kà ihſiſ wihra ideals, ſaka tai katrà waſas brihdi glaimuſ, ruhpejaſ tiſai par to, ka tai nenotiktu nekahdaſ nevatikſchanas, eet tai wiſur lihdi, kur wina eet, un noſchehlo, kad to kahdreij naw darijiſ — ar wahrdu ſakot, neſà to pateeſi uſ rokam un peepilda ſchahdi uſ pamatigato wiſi „emanzipeta ſeeweefſcha“ ſapnuſ un laulibaſ idealuſ (20. un 21. l. p.).

Lai laſitajam tomehr nenahłtu prahtà, ka ſchahda laulibaſ dſihwe łoti nepaſtahwiga (uſ ſeewu atteezoteeſ), łoti ſalkana un laiſka (atteezoteeſ uſ abeem) — Marijai, jaunajai ſeewai reſp. adwokata kundſei arweenu ja te iz: „Nè, nè, man ja-ir patſtahwigai“ — „man naw jałauj ſaiſtit ſawa brihwa individualitate“ (21. l. p.) — jadaudſina ar ziteem wahrdeem arweenu eemihletàſ fraſeſ un jałaiſa laſitajeem ſmiltiſ ažiſ; bet to jau ſinam un tamdehł ſkatiſimeeſ arweenu tiſai, ko wina dara un ne — ko wina muſſ runà preeſſchà. —

Un Dſiſtiſ winai ſaka, ka winam ſchehl, ka tai tiſdaudſ jazeefſch (21. l. p.) no labo familiju adatu duhreneem (21. l. p.), ſaka tai, ka maſ behda jo t, ka wiſſſch ſaudejot ſawuſ drauguſ (21. l. p.), ka wina labà ſlawu zeeſchot (22. l. p.), ka wina wahrdu grubſchot dubloſ (22. l. p.), ka zaur to winam zetoteeſ „materieeli nelabumi“ (22. l. p.), ka ſaude uſtižibu pee laudim (22. l. p.), ka klientu ſkaiſ pamafinajaſ (22. l. p.) u. t. t. — taſ winam wiſſ weenſ „pihpis“ — kad tam tiſai „wina“! Waj wehl labaka wihra un dumjaſa Petera kahdaſ war eedomateeſ?! —

Tihri brihnumſ, ka realu ideju daudſinatajai ſeeweetei war patikt ſchahdaſ — gaſaſ gabalaſ — ſmuſſ, gaiſchſ, dumjſch, bagataſ ſeewas aukliſ, kaſ tiſ ſalkani riħkojaſ ar ſawu „garigo“ laulato draugu un tiſ idiotiſki ar ſawu praſſi — labu ſlawu un „materieleem nelabumeem“?! Zapraſa, — ko ſchee beigàſ abi gan tad ehdiſ, kad wiſi klienti buhſ aiſdſihłti projam?! Bet — war ari buht, ka tam jaw kapitalſ!

„Und das Alles um eine Ruh“ (ſaka Heine kahdà dſejolt) — wiſu weena bankrotejuſcha ſeeweefſcha dehł! — jaſaka ſcheit.

Ja arweenu wehl peeturameeſ pee wahrda „bankrotejuſcha,“ tad taſ noteef aiſ nopeetneem eemeſleem — jo ſchi Marija it nebuht wehl nepeerahda, ka ta nebuhtu bankrotejuſi — wiſmaſ gara ſinà ta arween jo

gaischat demonstré, ka ir pateest bankrotejust, jo — ta pawisam wehl ne-
 atfakas no fraschu malschanas, pat tagad nè kur prezejusees, kur tai tās
 wairš newajadsetu. Weena weeta nu gan it kà wehl leezinatu, ka tai drusku,
 wismas wairaf šapraschanas nekà tās laulatam draugam (22. l. p.), kur
 ta, nojaušdama tomehr, ka neweena bagatiba naw ne-issmekama, šawam
 wihrinam leegi aisrahda, ka tif weeglyrahtigi tomehr newarot isturetees
 pret klienteem — ka wina (Marija pati) tam tikpat leeliski newarot pa-
 lihdsot pelnit — par winas literariskeem raschojumeem maj maksajot. Pee
 weenas reišas wina ari aisrahda, ka gar rofas darbeem tai nepatihkot
 knibinatees, jo ar teem šamaitajot azis (af mihtlais Deews, žif šemakam
 šauschu šchiram naw jastrahda tahdu darbu, kas maita azis! lai tikai
 peeminam: rijas, lauku darbus šlapjajos rudens wehjos, klutšchu pludi-
 našchanu etc. etc. etc.) — un tur nu esot wainigi šasodamee apstah-
 kti, ka wihrefchi ween esot pafaules fungi! tee preekšč šeeveefcheem
 tahdus darbus ween atstahjuschi, kas maita azis — labos pašchi ween
 paštrahdadami!

Bet Dšits, kà arween, aisgrahbts no katra wahrda, ko wina balo-
 ditis šaka, un peedraudetā konkurenze to šewišchi usjautrina — wina
 šewa tam dšihrās nemt nost maiši — pekru! ha, ha, ha!

Žif omuligi šche nupat šchis dumjais wihtreetis šmaida par
 (šaras Marijas) emanzipaziju (22. l. p.)! it kà gribedams waj šazit: „Es
 tatšchu šen jaw šinaju, ka tee joki ween ir, wairaf nekās!“ —

Un tad abi, omuligi apkampufchees, nemas weens par otru leelitees,
 — ka ne no ka neefot bail — ka nekad nepaliskšot apakščā — ka wina
 diwšahrt štipraka nekà winsch — ja tif winam neefot bail, tad winai jaw
 it nebuht nè (23. l. p.) u. t. t., u. t. t., tihri ka waj duhšcha apškrej
 lašot — šehjch, leelas un nedara it nefa!

Un turpat tahlak škan à la madame Schubert: „tikai drusku wairaf
 ekonomijas, un ar to ir lihdsjets“ (23. l. p.) — kad ari neweens klientš
 wairaf nenahktu — — wajaga mahzet tikai taupit, un tad war dšihwot,
 kaut nefa nepelnitu! Wina atlaidis kalponi, winsch pa jokam šteeps maišus,
 wina šteeps lihdsj (24. l. p.).

Smalka ekonomija!

Un tã runajot par šchim breefmu leetam: par „kalpones paliskšchanu,
 par maišu nefašchanu u. t. t. wina tam peefleen galwu mihtli pee pleza
 (24. l. p.) — atkal laikam patihkami notrihžedama pee šchahdeem breefmu
 darbeem eedomadamās . . . nè, nè! wišš tikai špoki! wineem, gods
 Deewam, nebij šo bihtees — nebušš ne weenai jaet par kalponi, ne otram
 maišus nest!

Bet wehl wiß patihkamais spoku temats naw ismeltz — ja tomehr Dñits kahdreiß paliktu aßs, tropls waj tißlis?! — fo tad?! (24. l. p.) — Nu — tad wina eetu preeßch ta ubagot, strahdat, mirtu preeßch ta zeßmalâ (24. l. p.) u. t. t. Un zif tas atfal buhtu jaußi, druhmi-roman-tiße — tißri waj aßaras birßt laßot par tahdu paßchufupureßchanos! Un wehl jaußaki — tas nefad, nefad nenotiße!!

„Aß tu mana dußchigâ, labâ, waronigâ mißfakâ!“ -- wißch uß to fakâ (2. l. p.) — un ari winam warbuht ffrej patihkamas fchaußchallas paßr muguru. Bet ißtabâ patihkami fißti un omuligi, drudiß wißi ne-dabun ne weens ne otrß no eedomibas breeßmam.

24. lapas pußeß widû Dñits uß reiß tà kâ eeffurbßt, faßß runat tà joßigi aplam — kad tiß pateeßß wehl tee nepeeßpotojas weens otram „ga-rigu fpeßku jaußdeßchanu“ (24. l. p.)! Wißch faßß muldet, ka tas eßot tiß bagats, it kâ tam peeðeretu wißas paßauleß walßtiß — lai ßeewa tam teißot, fo grißot — wißch tai wißu doßchot — „wißas peßrleß, kaß jußras dßelmêß, wißu feltu, kaß ßemeß eeßchâ — ißplatißchot außtrumu pa winas labo un reetrumu pa winas kreißo roku — ßataißeßchot troni uß wißaug-ßtakâß Himâlaja galotneß un lißßchot tai Indiju par kaßju pameßßu.“

Nu — tas tatschu ir dußß?! t. i. ja Nebufadnezars ari kahdreiß bißiß dußß. Ari wina ßeewa to laißam nomana un aißpreeßch tam muti (butßcho to). Bet wißch to paßrprot un lamâ winu par „nefaßtneezi“ (24. l. p.).

Aß tu peßrleß, aß tu feltß, aß tu bagatâ Indija! Truhßß tiß wehl „fweßtâ Leßtene!“

Wißâ ßawâ fßurbuli tahds Dñitiß tomehr wehl bißiß deeßgan atjautigß ßawai kundßei dahwanas ißmekleðams — feltu, peßrleß un labi a ußßtu weetu, no kuras to wißa paßaule (âeil. ar labam tahßßtatamâm glaßßem) waretu redßet un apbrißnot, un beß tam dahrgu foli ßu preeßch kaßjam, kaß no beßdarbigas ßehdeßchanas ar laißu drißßßtetu nogurt.

Un uß ßchahða foliða tad tißri wißai paßaulei kâ par ußjautrina-ßchanu eegraweßß:

„Meßß nedrißßßtam fßeßpreeßß kaut kaßdos romanti-ßßos paðebeßßos, mums jaweð reßßiñß ar dßißweß pa-teeßßu“ (25. l. p.).

Bet meßß — laßitaji — no ßawas pußeß arween wairaf faßßam paßißt tahdu dßißweß pateeßßu, fo pa weennu otru noweli waj dramu klaudßina — ßchahðu feltitu dßißweß pateeßßu!

Un tad — tā wifos romantiskos stāstos — 25. lap. pusē nāst preekščā ari weena paredseščana. Marija pareds, ka draudot kačdas breesmas.

Dšts isbihstas un pež tam meerina ne-ibbihstosčos kundši.

26. lap. pusē atkal manta (arweenu tikai manta), kas noguldita droščā weetā un par kuru bail, ka to nenolaupta.

Tahlač — „baigas jaušmas“ — laime Marijai saht liktees par leelu, „ka ta waretu pastačwet“ (26. l. p.) . . . „kas leels, tas ari esot tragisks“ (26. l. p.) u. t. t.

Pež baigajem paredsejumeem Dšts wehlas dšrdet „kačdu poešiju“ (26. l. p.), un tad wina teiz, ka wina miħlestiba esot kā kačds leels zehls engelis (27. l. p.), kam „kaut kas ir no Luzifera (27. l. p.), bet no kačda Luzifera, kuršč ir atkal atgreeses un uņments pee fwehtajem un kam truhdu sħmes ap azim (27. l. p.) un kas dšiti ee-elpo paradises wešmas un kam kačdi atomi atriħst no dšihwibas“ — — (27. l. p.)

Warbuht ari, ka ta ir „kačda poešija“! — bet Dštis netiz — teiz ka ta saħkot palikt atkal romantiska, un wina tad zetas un eet — kħht teħjas galdu (ne sašjas!) (27. l. p.).

Bet deemschehl neteekam tikpat wehl ahrā ič „kačdas“ poešijas, jo nu saħt atkal „omuligi schuħšinat tehjmaščina“ (27. l. p.), kaut gan ši schuħšinaščana mums jau tik pahrač brangi pašħstama ič „Daheima“, „Gartenlaubes“, „Buch für Alle“ romaneem, ka nebij wairs wajadsigs, to no jauna atkal un atkal mums schuħšinat preekščā. Pež noweles wis-pahrigās garščas buhtu bijis logiskaki, tehjmaščinas weetā aisturinat atkal kačdu wulkanu — waj zelt warbuht wašču Geisru mums uš galda preekščā, bet saħdi nu isnaht iħti „spihšbirgerista“ neleela istabina ar „patihkamu šltumu“, „seenas puikstena weenmuligu tikščkeščanu“, „tehjmaščinas leħnu šchnaħščanu“ (28. l. p.) un wispahrigi — weena „patihkama idile“ (28. l. p.), zaur kuru puhšč zauri weena šlta, leħna dweħšma (28. l. p.). Un „ahrā“ pa tam (wišs 28. l. p.) auksta, flapja, weħja nowembra nahts. Kuka šchnaħčdama swilpo gar namu stubreem, rausta logu fleħguš u. t. t., u. t. t. un kas to wifu jaw nemahzetu no galwas?!

„Un pež wakarimam (28. l. p.) Dšts nemas zaurškatit laifrakstus, peenakufščas forešpondenzes“ šchlašfros un gara piħpe gan naw mineti, bet laikam šiš omulibas leetas jaw ari nebuħs truhkufščas!

Bet lai „emanzipetā mahjturiba“ un emanzipetas eerasčas tomeħr uš mata nešakfanetu ar pelto spihšbirgeru eerasčam, — kundsei paščai „ja-

nogrimst lašiščanā" (28. l. p.) un ne rofās darbos. Bet ta tad ari ir it pa-wiſam weenigā ſtarpiba, jo pat adwofata koſpondenze ir iſti ſpihſ-birgeriſka fatura — „ta eeluhdſ uſ weefibam.“ (28. l. p.) —

Ro teem ari zitu war rakſtit?! — kaš zits lai toš intereſē?!

Preeks un brihniſchanās! (29. l. p.) — tawu pahrſteigumu! Un tad teef apſpreeſtš, waj eeluhgumu peenemt waj atraidit (29. l. p.) — ka jaw mehds, lai jo ilgaf buhtu eefpehjamš pee patihkama temata pafawetees.

Tā tad — iſdaudſinatā „breefmigā emanziwazija“ nebuht naw tiſ breefmiga! — ļauj gan tehjmaſchinai ſchubſchot, gan labas wakarinas ehſt, gan omuligi wehž tam awiſi laſit, gan uſ weefibam eeluhgtees — atļauj wiſu, kaš paſtahw --- inemot tiſai kaſiju.

Dſitis pa tam druſku atkal pahrprot ſawu fundi — domadams, it ka ta negribetu eet uſ tām weefibam — bet wina pamahza atkal ſawu wihrinu — ka „newajagot behgt no zihnineem un tapehž eſot ja-eet gan“ (29. l. p.), lai peerahditu, ka netruhſt duhſchāš (29. l. p.)!

Behž ſcheem wahrdeem Dſitim uſnahk atkal ſfurbulis un winſch „iſ-aižina gadu ſimteni“ (29. l. p.) — to dumjo ſehnu, kaš atwehle-jiš ekſiſtet tahdām daſchām perſonam, kaš wina ſeewinai nepatihk.

Un tad — Marija prahto, „kašdu toaleti nemt uſ to ſoareju“ (29. l. p.).

Ta iſwehlaš apritoſu kraſjaš kleiti — wehž ilgakaš pahrliſchanaš — un tahduš pat ſeeduš matoš (30. l. p.) un ſtahjaš ſpoguta preeſchā. Rā ſahrtā rihta mahkonē eetiſtita — mati ka beeš mehteliš — bahlajoš waigoš eededeſeš ſahrtumuš — tumſchāš azis ſiſino — Dſitš apſtulbſit un (30. l. p.) praſa, waj wina ta pati eſot un ſafa tad atkal weenu glaimu klaht pee wiſeem ziteem ſimteem — ka ta iſſtatotees ka Salamānš wiſā ſawā godibā (30. l. p.).

Abi eefehſchāš kaſeſchā, wināš ſirdš eefahk bailigi puſtiet (?) un kaſeſchā aiſripo weegli pa nakti ſawam mehrkim pretim (30. l. p.).

Waj kaſeſchā tur weena aiſripoja ſawam mehrkim pretim?

Laſitajš newar tiſt walā no baſcham, ka Wilmanu ſpihdofchāš weefibāš ari Felizitaš-Marijaš mehrkiš — ari Dſiſchā mehrkiš — parahdit, ziſ winam ſmuſa ſeewa.

Un pee tam tee aiſripo „ſmuſā kaſeſchā,“ ſakehruſchees laiſam — ja ſahrtaiš apritoſu mahkonē to ziſ nezif atļauj.

Mihlâ nabaga mahja, Made, Eihse, Trihne, waj kâ tewi ari nesaufz, — nofkatees pakal fchai kalefchai un gresnajam aprifofu mehtelim — tur aifbrauz tawa glahbeja — tu warbuht pati to newarefi eedomatees! Ta ir „waronigâ, duhfchigâ, labâ,“ Felizita-Marija — wina tagad brauz ar pukstofchu firidi uf Wilmanu spihdofchâm weefibam „preeffch tewis zihnitees“ — un tu est nepateizigakais radijums wirs semes, ja tu tai uf zekeem nerahpees klahht un tâs aprifofu mehteli fkuhpfidama ar afaram tai neiffaki fawu „besgaligo“ pateizibu par tahdu ufupurefchanos!

Un fchis zihnas fahkumâ nu winai (Marijai) nahf pretim welns Plawina weidâ — to kahrminat — — tas tad ari fagrufsch wifu zehli omuligo uoweli pawifam uf zitu puft, pataifa to galu galâ pat wehl par imposanti-breesmigu — „es gribetu atkal teift tragifku“ (27. l. p.).

Un fkaista wina bij! Zif fkaisti fchi zehlâ buhte atfchfihràs no zitâm, — tif lepni un drofchi ta pazehla uf faweem kameefcheem galwu... (32. l. p.). Tas bij fewifchfs fkaistums, pilns leefmu un dshiwibas (32. l. p.). „Ifabella“ tikai neeks pret tahdu!

„Plawinfch fchnahz kaut fo nesaprotamu zaur fobeem, kamehr kahda fawada kwehle eedegas wina azis“ (32. l. p.).

War redset, ka jaw wairs naw uf labu, kaut ari dahmas no eefahfuma wehl it omuligas. Bet tad jaw nahf pirmâ fakerschanâs fiarp Mariju un kahdu kneipista kundji — kildojas par „supam“ — leef wahrit tâs no tintes, usnahf pee tam uf djejoschanu, fpizem u. t. t. un — „leelâ zihna,“ fo muhfu warone tif leelifki brauza zihnit, ifkuhnajas par tahdu pat kneepadatu badifchanâs un feeweefchu ffrahpfechanâs zihnu, kahdas jau fîntâm tuhftofchâm ifzihnitas, ar ferwietes fuhreem ufubdinatâs mutes flaufot un aufstu awenu limonadi dferot (32. un 33. l. p.).

Bet „duhfchigâ“ Marija fwihft tikpat baitu fweedrus (33. l. p.) un wina keras pee garigeem eerotfcheem — „feeweetei efot leelaki dshiwes ufdewumi, nekâ fawu laifu pawadit Marlitas un Heimburgas romanus lafot un fmaltus rofdarbus ifstrahdajot — jo warot tatschu dabut pirkt no mafchinam ifstrahdatus (33. l. p.) pee leelâm kulturtantam peemehram“ u. t. t.

Zai saka tomehr, fo grib, — eine Unverfrorenheit sondergleichen! — nem farakfta daufj leelaku bleki nekâ Heimburga ar Marlitu abas kopâ un — — nemas wehl par fchim dahmam wilkt wakâ?!

Tur waj if jaurâ stila „ja-ifriht ahra“!

Un tad ta garâ runa, fo wina tur tura fawam „kafijfchwesterem“ — pahrfpehi waj trinifchu pazeetibu! — runâ kopâ tahdu mifsturu, ka

waj „kafijſchwesterem“ par tahdu jafmejas — — noſauz wiſus muhſu ſeeweefchus, bej eemeſla, bej peerahdijumeem, par nedſihwu kapitalu, muhſu wihrefchus par alus glahſchu patrioteem, jaunekus par dilonu ehdam (Fraß), grib attihtiit „tautas ſabeedriſto ſaimneeziſbas ſtahwoſli“ (? — 34. l. p.), grib wiſpahrigi, to neweens wehl ne eefſch- ne ahrſemes ſinâs naw gribejis un — „конецъ дѣлу вънепъ!“ — Saunawas ſahſa arween uſmanigal klaufſtees uſ Mariju — jaw ſahda dſirſtelite bij daſchâs labas kruhtis kriuſt, lai tur wehlaſ pahrwehritos par leefnu“!!!! (35. l. p.)

No tahdas runas labo familiju jaunawam jadabun dſirſteles kruhtis?! — runas, no kuzas, ja ſahdai no ſcho labo familiju jaunawam wehl buhtu bijis ſahds pawedeeniſch prahta, tam wajadſeja ſamudſchinatees weenâ mudſchekli — par „tawtu ſabeedriſtâ ſaimneeziſbas ſtahwoſtla nedſihwo kapitalu“! ? —

Behz ſchis runas nahſ daſchi ſalihdſinajumi — ſeeweefchi wiſpahrigi peem. teel ſalihdſinati ar joſim (36. l. p.) un wehdigi „Marija“ ſtataſ, kâ iſ puhſa waretu tiſt laukâ (36. l. p.) — tai deejgan, ſirds apmeeri- nata — — un war danzot!

Un — Blawinſch (ar to kwehli azis) nahſ to uſajinat pi r m o uſ deju (37. l. p.).

Tikai pi r m â aiſween! — „pirmâ,“ „augſtâ,“ „mirſoſchâ,“ „waronigâ“ etc. Un wiſas tâs zitâs — gan dſeltenas, gan reſnas, gan muſkas, gan generalbaſem, gan Rigas Domes ehrgetu baſim!

Un — wina (Marija) kâ „paradiſes putns,“ winas (zitâs) kâ ſehr- joſchu kowarnu pulks (37. l. p.).

Ar Blawinu ta nu danzo un runâ pa pauſem — par Libanonu zeedram, par idejam, par individualiſmu, un ka no wiſam ſchim zeedru — ideju — individualiſma ſarunam it nekad ne-ijnahſ nekahda noteikta ideja, nekahdas gaiſchâs domas, laſtatajs war pahrleezinatees pa 38. un 39. l. p. tiſtlaſ kâ pa wiſeem Aſpaſijas „garigeem“ rajſchojumeem!

Un naw brihnums, ka no ſchahdam ſajukufcham domam, bijuſchâ ſirihduſ, walſa dejoſchânas etc. Marija wehlaſ apjukufi un neſin iſſchirt (39. l. p.), „waj tikai galu galâ Blawinam neefot taiſniba, ka weenigi preeſch ſawa „es“ jadſihwojot“ — to tad ari wiſa dſihwes zihna noſih- mejot, — „ziſ labi buhtot, ja buhtu palikuſi mahjâs un ſehdetu ar ſawu mihtoto dſihwes beedri kopâ — lainê, meerâ, mihleſtibâ, meelodami ſawu garu ar mahſflu, daili, ſinibam“ (39. l. p.).

Un „kâ neezigs ſmilſchu graudiſch“ nu ſchi waronigâ Marija juhtas — ſchi Marija, kam oceani kruhtis, kaſ ne no ka nebihtas, ja tikai Dſitis

nebihstas, kuras eegriba ņneedsas pahri par Ģimalaja kalnu wirfotnem, dņitak par juhras dņielmem etc. ! — no weenas neezigas papluhņņchanas ar neezigam „kaņij-ņchwesternem“ — tiņ neeziga gara darba, tai jaw nogurņi duhņņa un ņaploņ waronigā ņirds?! — tā kā ja-ilgojas atpatak pehņ ņiņti kurinatās idiles wehtrainā nowembra naņti, pee mihtakā ņahneem?!

Un ņņi mihtņņņchauku ņeewina iņņauz uņ ziņnu gadu ņintenus, wiņus wihrēņņņus, wiņus ne-emanzipetus ņeeweņņņus un . . . ja, tai peetruhņņi wiņpahriġi, ko wirs ņemes wehl wairak iņņaukt?! — ta ta narkotiņkā roņe, ņas aug uņ klintim (49. l. p.), ņaule starp tumņņhajeem padebeņņeem?! (41. l. p.)

Ja ta naw ņeeweete ar wiņkaiņlako ņeewiņņņibu kruhtis, beņ pileena okeanu, beņ dņirņsteles wulkanu, tad — wiņpahriġi ne-uņnemtumees taņdas meklet un uņeet! — — —

Lihdi ar warones nogurņņhanu ari pati nowelite ņahņ tā kā noguruņņi wiņltees uņ preeņņņu. ņhad tad tiņai wehl iņgruhsņas pa lahwās gruhsdeenam. Tā peem. weenā weetā (44. l. p.) ņazits, ka Dņitis tehlojis „nahņamibas idealu, kurņņ nebijis apņlahpejams un eemidņinams ar ņwaneem un mihtligām dņeefnu ņkanam, bet kurņņ ņņhauņmigā zehlumā reiņ fotoņņhot zaur Ciropu no winas rihteem lihdi wafareem un taiņņņhot ņew zeku zaur wiņam tautam.“ — Pateņņi ar taņdam walodam war behrnus iņbaidit, ja diktati ņahņ laņit! — bet Dņitis par to eņot dabujis „teta entuņiaņta“ noņaukumu Un taņdam entuņiaņtam nu winam wiņ naw ja-ir?! — no ņahkuma wiņņņ bij „gaiņņhais entuņiaņts,“ kā atminam.

ņahhdi, kā jau winus ņauzām, lahwās gruhsdeeni, grahmatinā iņklaufas tiņpat kā atraugas, kā murgi no pahrlēezigas ņmadņenu pahrfpihleņņhanas — beņ ņakara, beņ logikas, beņ konņekwenzes, tiņlab kā wezā Delfijas orakula murgojumi*).

Taņlak tad ar Pławina nopuhleņņhanos, nowest Mariju no tiņlibas zeta (kuru eewas ņeedi tai minetā naņti uņtaiņņja), laņitaju ne-apgruhtinaņim, tapat ne ar filoņoņiju par laulibas dņihwi, ar Achilla wairogeem, ar ņņhuņņku galwam, ar zilweku augņteem uņdewumeem u. t. t., u. t. t., un mehġinaņim labak ņaņneegt reiņ paņņu galu.

Tam noluhņkam (galam) 49. lapas puņē krahjas Pławina kruhtis atkal weens „weņels wulkanš, lai kaņdā (wajadņigā) brihdi ar ņawu karņto lahwu peepeņņi ņprahgtu wakā“ — un padaritu wiņeem galu. Par to winam no ņirds pateizamees!

*) tagad tatņņu ņinam, ka tee bij murgojumi un praņta krahpsņhana, kam toreif daudņi tiņeja!

Winfch krahj godigi fawu wulkanu un, lai Dfitis karsto lahwu ne-
pamanitu wahramees, winam wifu laifu jakrahmejas ap „weenu leelu
kriminal-prahwu,“ fur mantojuma deht notikufi weena flepfawiba (laikam
pafihstamais „zihniinfch deht miljona“!).

Maktigi raibs „refchgijums“ gan tad tur isnahf ar teem dokumenteem,
pafatdurwju atflehgam un Marijas gultas spilweneem (50. l. p.), bet
zeram — fa katrs lafitajs, kas jau zif nezif eelafijees ftiprakâ friminal-
literaturâ, ari ar to gabalu bef fewifchkas pafkaidrofhanas tiks galâ.

Dfitis neka nemana Marija tikla un firfniga. Blawinfch djer pee
winas weenu wafaru tehju. Winfch reds, zif peewilziga ta seemas jakâ,
fa tai azis fpulgo, fa tai uf waigeeem roses (51. l. p.) — wifu ta grib
ar fawâm azim apriht — flafiais stahws nahf wehl wairaf redjams
(weenâ teikumâ gan ari isnahf, fa ta kâ fpo fcha bumbina*) pildita
ar nahwes jahlem (51. l. p., 10. rind. no apafsch.).

Wina eet uf gulamu iftabu; wina (Blawina) nagi eerokas pafcha
mefâ (duhres fakneebjot) (51. l. p.), un tas domâ: labs ir gzehwulis,
fpehtam wifs jaisnihzina (52. l. p.), jauftahda par pafaules zentru. . .

Un tad winfch leen kâ tihgeris — „redj winas failos plezus, bal-
tâs, wiknojofchâs kruhtis“ un — paleef trafs (52. l. p.).

Zihniinfch uf dshwibu un nahwi! — Wina treez Blawina galwu
pret gultas fanti — Tas gihbt — Wina behz — Tas atmoftas — fog
dokumentus — ar teem zer wehla wifu eeguht — aifet (53. l. p.).

Un tad — „ta leen kâ wajata pelite ahra no fawas flehptuwes“
(54. l. p.). Nê! bet lai faka, fo grib, jafmejas waj tihf waj netihf —
zif omuligi fchi pelite leen ahra pehz „zihnas uf dshwibu un nahwi“!

Un tad nahf winfch pats, kam brihw eet Marijas gulamâ iftabâ, un
wina to apkampj zeeti un nelaijch wakâ un stahsta tam lihdf pusnaktij
par faweem mahjas darbeem (55. l. p.) — pehz „zihnina uf dsh-
wibu un nahwi“! — — bet par pafchu zihninu ne wahrda!

„Klufa nizinafchana bija tas leelakais fods, fo wina tam (Blawinam)
wareja parahdit, winfch pats tagad finaja, fa tas wairs nedrihtsteja kahju
zelt par winas fleegfni“ — ta faka (55. l. p.) par ijfkaidrojumu.

Lai peedob katrs! bet — lafot fcho weetu fkan it kâ pawadijums
aufis lihdf: „ja Dfitis to dabuja finat, tad Blawinfch wairs ne kahju ne-
drihtsteja zelt par winas fleegfni.“ — —

*) flafka bumbina!

Dŕits nogurst, atstahj fwarigos dokumentus sem winas spilwena*)
— un eet gulet. — — —

Safoditi dokumenti! — Dŕitim loti nepatihkami, ka tee nosudufchi, Marijai, wina kundsei, ari, jo nu israhdas, ka bes „klusas nizinaŕšanas“ wehl otrs eemeŕls, kamdehl ta ŕawam kungam nestahstijufi par „zihninu uŕ dŕihwibu un nahwi“ — jo „kà tahbu situaziju lai ihŕeem wahrdeem pasafot“ (reŕp. iŕŕkaidrojot)?!“ (56. l. p.)

Ubi loti meklé dokumentus. Wina aiseet pee Blawina un islamà to par nekreetnu ŕagli — un par to tas neka neistaiŕa. Wilmanis leet eelik t Dŕiti zeetumà dokumentu peesawinaŕšanas dehl. Sahŕ eet par dauds raibi un — pahzilweku Marijai, kà arween raibakà gadijumà, ŕahŕ reibt galwa — ta nesin ko eesahŕt, ŕkrej no weenas malas uŕ otru — bet neka nepa-nahŕ. Schahdàs nedeenas ta nahŕ pat uŕ ahrprahŕtigàm domam — grib iŕŕazit Dŕitim wiŕ u pateeŕbu; bet — paleet ŕlima ais „ŕpert gribetà“ neparastà ŕota.

Dŕits nahŕ isteefaschanà. To grib noteefat, bet tad — zaur ŕkati-taju puhli lausŕhas ŕeeweete — ta ir Marija (63. l. p.). Ta palikufi at-kal weŕela un nu nahŕ un wiŕu iŕŕtaŕta. Dŕiti atŕwabina, tas eet uŕ mah-jam, wina eet paŕak, bet wiŕŕch to wairs negrib — jo „wiŕŕch to situaziju pateeŕi nefaprot,“ ka Blawinŕch bes winas proteŕzijas buhtu warejis eekuhŕt winas gulamà iŕtabà.**)

Gan wina iŕŕteepj roŕas, gan wina to ŕauz par „mihto wihrinu“ (65. l. p.), bet neŕas nelihŕj, wiŕŕch teiz :

„Gj!“ (65. l. p.)

Un kad ta wehl uŕ reis neklausà, tas ŕafa, „kà ta iŕdarijufi ŕlepka-wibu pee zilwezes, ta eŕot rakufi kapu ŕawai pehzaudŕei“(!) (66. l. p.).

Nu ko tad darit?! — ja-eet buhs. Bet ta ne-eet wiŕ ahrà projam, bet ee-eet ŕawà iŕtabà un ŕahŕ „prahŕtot“ (66. l. p. — gaidijàm: „pa-katees“!) Un prahŕtodama ta „peeweenoja ŕawu leetu wiŕpahribai“ (66. l. p.). Un apŕinu ta nomasgà ar to, ka „eŕot gribejufi aismirŕt ŕawu perŕonu (66. l. p.), wiŕus ŕpehklus ŕeedodama par labu ŕawàm apŕpeestàm lihŕjbeedrenem“!! (sic!) (16. l. p.)

War jau buht, ka wina to gribejufi, newaram peerahdit, ka nè —

*) par ŕcho punktu lai juristi iŕŕŕkiv, waj tas war notikt, waj nè!

**) No ŕawas puŕes waram atŕiŕtees, ka ari to nefaprotam, kas winai (Marijai) pa to laiku kamehr tai tiŕ bihŕtams weeŕts, jaet gulamajà iŕtabà nobarbotees ap ŕawam balŕtajam kruŕtim — behrns tai tatschu naw?!

bet to jau peerahdijàm, ka galwenà un pirmà bij wifur wina s
perſona un ka ta it nefa nedarija preeſch ziteem reſp. zitàm! — —

Wina iſrehkina, ka bankrots nu abſoluts un — ka jadara few gals-
Dotees no jauna dſihwes zihnà bej bagata, ſmuka wihra un weeglam dee-
nam — to wina pat ne eedomatees newar!

Ras jadara — jadara!

Ta noſkaita few pulſu — lai no Deewa puſez ne-iſnahktu anormala
paſchſlepkawiba*) — tad ta aplej wehl ſawas puſez un „pehzaudjes manija“
tai leef eeraudſit puſez iſtwihktuſchu zilwezes pa-audſi (67. l. p.).

Ja, — kad zilwezes darbs tik weegli buhtu iſdarams, ka puſez ap-
lejamas, tad laiſkam ari ſchi, nulè no ſkатуwes ejoſchà Marija to buhtu
padarijuſt, bet — wina, leekas, eet no ſkатуwes ar pahrlleezibu, ka
pateeſt ko darijuſt, ka wifu muhſchu upurejuſt ſawai zilwezei?!**)

Pat pehdejos azumirktoſ ta newar dot pateeſibai godu un atſihtees
(few paſchai ween!), ka naw bijuſt ne deefin kahda „faule“ ne „wulkans“,
ne „pahrzilweks“, ne kas, bet pilnigi tahds pat iſdeenſchſ zilweks, ka wiſt
ziti — ka wiſas zitas wahjas, wahrigas ſeeweetes, pahr kuràm ta gribeja
pazeltees lihds Himalaja augſtumeem! Waj tai paſchai nebij atſiht, ka
galwenee dſinekti dſihwè tai bijuſchi: baudijumu ſahriba un ſpihtibas
juſchana?! kur tatſchu katrs zits zilweks redſ un nojaust — ka eegriba
tai bijuſt beſgaliga, bet ſpehja ne par naga melnumu leelaka, ka wiſeem
ziteem un zitàm?!

Un wina noſchaujās! — Winu ſchehrſch; Dſitis dabun ſmat, ka ta
newainiga, winam ſchehl, winſch butſcho tàs auſktàs kahjas, paleef wahj-
prahigts, un — zitas dahmas uſ to uſdſer ſaſiju. — Weigas! (70. l. p.)

Behdigſ gals! — tas ir, behdigſ tamdeht, ka tas peh3 wifu
zitu breeſmu romanu ſchablonas! — —

Behdigſ gabals wiſa ta nowele, jo — ta nepawairo wiſ muhſu
rakſtneeziabas labo raſchojumu ſkaitu, bet — ja ne wiſſliktako, ſliktò
bej jektahdàm ſchaubam!! Beenemot pat, ka rakſtneezei bijuſt laba griba
(pabalſtit labu ideju) pee rakſtiſchanas noſeſchotees, newaram buht weenis
prahtis ar Teodoru, ka ſchi grahmata ſwarigaka neſà 10 zitas; jo — ka
wifu laiſu peerahdijàm, neweens zilweks iſ ſchis grahmataſ newar iſlaſit
noteiktu ideju un ja kahds to iſlaſitu,***) tad zaur ſchis noweles ee-

*) medikeem gan buhtu intereſanti dabut ſmat, ka zaur pulſu ween war eeſkatitees
ſawàs ſmadſenès?!

**) Ur wifu pulſu ſkaitiſchānu jaſata — wina naw normala.

***) t. i. kas no leeluma emanzipazijas ideju jau patſ paſihtu preeſch ſchis no-
weles laſeſchānas.

ſpaidu taš drihſat palikš par emanzipazijas pretneeku nekā labwehli — ar tiš maš talanta un tiš maš nopeetnibaš rakššneeze ſcho rakštu farakštijuſt.

Miſrahbijām jaw, ka pa wiſu noweli neſaſtopam ne tiš ween neweena ſimpatifka,*) bet pat it nepawiſam neweena karaktera — bet tikai ſlikti ſawehrtaš drahſchu figurat, kaš lehka pehž rakššneezeš ſpałwaš wilzeencem, un wiš taš gabalaš kopā ſkan — pehž leelpiſehtaš reſtorazijaš organa, kaš ar leeligi dahrdofchām un treknām meldijam fairina kreetni pee-ehduſchu, nerwoſu kuptſchu auſiš. Šchahdi kuptſchi mihl ſchahdaš dramataš, piſantaš ſituazijaš ſewiſchki u. t. t., u. t. t.

Un, no Deewa puſeš, rakššneeze lai nemehgina atſaukteeš, ka ſehrigaš ſituazijaš un lihki tai bijuſchi wajadſigi preekſch dſihweš pateeſibaš tehlo-ſchanaš un darbibaš pſichologiſkaš pamatoſchanaš — — no dſihweš pateeſibaš ſchini nowelē taiſchu naw ne 6%**) un pſichologijaš ſinā ſchi nowele pilnigakaiš warmahzibaš darbaš, kaħdu jeklad eſam ſawā literaturā laſhjuſchi.

Un pehdigi — atteezoteeš uš rakššneezeš mahkſkaš ſpehju — Aſpaſija ſchini ſawā „Zihnā par nahkamibu“ pilnigi „aſiatifka“, tā fakot „orientaliſka“, — newiš uš garſchaš ſawadibu waj originalitati ſihmejoteeš, bet uš — weelu, krahſu, ugunš, negaiſa, ſelta, ſihda un zitu greſnumu, ka treknumu iſwehli un kaudſē ſakrauſchānu. No wiſa materiala (Nohmaterial), ko wiſa ſchini mašā grahmatinā ſadſen eekſchā, buhtu waretaš iſſtrahdat deeſin kaš wiš nē — impoſanti un tragiſki (ka rakššneeze pati mihl ſazit) — ja tikai wiſai bijuſt mahkſlineeka garſcha — talantaš.***)

Un — it nekā — itin pawiſam it nekā ne-atronam, zaur ko ſchi nowele buhtu warejuſt eeguht „pelnito ſlawu un atſihſchānu“. —

Šerſimeeš tamdehł, turpmakā iſdewumā, pee ziteem rakššneezeš raſchojumeem, lai dabutum ſlawet ari un nenofahtumeeš par pehleju ween publikaš preekſchā.

*) Marija ir gribeta tehlot ſimpatifka.

**) liſumigi prozenti.

***) Lai wiſa peemehrāni palafa Flobera „Salambo“ — tur redſamaš, ko ſchāi ſinā war.

Alpafija un muhſu kritika.

Saudetas teestbas.

Drama peezos zehleenos no A f p a s i j a s.

Busotros zehleenos nabadſiga dſihwe, peh3 tam „pahwehrſchanàs“ (29. l. p.) un tad bagatiba lihdi paſchàm beigam. Sahkuma nabadſibas eemeſls — ſchuhpiba, beigu bagatibas — newainibas pahrdofchana. Gemefli, kà redſams, un laba no teem gaidit nekà newaram. Iſnahk tragedija.

Nabadſigajà nodakà daudſ ſeeweefchu, weens pats wihreetis, un tas pats ſchuhpa, ka leelaka wairs newar atraſt. Gewehrojami, kà ari dſihwe tà: kur kahdà familijà daudſ ſeeweefchu un weens pats wihreetis, kam wiſſ ſeeweefchu bars ja-apgahda un jawalda, tur tas (wihreetis) galu galà paleef par dſehraju Gewehroſim tamdeht ſchini gadijumà tuwak apſtahklus un mehginafim iſdabut zif Sneedſkam (dramas ſchuhpam) bijis eemeſlu padotees dſerſchanai.

W i n a m ſeewa Marija — ar gikts ſawilltàm rokam un wiſpahrigi wahju weſelibu (6. l. p.), kas pa wiſu dramu wairak neka nedara, ka gaudo un waimana, un wixam ſeewas mahſa, Greeta, kas ſawai reiſai atkal pa wiſu dramu zitu neka nedara, ka balamutejas un lamajas, ar ziteem wahrdeem ſakot — ir ſoti ſoti praſts rupiſch ſeeweetis. Un ſcheit, ſtarp ſlimibu un rupjibu ja-aug, resp. jaredſ tehnam augam, trihs gauſchi gauſchi labi behrni —

engeli wispateefakâ wahrdu nosihmê. Schahds ir dramas pirmâis pamata fahkums, un, to eeraugot, mums eefahvas firds — ka tur tam tehvam lai ihsti ap duhſchu?! Sirds tam warbuht naw ne weetâ aij fleyeneem ehsteem, waj war buht ari, — wina firds naw isturejuſt un — — mellejuſt dſerſchanâ reundeschanos. Un deemſchehl pateeſi — rakſneeze wimu wed ahrâ — ar pudeli rokâ! (9. l. p.)

Bet rakſneeze naw ar mums weenos prahtos. Behz winas domam, kâ iſ ſeewu ſarunam noſſahſtams, wiſa nelaimē nahluſi un nahk no tās „nolahdetâs dſerſchanas“. Par to abas mahſas (Marija un Greeta) treez rihtâ, par to wafarâ. Ji wimu treeſſchanas waram ſmelt intereſantas ſinas ari par bruhthgancem nu prezefchanos (5. un 6. l. p.):

Marijai jaunibâ bijis bruhthganu deejgan, bet wina naw gahjuſt pee godiga weenfahſſcha zilweta, pee kura ſahneem beſ raiſem buhtu warejuſt ehſt maiſi — wina mellejuſt „ſpiſkundſimu“ (6. l. p.), un, kaut ari ſinajuſt, ka taſ „eemet ſawu labu kirſt (6. l. p.), gahjuſt t o m e h r l a b a k p e e d ſ e h r a j a, u e k a p e e w e e n a o t r a m u l k a (kaſ tikai maiſi ween prot pelnit — beſ kirſcheem) (6. l. p.).

Gudras jau Apſaſijas ſeeweetes arweenu, newar leegt, weenigâ nelaimē tikai, ka tās arweenu pahrrhekinajas — domâ, iſnahkſ labi, bet iſnahk ſlikti: „Kaſ pee tahda lempja ees, kaſ ne ſawu ſchnabi nemahk eemeſt, kaſ taſ par wihru?“ tâ ta dſeeſma ſkan ſahkumâ, un — „kaſ taſ buhtu par brangu wihru, kad tikai nedſertu“, tâ wina ſkan beigâs. Tahdu dſeeſmu ſchi Marija te mums patlaban djeed preekſchâ. Ta, neſkatotees uſ wiſu ſawu neezigo, ſlimo „es“, pratuſt to-mehr ſtarp bruhthganeem laſitees deejgan, pratuſt ſelot ſawai firdſahribai, pratuſt ſobotees par wihrefcheem, kaſ nemahk dſert u. t. t., u. t. t. (tâ Greeta mums to iſplahpa), bet — kur nu ſahk pa rahditees ſchahdas taktikas augli, ſahk pee rahditees, ka ta pahrrhekinajuſees — w a i n i g s **tikai** S n e e d j i n ſ c h ! un — rakſt-

neeze ari tā doma un Greta ari un Laima ari un masa Marija ari un, ja wehl tahds seeweetis tur buhtu bijis, tas ari tā buhtu domajis. Un wifas winas kopā tad buhtu domajufčas, kā no wihra dserfchanas ween feewas dabon girts kaites, kā wihra dserfchanas deht we e n familijas dšihwe paleef nepanefama, kā wihra dserfchanas deht we e n praftas feewas mahfas lamajas u. t. t., u. t. t., u. t. t.

Bet deemschehl tahdi fakti naw wehl ne mediziniški, ne sozialpolitiski apstiprinati un rakstneeze lai nelauņojas, ja mehš Sneedšina newaram par tif pilnigu breešmoni eeskaitit, kā wina to wehlejušees.

Turešimees tomehr tahlat pee šchis laulibas dšihwes, kahdu rakstneeze wimu tehlo — druhmas, brandwihna smakas, lamas wahrdu un newainigu behrnu asaru pilnas posta weetas. Tahda rakstneezei wjadšiga, lai motiwetu Laimas newainibas isputefchanu.

Laima ir wezakā meitina, kas šchat laulibā radusees; tai ir masa mutite, ta nedejo, ta kā usburta uš grabmatam, ta ar šawu rotas darbu nomakša nodofchanas, gahdā maifi, gahda tehwan brandwihnu — ta šin wifu, war wifu, panes wifu, ta — — ir brihnuma behrns, ko — war wadat apfahrt pa pilsehtām un rahdit par nauđu. Usmahzas jautajums kur tahds brihnums radees?! — — No Sneedšina un wina girts sabojatās feewas Marijas! No tahda tehwa tahds behrns?!

Ja! — wehl dauds mišklu flehpjas muhfu planeta miglā, kuras zilwezes prahts naw isdibinajis, kuras pahrzilwezes saprafšana wehl naw atminejuš!

Bet lai! — war jau gaditees! un bes tam — dauds weeglat isščkirt, ja weens balts kā engelis, otrs melns kā welns — war galerijā ari labak farešet!

Bes engeleem un welneem eškštie tomehr ari wehl šehmi, ar kureem publiku smihdina, un tapehž — Sneedšinam nolens volens jawelk pa štapam melna fraka semē un jaleen ari joka ahdā, jaspehle tihri kā perfonu truhkuma deht diwi lomas.

Duhlin rahdišim!

Otrā skatā tas šahf produzetees.

Tuhlin kà wĩnšch tur nahf „ahrpufe dseedadams“ „Tur es dšehru, tur man tikàs“ u. t. t — wĩnšch naw welns. Katrs wehrigats škatitajs tuhlin redš — ka tas ir akteeris, kam jaspēhle dšehraja loma, bet pee tam tahds akteeris, kas ne muhšham ne pats bijis peedšehris, ne zita dšehraja redsejis, lai šinatu, ko peedšehruschā prahtā ištī war išdarit, ko nē. Tahds wihrs kas tā ahlejas ap fawu „buteliti“ kà Sneedšĩnšch Ašpasĩjas dramās 8. un 9. lapu pušs u a w dšehrajs, bet dšehraja karikatūra (blakus fakot karikaturu šchini dramā toti daudš — ir Sneedšĩnšch, ir Greeta, ir Laima, ir behrni, ir ziti, ir karikaturas).

Weenu břihti wĩnšch (Sneedšĩnšch) tik omuligs, ka abas feeweetes teescham dulas, ja ušreis abas winā ne-cemihlas. Wĩnšch tik weikli mahf plehšt apitahktem un peršonam peemehrotus jokus, tik manigi šin šawā reišā atkal ušbka ut — loi nešaudetu respēktu — tik bešruh-pigi prot uššinget par buteliti un omuligi išrunatees ar wĩnu — tik maš pee tam ištaiša par abām feeweetem, kà waj par wežām sekem, prot ištšcheept noglabatu naudu u. t. t., u. t. t. un t a h d s tatschu feeweefcheem dikti tihf, t. i. fewiškki tahdeem feeweefcheem, kà tahda Marija un Greeta?!

Bet tad nu nahf tas welns! To wĩfu tas wihrs dara šawā nelaimigajā gimeneš, šawā nabadšigajā ištabā, fur wina feewa waida aiš giktš, wina feewas mahša glabā dahrgu aubi, wina engela lihdsigi behrni dehd aiš bada un falšt aiš aukštuma, krahdami ari dihgłus preekšch kadhreisejas giktš un zitām šlimibam.

Tahdam jau nepawišam wairš naw širdš. Tahds wihrs, kas tik omuligi weenalšigām ašnim apdseed šawu gimenes postu, mehrde šawus behrnus gaušā truhzibas nahwē, feewu, feewas mahšu apkrahpj, apšog un pee tam wehl tik omuligi dšeed, plehšch jokus (tanš wezumā pat wehl, fur tam jau pee-august meita un fur tam mahjās jau tahds daudšums nelaimes pašpehjis šafelt un lihds šaklam ša-augt) — tahds wihrs ir wehl bihškamats, nekā weens otrs Maldonado waj Rinaldini — tee wišmaf,

zif atminams, rekauj paschi sawus behrnus — bet Sneedinsch, kaut ari atkal tahds ma si n f ch*) it omuligi dseedadams, smeedams, deedams kauj 3 uf reis, sawus pascha behrnus — labakos behrnus, kahdi jebkad wezakeem bijuschi?!

Pats fatans preefch sawas gimenes un lustigafais joku Behteris preefch publikas — tahds schis Aspafijas dsehrajs, bet mihtais Deews ween atkal fina, kur rakstneeze tahdu nehmu si, jo tahdos apstahkos, kahdus rakkneeze schein tehlo, tahds dsehrajs nesel un neattihstas, kahdu rakkneeze schein usmahlejusi resp. uspizkajusi, parakstidama tam apakfcha zilwaka wahrdu — Sneedfinu. Un dsehrajs tatschu samehra weegli tehlojams un rakksturojams, tapeh3 ka dsihwe tikdaud! schim noluhkam derigu preefchmetu. Bet rakkneeze atkal, ka arweenu, neturejusi par wasadsigu, eepaschtees ar paschu dsihwi, winas ehnas pussem, bet nehmu si it omuligi, kahfchu pats Sneedfinsch, uiffizejusi tahdu „selliti pusduhscha“, kas, gribedams isliktees fewischki waronigs, scht dseedat, ka tam tikai frogi mihti, ka tam pubele wisdahrgaka u. t. t. un teiz mums, lastitajeem, ahre — tahds ir schuhpa, zaur ko gimenes eet boja! — To jau pats tahds „sellitis“ netiz! —

Sneedfina aufchibu un ahleschanos pawada Greetas (wina fewas mahfas) „grehtu krahti“, „lahtschi“, „elles zepefchi“ un ziti gahrdumi (realas strahwas krahtas laikam?) Tos dod reekuscham. War pateest mahzitees lamatees is fchi pirmà zehleena.

Bet — ko war finat — warbuht rakkneeze pateest wehlejuskees tehlot realu dsihwi?! — Kaut tikai drihf ween nelasitum par scho realo dsihwi ari tahdus wahrdu, ka „tehwa brachta fewas mahtes mahfas dehla meitas“ (10. l. p.) un — tas naw wairs is realas dsihwes zehlees, bet is rakkneezes „galerijas smeeklu mihtojoschas“ fantasijas! Ar to ir gribets atkal fazit joks.

Kaut tikai pa diwi pakahpem fchi gara radneziba buhtu tikusi schihfnata, nebuhtum it ne drusku drihfste-

*) ka Dfhts, Plawinsch u. t. t.

jusch i protestet par wahrda „dshwes pateesibu“, bet — tik garfch winsch ir pahrsphlets, ir fells, gauscham fells joks.

Tamlidhsigs weens weenigs joks jau war modinat lasitaja schaubas — waj tikai drama, ko lasa, pateesi no-
peetna drama — waj faraklitaja ar to naw gribejusi
isfmihdinat galeriju un wairaf nefa?! Dramas noluhfs
naw warbuht nebuht tik „tragisfs“, ka lasitajs to gri-
bejis fahkt tizet?! rakstneezei paschai wismaf neleefas
tragisfi ap duhschn bijis pee wispahribas nelaines dra-
matifeschanas stahjotees, jo tad ta nebuhtu eefpehjusti
tik beeschi pa starpam „laist wala kalauerus“?! —

Laisk tomehr, ka fahkam runat par to „brihnuma
behrnu“ — Laimu, jo ta ir dramaz galwenà perzona.

Wina ir nelainigs, strahdigs, gudrs, nemitofchi
fchi grahmatas mihtojofchs behrns. Wina krahj naudu,
grafk pee grafcha, wina ustur gimeni, wina famakfa ma-
fajeem skolas naudu, wina nemihl, nemelle neweena
preekfa, lasa tikai grahmatas un „steidsas pee tam ar
farsti pufstoschu firdi it ka kahdam lihgawainim pretim“
(8. ff. 1. 3.). Wina „fleenas pee augsta sinibu un dailes
gara“ (15. l. p.), winai skapitis ar grahmatam — wina
ir ka stahdinsch, kuru nospeesch breefnigs atminu flogs,
wina ir tumfibà un dubtos (15. l. p.) — winas dshflàs
wahras wesela strahwa, wina issteepj rotas pehz gaismas
u. t. t., u. t. t.

Schahda „wahrischanas“, gaismas haluzinazijas un
grahmatu peeluhgfschana u. t. t. naw jau mums sweschas
leetas (if „Zihmas pa pagahni“), ta ka garais monologs
15. lapas puse gandrihf nebuhtu bijis wairs wajadhsigs
ufrakstit, ja rakstneeze weenkahrfscha buhtu aistrahdijusi
uf tamlidhsigeem monologeem zitos fawos raschojumos
(tahdi nahk preekfcha ari „Neaiffneegta mehrfi“ peemeh-
ram), bet — nemsem tomehr pazeetibu talka un — weh-
roftm ari schein atkal wifu scho frasibu un leelibu garu-
mu ar isdarito darbu un panahkumu garumu, labaf
warbuht fakot, ihfumu. Ufklaufsimees, ko fchi Laima
runa, statifimees, ko wina dara un tad redsefm paschi

zif u; wimu waram palaištees. U; raštneezes rekomenda-
zijam ween aif peedšihwojumeem wairs nepalaišhamees.
Felizitai ari bija labas attestates! — — —

Wišupirms fazet aišdomas pahrat mistiſka un aiš-
grahbtibas ſapnu aplidota riškoſchanās ar grahmatam.
Zif i; peedšihwojumeem ſinam, pee grahmatam jaſtabjas
klabt ar deefgan meerigu ſirdi un wehſu prahtu, lai i; winām
ko prahtigu dabutu ahrā, lai — no „augſtā ſinibu un
dailes gara“ netiktu „peeschwindelets“, tapeh; ka loti
daud; ſalmu pa ſchim beefajām grahmatam. War gan ar
winām pahrpildit tiklab ſkapjus kā ſmadſenez, beſ ka
weenā waj otrā tomehr daud; gudribas buhtu tizis no-
guldbits*). Un ſchi jaunā meitene, Laima, tihri ta paſcha
liktena leekas iſredſeta par ſchahda „ſinibu un dailes
gara“ upuri. Jau paſchā dramaz ſahkumā tai deefgan
augſtā ſchi grahmatu drudſcha temperatura, un murgo-
ſchana ari jau ſaſneeguſi augſtu pakahpi — wina breh;
peh; gaiſmas, winai iſleekas, ka wina dubtoš, ka wimu
it kā akmenu ſlogš ſpeestu — tad atkal tai ſtahw azis
„muhſchiga, ſpoſcha, nebeidjama gaiſma“ — tai uſſahf
„dšihwa ilgoſchanās“, pa dšihflam ta juht wahramees
weſelu ſtrahwu (tahdš winas ſtahwoſlis weenā ſkātā)
— tad zitā, it kā deprefſijas periodā: wina kā wiſaug-
ſtakais filoſoſš, ſtoikšis, waj ari kā „echtes Großmütterchen“
ſprediko dšihwes gudribas, atſakas, aišleedi wiſus dšihwes
preekus, kaiſlibas, mahza ſawus wezakus, leelās ar ſawu
ſpehtu, burwoju ſahlem, zeeſchu grihu, ar ko ta wiſu
pahrpſehjot (13. l. p.) u. t. t — „wina ſinot, ko
warot“ (14. l. p.).

Lepni wahrdi, kaš pat wihrām nedaritu kaunu, fur
wehl jaunai meitenei! No ſchahda ſpehka un grihas
mums teeſibas daud; gaidit — ja tikai, kā jau ſazijam,
mums taš ne-iſliktoš drudšis ween ar ſawam uſbudina-
juma ka noguruma ſahbdijam. Sekoſim wina gaitai!

„Ne, eš grihu dšihwot! (auštoben — nē?!)
— juhš bagatee, lepnee“, wina ſaka weenā weetā; „eš

*) Kaħdš eetwehrojams wahzectis ſaka: Viel Bücher macht
nicht gelehrt, sondern gut Ding und oft lesen.

jau tātšchu wairaf negribu, ka tikaigaismu“, ta faka otrā; „es esmu kā nospeests šahdiņš“, tablat, un „es šinu, ko es waru“, „man ir burwju šahles“ u. t. t. (15. l p.).

Un šchahdi gribetum fastahdit kopa wifus desperatos fajehgunus is winas runam, weenu pret otu, tad galu galā isnahktu rezultatam weena weeniga leela nulle, ar ziteem wahrdeem, isnahktu, ka ta it neta naw pateikusi; jo ko ar weenu teifunuu wina iffaka, to ar otu ta isdsehšch, ar weenu apgalwo, ar otu atšauz. Wina weenmehr runā few pretim — no tam šcho Laimu pasihstam.

Kas jektad dšihwē bijis jaunš, kam dšihlās pateesi kahdreis wahrijees ne-apmeerinats dšihwes karstums, tas sinās, zil maš tahdā šahwofli mums nedod meera „muhšchiga, nebeidsama pateesības un šinibu gaisma“, tas sinās, zil leels pšichologifšs grehšs, šaweenot šchahdas diwi pretejas karaktera ihpašchibas jaunā, tikko pee-augušā meitene. Ja, gan pehz isšauditeem, garu apmeerinajšcheem preekeem, šahkam just ilgošchanos pehz škaidribas, pehz gaismas — ko un kamdeht ihsti dšihwē dšihwojam, kurfch ihštis dšihwes zekšch, kuri ihstee preeki, pehz kureem bulš dšihtees u. t. t. — tam lihdsigu jantajeenu mums šimteem usmahzas daschu labu reiš moralifšās pagirās. Un tahdu tātšchu Laimai naw?!

Bet ko tur daudš pahtarot, naw wairš schaubas, ka šchi Laima — atkal newis dšihwes, bet weenigi rakstneezes warmahzibas tehls, kuram wina beš leegakas šrdsapšinas eekustinašchanās leek just, runat, darit wifu, kas tik tai eepatihšas, kas tai wajasšigs šawu ideju un eedomu ispauschanai. Tas tahds pat warmahzibas pamats, uš kahdu breešmu romanos isaug leelee štirpineeki, ašins noseedsneeki, dedšinataji u. t. t., u. t. t. Wineem waja g a w a r e t, ko rakstneeks grib. Ašpašijas Langarts (ar kuru drihs eepašihšmees) a r i r a š b a i n e e z i b a š šinā jau labu teešu paspehi; bet eepreekšch wehl eepašihšmees drufku ar teem abeem maš eem behrneem, Laimas mahšnu un brahliti, kuri, kā jau bij paredšams, ari atkal nešet un ne-aug uš zita pamata.

Masās Maijinas pirmais darbs dramā, „eefcreet mundri ar grahmatu rokā“ (12. l. p.) un tad tahlak — runat par grahmatam, runat par fkolu, runat par mahzifchanos, runat par fkolas nau du, runat par fkolotaju un tā jo projam — tikai par tahdām leetam.

Tahdi pat peenahkumi masajam Waldim. Tam šawi waška spahrnini til wehl jo tuwat japlivina preefch finibu faules azim. Tam jatreez wakā par pašchu „promiteju“, ja zekas lihds ar to pašcheem deeweem pretim (škatees un lasi 13. l. pušē!), jagrafas sagt beferim maiši, daušit kaštroteem dibini eefchā un tamlihdsigi darbi, bet — ari tikai ar mutiti. Ak tu masais grahmatu tahrpjufch, ko tew wifu neleek darit!

Tihri šchehl paleek par teem behrneem — kā nu mafus newainigus behrninus tā war iskehnot?! Waj tad rakšneeze pati nemaš naw bijuši masa, jeb waj tas jau tik gaušcham ilgi atpakaļ, ka ne-atminās, zik pawifam zitada behrnu waloda — behrniščka un muškiga — zik pawifam zitadi tee runa par fkolu, grahmatam un mahzifchanos, neka šchee abi masee „pahrzilwežini“?! Pat — nobehrsti joki teem jau abeem japlehfch — par ahbezi pagalwi, par puhzes gaku, par kumofinu, zaur ko wifa maišite apehdusees u. t. t.

Behrni isaug par leekeem zilwekeem, zeen. rakšneezei tamdehl der eepašihtees ari ar wiņu dabu, wiņu walodu un eefkateem, — fewiščki ja tos grišbam dramās waj nowelēs tehlot un publikai rahdit*).

Langarts. Wišupirms tam ja-uškata Laima, tas deewu behrns, ar tahdeem šawadeem, leefmaineem škateem (12. l. p.). Nešen wehl eepašinamees ar „tahdu šawadu kwehli“ Ūlawina azis (Žihna par pagahtni) — tē pee Langarta tā pati šparahdiba. Langarts wišpahrigi leekās Ūlawinam tuwu rada, atteezotees tiklab uš „kwehli“, kā uš žitām negehlibas šihmem.

*) Ašrahdam uš Dickens'a, Haberton'a, Turgenew'a tehloetem behrneem, un fewiščki uš behrneem pašča dšihwē.

9. fkatá I. zehleená tam náfts láiká jabruht eeffhá Laimas dšihwofí (Plawinſch ari to mihleja, ka atminamees) — jataifas beſ fahdeem leeleeem lihumeem — loti primitiwu labinaſchanos un tahdeem pat glaiameem awſihmetam upurim klaht. Druſku dihwaini tikai, kapehž Langarts — wežs praktifiſis laikam — tá uſ reiſ „ar wiſam durwim“ gahſchas eeffhá. Laima tatſchu wehl jauna, bailiga meitene. Bet jadoma, ka ari t a m eet ká Plawinam — winſch wairš newar walditees.

Un w i n a — jauná, newainigá, augſtu idealu un dšihwibas karſtuma pilná buhtne — ko wina tahdá azumirklí dara? waj ta nu mums nepeerawdiš, ka tai pateeſt karſis dšihwibas pilnš garš, gaiſchi leefnojoſchš lepnums kruhtis, ka ta otrteek tiſ ſtrauji ſpehž juſt (15. l. p) neka zitas? — — Ne! wina faht „plenkelet“ ká wezum weza náftšdama ar: „eš juhš nefaprotu“, „eš juhš wehl arweenu nefaprotu“, „juhš topat arweenu noſiehpumainaki — eš juhš pateeſt nefaprotu, manš kungš“ un pehdigi ar „deesgan, deesgan! eš teeſcham neeſmu waldijufeš!“ — wina eſot „paredſejuſi gan ne-kreetno nolnhku“.

Ak tomehr!

Samada pſichologiſka miſtura ir gan tahdš radijums, ſchi Laima — kam tahdš uguns kruhtis (ká ta 8. fkatá leelas), tahdi augſti, gaiſchi ideali! Iſturas, ká wežs iſkurziš gurkiš!

Un omuligi filoſofiſki ta leeta eet arweenu tahlaf — „waj winſch (Langarts) wairš neſinot zeenit tikumu un newainibu, waj winſch nebiſhotees no grehka“ u. t. t

Iť weenkahrſchi ſakot — tahda meitene, kam pateeſt kaut kaš miht kruhtis, buhtu tahdá azumirklí tahdam Langartam beſ jokeem galiwaš kauſu ee-dauſijuſi (ká rakſteeze mums agral mahžija), jeb waj ta uſ pehdam buhtu aiſbehguſi — wiſu namu ſažehluſi ka hžáš un neſin ko iſdarijuſi aiſ uſtraukuma, ſaprotamám duſmam un ihgnuma, bet ſchai Laimai beſ leelibáš, ká redſamš, nekaš newahraš kruhtis!

Rateesi humanitates deht ween jau tahdas personas (kã schi Laima) grehts radit, jo — lai jaka kãtrẽ! — ko akteeris resp. aktrise ar tahdu lomu lai eesahk?! kã tahdu karakteri ihiti lai isspehle, bes ka pa itarpam paschai spehletajai buhtu jarausta plezi?! Mahkslineeka juschana wismai aktrisei schahdã lomã labi zeeti ja-eemi-dina, jo zitadi Langarts driht ween waretu palikt weens patẽ us skatuwes.

Rakstneze tomehr neprasa pehz makslineezes juschanas, notura it stingri abus us dehteem un eegrofa to leetu tã, ka abi paleef filosofiski. Langarts fahk kritiset wezlaifu eeskatus, zitet modernas sentenzes.

Un tamdeht tad laikam Laima winu pehdigi djen projam, t. i. tamdeht, ka „isgahsees“ un u e zita deht.

Wina to djen ahrã ar „pazeltu roku“ un toti pa-ñihtameem ahrã sweekhanas wahrdeem — pazeltã roka un ujblauschana weenigais un pehdigais glahbinsch aktrisei schini skatã, zitadi tai ar filosofisku azu walschianu ween wisu laifu jaklapejas, ar ziteem wahrdeem: jaspehle dumja figura. Un dshiwẽ — beigu b.igã teef pelta aktrise un ne rakstneze, ja figura tahda isnahkusi, kã fazijam

Nahk otrs zehleens. „Grecta ir weena, grosas kã dulna aita rinkĩ (19. l. p.) un rahda mums dandj n a b a d j i g a k u i s t a b u“ kã pirmã zehleenã — leelas*) ka behru gabala weetã iflastjusi adwentes sprediki un ka wisas dseefmas dseedot us weenu meldimu.

Marijai jau us speekeem jastutejas schini zehleenã. Sneedinsch wehl arweem djer brandwihnu, un isnahk tã, ka winsch djer, bet tãs feewas apreibst (redsejam tatschn Greetu jau rinkĩ greeschamees) — paleef par dulnam un flimãm aitam, ar rakstnezes paschas wahrdeem runajot.

Grecta leekas sewischki preeksch tam ween dramã eerakstiita, lai wis tas gabals dabutu zif nezif wirzes un piparu — wahjas supas, kã sinams, wairak piparo.

*) Lai lasttaji nenem kaund, ka schis wahrds pa beeschi nahk preekschã — tas no tam, ka tani gabalã pati leeliba ari pa beeschi fastopama.

Wina (Greta) stahsta, ka fulaina palihgs (atkal joks!) tai esot fnehrejees apfahrt ka pikis — mahza ari Laimu, lai isturotees tatfchu zitadi pret Langartu, lai tatfchu nelehzot tam ka puhze azis (kas, ka sinam, naw taifniba — Laima nebuht nebija puhze) — lai knafstotees, degumu nenokodisshot — esot jau atkal bijis kahds kungs ar fchperaku -- istaba esot ka sumu buhda. . . . un tad Sneedfinsch nahf — atkal protams peedsehris un arweenu peedsehris — ta gatawojas grubst to ar krufi atpakal.

Un fchis pastahwigi pilnais Sneedfinsch tad nahf — un dseed atkal omuligi sawu dseedaschanu par brandwihnu — ka rakfneezei paschai fchi „omuliga dseedaschana“ ne-apnikas?!

Un Greta akompane ar „peku lahtfcheem“ (23. l. p.) — peku lahzis gan jau wairs naw fwefchs lamu wahrds muhfu literaturä.

Un tad — Laima mahza sawu peedsehrufcho tehwu, tas nahf pee atfichanas, isplehsh joku par ahfcheem, kas stahweshot pa kreifai, raud, aismeeq un 4. fstats beigts.

Beektaja nahf atkal tee divi masee behrni, faka, ka beferis ir fhfks ka puhzes gala (nabadfiba, ka redfams, fagahjust jau tik tahl, ka behrni dabujufchi eepafihtees pat ar puhzes galu), — fkata krahfa zaurmehrä behdigä — paleek tahlak ejot wehl behdigaka — afaraina un pehdigi patetiski imifufst, no Laimas pufes (kur ta eet eekfchä pee sawam dahrgajam grahmatam. „Gete, Lesin, Bairon, Schekspir, noleezeet sawus staltos plezus, leenat zaur juhgu, dshwe eet pahr jums pahri! Hahaha!“ — ta stahw fkata beigäs. Arweenu tik patetiski un augsti, kaut ari noputejufchas grahmatas ween tik eeraudfitu.

Bet tas „hahaha“ tik loti tur neweeta, ka tihri waj gribetos peekahrt wehl klaht: „hahaha! Es gribetu finat, fo ta meitene par tahdam grahmatam doma dabut (wina tas grib nest uf kihlu kast) — tik mas ta is winam eemahzijufees, ka nesin pat, ka dshwe par wezam leetam nedod nefad wairaf ka trefchu datu (kad tas „eekar“) un

wezus klasikus wispahrigi nemas nemem pretim (tapeh3 ka tos par smeekla naudu jau jaunus dabu). Un par tif maswehrtigeem krahmeem „leef patetiski eet pahri d s i h w e i ?!“ Waram no tam tilai pahrleezinatees, ka grahmatn skapis Laimai naw bijis par attihstibas weizinataju.

6. skata noteef ikshlaschana — polizisti nem nost Laimai nelaimigas grahmatas, uf ko wina saka, ka tas peederot w i n a i un ka wina tas neatdoschot. Jasmejas tihri — sahuma tif gudra tif gudra, mahza it wifus, un nu behrns kas behrns if uf sola, naw it nemasakas sapraschanas par pateeso dshwi — jo, ta jau klasikos nestahw! Bet Greta leef tam klumburim (Sneedinam) glahbt sawu ratimu — wismaf praktisks prahts! Klumburis tomehr ar wifu dsehrumu sin, ka tas drama ar zitu neko nedrihst nodarbotees, ka ar dserfchanu, taifas behgt uf schenki.

Pa 7. skatu eet pawifam tragiski — pati tragiska kwintezenze — Langarts nahk, dsen wifus, pat polizistus ahra — — jo winsch grib ar Laimu palift weens. Preekschpunktä (preeksch 8. skata) winsch saka: „Astahjeet scho meitu man“. . . (27. l. p.) Un tamdeht 8. skatam sahkotees Laima skatas sishwi (27. l. p.) un Langarts ir no akmena. Winsch pateest tant skata ir no akmena; bet tas wimu nebuht nekawe skata beigäs atkal eekaiht, palift par k a i f l u akmeni un sankt Laimu pee sawas fruhst.

Wina nu taifa garu garu teatralisku Deewa luhg-schhanu — newar neta isluhgt — grib sahkt rihkotees ar nafi newar ari ar to neko idarit -- atleef tilai besspeh-zigi atflidet uf krehfla un waizat L a n g a r t a m, ko ta lai nu wehl darot — un winsch teiz, lai ejot tam lihst. Uf to ta gihbst, un winsch teiz: „Tagad tu est mana!“ — ex!

Tas tif ir skats! teescham apbrihnojami, ko wifu newar farakstitt!

Un pa wifu to rofu lausischanas un gihbschanas laiku tee ziti tapat stahw un luh3 pa durwju schkirbam un

gaida, kas nu ihsti buhs — stahw ir wezaki, ir polizisti, ir Greta, ir masee behrni, un klaufas dīwafchu aistraudami laifam.

Ta tif ir waroniga gimene. Pati gimenes warone pat wairaf neprot darit, ka rofas lausit, waimanat un gihbt. Fui! — —

Nu ari mehs sinam, fo wina war — lihds fchim ta pati ween to sinaja.

Par tif leelu stupiditati un glehwibu pat fchehl naw — lai Langarts to walfa ween wefels — zitur to tikpat nefur newar leetot!

Un rakstneeeze rakstidama to mehr laifam doma-just ar fcho fkatu wisdīfak aiskert lafitaja resp. fkatitaja lihdszeetibu?!

Ne! —

Pa hr we hr fchanas. 9. fkatš, Langarta dših-woklis. Nri Laima nu tur, bet tihri neisprotami, ka ta nesin, kahds tai Langarta namā stahwoklis. Wina ne-ijprot, fo pats Langarts (un aif ta muguras ari sekre-tars Bormanis) no winas grib — kaut ari I. zehleena 9. fkatā ta jau paredseja „nefreetno noluhku“ un II. zehleena 8. fkatā jau to it pamatigi peeredseja. Nu, kur tai galigi jau wjadseja buht fšaidribā (fewiškfi pehz pahrejas uš Langarta namu), kur tai nu pateest waja-dsetu israhditees par filosofu un nemehginat „isleetu uh-deni wairs fšmelt“ — ta nemas rahsetees, dot kawa-leereem plikuš, dšiht tos pa durwim ahrā, brihnitees par beskaunibu un tad wispahrigi brihnitees, kur wina esot. Ja wismaf wehl 11. fkatā neisrahditos, ka winai jau jafkaunas ir. Tif filosofifka daba, tif dauds frahmejupees ar grahmatam un tad wehl tif nefilosophifka istureschanas?! Gribetos galā sinat, fo tad wina ihsti ištām grahmatam fmehlufē ir, kur tif dauds redsam, fo ta naw fmehlufē, peemehram laufchu un fadihwes pašifchanu, dšihwes aprehfinu, duhfchu zihnikos, ener-gifku jufchanu kritifkos azumirkkos, attapibu, sparigu walodu u. t. t., u. t. t., u. t. t. Lihdsigi morsinistam, kas no morsija wairs newar tift wałā, ta arweenu wehl

nëwar tift walâ no grahmatam — fur tatschu jau fen wareja atsiht, ka täs winai nelihdi. — —

Pa ilgu laiku fastopam pehdigi ari weenu drufku simpatistaku karakteri Uspasijas darbos — Martu*). Ta runa skaidru un gaiſchu walodu, wiſmaſ ſin, ko ta juht, un uſdroſchinajas to ari paſazit. 12 ſtatâ ta ſaka uſ Laimu: „Das ir ehmoti, ka juhs no weena ſewi leekat ſihdâ gehrbt un pee otra nahtat meklet laipnibu, paleekat tatschu pee weena“ — tã fakot, pirmais prahtigais wahids „Saudetäs teeſibäs“.

Lai ari ſchij Martai tikpat maj ſirds, kã winas tehnam — taiſniba tai tomehr ari jadod. Kã lai winu tandeht ſahkam eenihſt (ko rakſtneeze grib), ka ta ſawas teeſibäs aiſſtahw?! — ka ta nemihl tahdu perſonu, ar ko winas tehws ſtahw aiſſleegtã ſakara?! Drihſat tad jau mums te papildinajas antipatija pret Laimu, kurai nu tik (fur par wehlu) ſahk ſwehrot azis, fur ta ſahk ſkaidigi ſtatitees uſ bagato bagatibu un ſchehlotees, ka ta tikai aiſ nabadſibas „krituſt“ — fur ta pee bagateem (Martas) ubago pehz draudſibas. . . .

Veels gars ari pehz kriſchanas netop nizinams! — bet leeliga meitene ar „zeefcho gribu“ un „wahroſcho ſpehtu“ neiſrahdäs „leela“ ne nabadſiba, ne bagatiba, ne preeſch, ne pehz „kriſchanas“.

Pat „leeliga mute“ tai ilgi ne-iſtur — „wina warot Langarta namã pawehlet“, ta ſaka weenã brihdi, bet otrã ta jau atkal ſentimentala. Ta grib eenemt kundſes ſtahwoſki pahr Martu, un luhdsas atkal pehz täs draudſibas. Kaut jel winai tad bijuſi tik droſcha peere (Unverfrozenheit), ka palikuſt par nama kundſi, lai ari nelikumifkã zekã — nenizinatum tad winu wiſmaſ, kaut ari nemihletum!

Bej tam ſchini ſkatã wehl zekas aiſdomas, ka tik tai naw juſuſt galwa; jo wina pati leekas neſinam, waj tai jau par ko buhtu ko ſaunetees, waj ne — it ka peemirſuſt ta leekas, waj tai jau ſas ſauns notizis,

*) Langarta meita.

waj ne. Ar loti mihtlaineem teifumeem ta weenu brihdi aisträhda us „ja“, otru brihdi us „ne“. Jileekas, it ka rakstneeze pati mums tihscham kautko flehpi, grib muhs usturet diwdomas Bet mums, lasitajeem, tad tilai atleek spreesst pehz apstahkteem, pehz eepreefschejeem skateem — Langarta dabas, Laimas sihda, diwdomigeem wahrdeem, Martas naida etc. — — — mums jafaka — „ja“.

14. skata pahrzelo kahds sinibu doktors no Siidas fwehtnizas drupam ar futa kumetu, kam Pegasa spahrni Laimai „leelai filosofei“ (Langarts pat to ta fauz) ja-isspreech, waj eglu meschi labaki par roschu lejam, jeb waj otradi — un wina turas pee dsejneeka wahrdeem:

„It wisur daba pilniga,
Kur tikai nawa zilweka“

un eenahf lihds ar to atkal fawä eemihlotä elementä — patofä.

Sawada garfcha gan, turetees pee tahda dsejneeka wahrdeem, kam daba tikai tur leekas pilniga, kur wimas pilnigakais radijums truhksi!

Pateizis „labdeen“ un „ar deewu“ un „man naw wafas“, sinibu doktors atkal aiseet -- ar elektrisku ah-trunnu pa tam starpam Laimä eemihledamees.

Pehdejo apstahkli Langarts nepamana, bet gan Bormanis (Langarta sekretars un weens loti leeks teh-winsch pa wisu dramu). Bes tam, zif, ta fakot, stenogra-fiski nomanams, Marta atkal sinibu doktorä eemihlejupees, ar „большой крокодр“ — un pehdigi, ar to paschu wilzeenu ari Laima sinibu doktorä. Tas ir -- weens, diwi, trihs eemihleschanas tik ihfä brihdi.

Stats beidjas ar seemas-fwehtku egliti, ar grah-matu biblioteku un behrnu kori, kas dseed seemas-fwehtku dseefmas.

Deforazijas fmutas.

Laima wehlas trihsfahrtingu meeru. -- -- --

Nahf treschais zehleens. Nahf grahmatinai gan ari pa pusei, bet paredset tomehr gruhti, ar fo to wisu wehl peerakstis. Pati „dramatiska buhschana“ jau nu ta puslihds buhtu notikuji — fo wehl wairaf steept —?!

Weenigais, ko wehl waretu peefahrt, — kas ari laifam notifs — ir nelaimiga mihlestiba. Wina (Laima) kaut kã laifam fastapfees ar to sinibu doktoru, gribes ijuahft laimigas beigās — bet tad tas dabūs jinat, ka ta „tahda“ un tad wairs nebūhs labi — buhs laifam kahdam wehl jadabu gals?!

Bet, kã jau fajiam, wajasigs tur wairs nebij, drama jau bij apata un gatawa — Laima, newainigs, ideals zilweku behrns — „kriht“ — dsihwibu wina tamdeht few nememas, bet dsihwo tahlat — labos apstahklos, ko ta zaur „krischanu“ eemanto. Tã jau dsihwẽ nahft deesgan beeschi preefschã.

Lai lastajeem resp. skatitajeem tomehr nepaliktu garfch laiks, teef isrihtots weens weefigs wakars pee Stuhrmaneem mahjã — kur diwejadas fligetu durwis weenã istabã, pahrsphilets grejnumš, klaweeres un — atkal — kasijas galds ar tafem (39. l. p.).

Pirimo skatu islasijuschy zaur', negribot atschkiram wehl reij lapu atpakat, pahrleezinattees, waj tik pateefi efam pee Stuhrmaneem us weefigu wakaru un ne kahdã Durowa benefiz-iirahde, jo, schee joki — Bacha polkas, Getes „Duhre“, Schillera „Staburaga meitima“, Schefspira „Wafaras naktš pagiras“ u. t. t. (40. l. p.) atron ihstu weetu tikai klaunu darba lautã. Labs klauns bes tam taiša gan drufku asprahtigakus jokus — bet tahda pat schanra tee wismaj ir, kã schee rakstneezes „duhri“ un „pagiras“.

Tee japroduzẽ bagatai tirgotaju kundsei, kas runã ar sawu meitu. Nopeetnaki par scho farunu pahrdomadami (kã ari par wisãm Aspasijs tehlotãm bagatu lauschu saweefibam pee tam eedomajotees) nahkam pee gala spreeduma, ka rakstneezei Aspasijai weena (starp daudš zitãm) loti leela wahjiba — wina tahdam personam event. lauschu schkirãm, kas tai personiski antipatifkas, leef sawos raschojumos farumat, ko tik wisdumjaku war eedomatees, kas tai simpatifki turpretim — wisu, kas tai isleekas wisleelaka gudriba (naw teiktš, ka ta jau allasch gudriba ir). Ar ziteem wahrdeem fakot — rakstneez

Uspasija sawos rakstu darbos partejiska, nespehji rakstidama atstrabinatees no simpatiju un antipatiju wehrdšibas, un — tapehž wina ari nesafneedj genija augstumus, kas itdeenisckfu kaislibu swabads išteepji taifua foga roku pahr laudim un fadsihwi — tapehž laudis un fadsihwe ari nespehji pašemigi padotees sem winas rokas, apklusť, kad winas mute runā — jo wina naw apustulis, kas sawos spredikos n emelo! — —

„Wina to dara ar nodomu!“ tā katram lasītajam jadoma, ņchahdus kupzeenes wahrds lasot, jo — kā zitadi kupzeene buhtu issargajusees, wismas weenam autoram (komponistam, rakstneekam) nepeelikusť wina pašcha darbu — til mufkas kupzeenes ari naw. Ja tās jau wispašrigi ko dsirdejuschas par Punscheli, tad tās ari jau sin, ka tas naw walzerus komponejis, un Jurjanu Andreju — wareja islaisť pawisam no ņchis „špehles“ — winšch wehl dšihws, un it nebuhť laitam nejutisees glaimots, ka wina wahrds minets tahdā plahnā dramā. Wareja jau wehl list eekšhā kahdu „Knochenhaueri is Lemsalas“, waj kahdu jokū par Schillera pulkšteni (tahdu til daudš!), un muhšu pašchu komponists buhtu tizis zauri ar ņweikū ahdu!

2. ņkats. Wehl japeeraksta 15½ lap. puņes. Buhš tapat jokū wehl daudš! Warbuhť ari kas „kreptigaks“ atkal!

Ja! — Stuhrmaneene, Eberhardine, lamā ņawu laulatu draugu par lahzi, taifā rihmes — Dihne, Dihne, miltu tihne (40. l. p.).

Pats Stuhrmanis atkal ņaka Eber—abardine (Eberhardines weetā). Ta issťt tam pišpi is sobeem un dod tam pee ņchahda gadijuma jaunu wahrdu — nosauz to par „uguns—wehmeju kalnu“ (eemihlets kalns rakstneezei, kā is „Zihn. par nahť“. ņinam).

Un tad — : „Eber—eber—ardine—Ardine, hardine; Gardine (41. l. p.); Trihne — Dihne, Gardine, Eber—Eber, Eber—Gardine; Gardine; Stuhrmanis, Steuer—manis u. t. t., u. t. t. eet rišscheem ween tahlak pa lapas pušť uš leju — — ar idejam, kā meitas ja—is-

prezina, kà granafikas jadod un tamlihdfigam gara dsir-
stielem otrais skats aiskuhp lihdj treschajam.

Kà redsams, ar wahrdu kropschanu ween war
peeraktitit dramàs wewelus status, un galerija dabon
smeetees galu nemdama. Kukmu- gan istabu meitas war
dabut pehz patifschanas ismeetees par sawam kundsem,
kuwzeenem. Un preefsch t a h d à m jau t a h d s gabals
l a b s i r !

Bet mihtàs „sofes“ nesmejatees pa daudj, nolai-
schat ari pa starpam schad tad azis, jeb manis pehz pa-
zetat tàs ari labi swehti us augfchu un nopuhfchatees —
jo schi „skatifchanàs“ ir atkal weena behdiga skatifchanàs un
weens aijnainisch karfch ju h f u l a b à ! Preezajatees ween
par lahtscheem un par fuufkajam gardinem, bet nepee-
mirstat, ka — schein preefsch jums upurejas augsta ideja !
— — ta karo preefsch tam, lai jums wehlaß buhtu
daudj wairaf brihwibas kulnà usnemt un zeenat „firds-
ifredsetos“, firdsmihtakos — ustizamus draugus un lihdj-
brahtus, kas pee jums labi pa-ehd, no jums dabun jau-
nas sekas, naudu un zitu „patifschanu“ un tad pehz
tam — wairs nenahl. Rakstneeze gan buhs dusmiga, ka
es jums to isptahpaju — bet us schim dusmam jau esmu
sagatawojeeß — wina tik dusmiga ne mas naw, kà
leekàs !

3. skats. Kaut ari Daimu dabutum redset us schim
weefibam, dabutum redset, kà apgehrbusees ! bei tam re-
dsetum, waj ta danzojot warbuht nepasaude sawas
teefibas, kas pehz dramàs wirrakfta mums japeeredj !

Neka ! — nahf sinibu doktors, weens patß. Un tad
— nu pateefi wairs newar isturet ! atkal tahdi „Betho-
wena Augustini un Postiljoni !“ — redsejam un dsirde-
jam tatschu jaw it labi pirmitejã skatã — bail, kad tik
tahds ne-aiseet brangos jokus nesadsirdejis ! — Tee naw
nebuht tik patihkami, kà sinibu doktors tur 93. l. pufe
apgalwo. Tik pat mas patihkami ir ik us flejas gandrihß
dsirdet tahdus mihtus wahrdirus kà „maturka“ un tam
lihdfigus. Ari rupjee „semajee brahti“ wairs naw wiß ar
teem eefmihdinami !

Par tif galigi praftu a r i newajaga muhfu publiku noturet, it ka tās garſcha tif weenigi pehz „vihpes ſupas un mafurkas“ ween ilgotos! Weens otrš tatſchu jaw ſnehkē it branguš papirofus ari „ſemajo brahtu“ ſarjā! —

Tikai 4. ſkata dabunam redjet Laimu. Wina eenahf un nefaka (galwenā perſona!) pa wiſu ſkату it neka — pa 5. ſkату ari it neka — pa ſeſto tapat neka — pa ſep- tito wiš wehl neka — neka ari pa aſtoto — lihđj pehdigi, dewitā, ta atrer muti un doma, ka ſaudejuſt prahtu — tapehz ka Stuhrmana kundſe to raida ahrā iſ ſawām weeſibam. Bet kad ſuibu doktors, gribedams ſchahdi fajauktai Laimai dot gandariſcham, winai peedahwa ſawu rofu — wina eeſlihd wina abāš rokās.

Tif ahtri pat lode neſkřej, žif ahtri ſchini dramā „weens otu dabunās!“

Gatawais „negabals“ ſchi drama ſchaj ſinā :

Suibu doktors nahf, redſ, eemihlas, aiſeet uſ azu- mirkli (newatas dehl), nahf atkal un ſaderinajas, beſ ka jel weenu weenigu reiſi buhtu dabujis žif nezif jel parumat ar ſawu iſredſeto.

Pat Amerikamu anekdotēs ta leeta tif ahtri ne-eet! Tahds ahtrums beſ konkurenzes!

Tur numš pateeſt jadod taiſniba Eberhardinci — Gardinei, kad ta (53. l. p.) iſſauz :

„Dakter, dakter, waj jums ir prahts?!“

Bet naw jaw wairs nefas jauns, ka rakſtneežes waroni (wihreeſchi) wiſpahrigi kā apmahti*) uſ tahdeem feeweefcheem, kam wairs naw laba reputazija (lai tikai eedomajamees pee Dſiſcha un Felizitas!).

Pehz rakſtneežes wehleſchanās laikam wiſeem wih- reeſcheem wajadjetu palikt tif muſkeem, ka pat tahdai Eberhardinei — Gardinei buhtu eemeſis ſchaubitees par wianu weſelu prahtu?! — palikt tahdeem, ka tee beſ lee- kas apdomaſchanās lai² lehtu preekſch feeweefcheem uguni waj uhdeni, ſaderinatos ar teem, ſem kahdeem ap- ſtahkeem tif fateek, atdotu preekſch teem godu un labu

*) verſeffen.

flawu („Zihna par nahf.“) un wiſu, kas tiſ ir — wiſs weens waj ſinamo damu paſihſt waj ne, ja — pat kad to paſihſt par ſchaubigu damu — ir ta d ja-atdod par to dſihwiba un aſinis (33. l. p.). . .

Ja — tiſ dumjas aſinis, tad ari neſahda ſkaſde naw iſleet! Iſlihtu ihſtas aſinis ihſtā weetā!

Par zitām perſonām ſchini zehleenā resp. pehdejos ſkatos, maſ ſakams — tās ir atkal iſ daſchdaſchadām fraſem, rupjibam un ahſtu wahrdeem ſalihmeti „ham-pelmani“, ko rakſneeze rauſta pee ſchnorites, — un tee lehſā peh3 winas rauſtiſchanaſ, runa wiſadās walodās un nihl wiſt pahreeku kaſiju — ziti 6 taſes, ziti weſelu juhru kaſijas (46. l. p.).

Daſchas no tahdām fraſem un realitates treſnumeem ſcheit uſrakſtiſtm:

„Nu jau iſſtrehbs atkal weſelu toweri“,

„Zums ir weena ſeina Geſchmack“,

„Feliks atron beiſallu“,

„Waj naw patihkams kaſhds papiroſinſch, ziga-rinſch?“

„Tiſ pat kà nemaſ ne-ehdu: kad brokaſti eefodu pa diwi ſimberi nehgu, kaſhdas tſchetras franzmaiſites ar ſweeſtu un kaſhdas ſeſchas (6) taſinas kaſijas, tad jau ſpehju zeeſt lihds ſtiprai puſdeenai“,

„Nu eſ to ſkretuli meſgloſchu — tās ir nokodis beedribas namam torni“.

Lihds ar tahdeem teikumeem greſnojas pa ſlatu jofi par leeſeem jobeem, ſchminſeſchanaſ u. t. t. — un wiſs kopā, kà redſams, nodomats atkal preekſch kufnu Lihsem un Trihsem — preekſch kuraſm gabals ſpeziāli ſaro.

Bet kà lai ſeh3 kufnu meitas nu ihſti ti3, ka ſchahdas winu kungu pateeſas gimetnes?! — winas tatſchu loti pamatigi paſihſt ſawus kungus un kundſes, bagatos tirgonus u. t. t. un ſin it labi, ka tahdi wini pateeſbā neiſſkatas.

„Ne—e—e! to juh3 ne-eſat trahpijuſchi madam“, winas atteiktu — ja rakſneeze tām waizatu — waj „riktigi“.

W e e g l i j a u n u g a n , f c h a h d u d s i h w e s p a t e e f t b u t e h l o t — r a f f t a w e e n k o p a , k o g r i b ; g r e e f c h k a r a k t e r e e m f w a h r k u s , p e h z k a h d a m „ f c h n i t e m “ e e p a t i h k a s — u f f p e e f c h , u f m e t f c h u r t u r t i k a i p a k a h d a m p e k u l a h t f c h a m , f k r e t u l i m , p a b l e h j c h a m u n r e f g a t a m u n — f k u n f t i k i s g a t a w s ! — —

U n t a p u k i t e , t a s f e l t a f a r i n f c h (5 5 . l . p .) (L a i m a) l e e f z e t u r t a z e h l e e n a g a l w a m i r t u w a i n a g u u n g e h r b j m u g u r a f w a h r k u a r g a r u f c h l e p i [a p g e h r b s f m u f s a t k a l , k o n n w e h l b r e h z ! — w e d i s p e e a l t a r a , w e d i s d a n z o t , w e d i s u f w e e f t b a m u . t . t . ! — b u h s w e e n s b a g a t s l a u l a t s w i h r s a t k a l , k a s t o f p e h j ! — — k a s g a n A f p a f i j a s f e w e e f c h i (w a r o n e s) b u h t u , j a w i f e l e l a k a f e j a t e e m a r w e e n u n e r a f t o s k a h d s t a h d s b r a n g s w i h r e e t i s , k a s t o s f c h a w a j t a i f k e f a s i j w e l k , w i s b e e f c h a f u f p e h d a m — f a w u r o t u p e e d a h w a d a m s . L a i m a s b r u h t g a n z p r e e f c h t a m d s i h w a k a i s p e e m e h r s (I I I . z e h l . 1 0 . f f .) . U n a r i w i n a m , k a w i f e e m A f p a f i j a s b r a n g a j e e m w i h r e e f c h e e m , w a j a g a b u h t b e f p r e t r u n a s d u n j a m (k a s p e e r a h d i f e e s i f w e h l a k e e m f k a t e e m .)]

Z e t u r t a z e h l e e n a g a l w e n a p e r f o n a L a i m a e e d o m a j a s p e h d i g i t o m e h r k a u t k o d a r i t — w i n a f a h k r a u d a t , f a h k g r i b e t u f w a r e t (5 6 . l . p .) u n t e i f t — k a w i n a i w e e n a i b a i l (5 6 . l . p .) .

A f p a f i j a s w a r o n e m a r w e e n u b a i l b e f w i h r e e f c h a — — p a f c h a s w e e n w i n a s n e k a n e f p e h j (i r w a h r i g a s f e e w e e t e s , k a s t i k a i p e e d r o f c h a w i h r a f a h n e e m j u h t a s d r o f c h a s) . T a h d a i r L a i m a , t a h d a b i j F e l i z i t a — M a r i j a , t a h d a W e l t a , t a h d a s w i n a s w i f a s z i t a s . U n a r t a h d a m w a r o n e m r a f f t n e e z e g r i b f a j u h f m i n a t z i t a s f e e w e e t e s p r e e f c h p a f t a h w i b a s z i h n a s — j a ? !

3 . f k a t s i f n a h k t u a t k a l n e - i j p r o t a m s , j a n e n e f i n a t u m , k a r a f f t n e e z e n o p a f c h a f a h k u m a j a w n o n e h m u f e e s p a r L a i m u n e k a „ n e - i j p l a h p a t “ , t . i . p a r t o , z i f t a h l u w i n a s f a t a r s a r L a n g a r t u j a e e f n e e d f e e s .

Z a u r f c h a h d u n e - i j f a z i f c h a n o s r e f p . b l o d i f c h a n o s t a d n u i f n a h k t a h d s f k a t s , k u r a L a i m a w e e n u a z u m i r k l i l u h d s , l a i f i n i b u d o k t o r s t a i t i z , o t r u — k u r w i n f c h t a i

grib svehret, ka tij — neparko atkal nekauj svehret — ergo, ja wina naw palikufi mukka prah̄tā, tad wina wairs naw newainiga — — bet rakstneeze, k̄a leetas, grib wina isschwindelet zauri par newainigu engeli, jo — tif smalki jau tapat neweens nepeh̄kos ?!

Bet — 61. l. puse jau Langarts pats gaischi pafaka, „lai muhsu fakaru waretum pa wezam turpinat“ . . . nu mehs sinam, pee kam mums jaturas: wina sawu pirm-dsimtibu par lehtschu wirumu pahrdeuwufi un welti tamdeht weh̄lak furne, ka sadsh̄we tai negrib dot pirmo sveh̄tibu. Wina toreis, gruh̄tos laikos, negribeja isturet (t. i. winai nebij tikdaud̄s speh̄ka) — wina par sawu newainibu nopirka glah̄biku (negribeja newainibas labā eet bojā, k̄a daud̄sreis augst̄erdigas seeweetes darijuschas), un nu — mehlejas arweenu wehl peh̄z newainibas teef̄bam ?!

Un — listenis tai pat deesgan labu zenu wehl dewis par scho „pirm-dsimtibu“ — deesgan eh̄rtu un patih̄kawu dsh̄wi pee Langarta kunga, bet Aspafija grib tai katrā sinā dot wehl wairat — atkal wehl flawenu, bagatu wihru, kas wimu ideali — ekstra ideali pat — mih̄le (bes kura, bagata wihra, jau reis rakstneeze newar omuligu dsh̄wi eedomatees). Bet Laima schah̄du wihru tatschu wairs tik ideali uewar mih̄let, k̄a sinibu doktors to zer un gaida — tā tad Laima to gan matematis̄ki gan moralis̄ki taisas aprah̄pt ?!

Gaidijam gan, — tai schini gadijumā wismas wehl buhs tikdaud̄j pateef̄bas mih̄lestibas un personiskas duh̄schas, pasazit sawam bruh̄tganam (sinibu doktoram), k̄a tās leetas ih̄sti stah̄w, lai tās peh̄z dabutam pateef̄sam sinam, waretu „issch̄kirtees“ (sich entschließen), waj wimu wehl nemt, waj ne — wehl mih̄let, waj ne.

Sadoma, katram zilwekam tah̄da Laima tad buhtu bijufi simpatiskaka, jo tad tai wismas tah̄da dweh̄feles manta wehl buhtu bijufi, ko sawam mih̄lakajam dot — kurpretim tah̄dai, kah̄du rakstneeze wimu teh̄lo, tai tatschu it nefa wairs naw kruhtis, kas aisch̄ditu us

„augstu“ un „zehlu“, un — augstu un zehlu rakstneeze pati tikdaudš waika un daudšina.

Waj sinibu doktors to tamdehš lai buhtu atstuhmis?! Pehz wina schein tehlotas „dwehšeles“ spreeschot, tam wehl jo kaislat tad winai wajadseja peefertees, ja ta schahdu idealu juschanu israhdijust — ais weenas lihds-zeetibas un „kawaleritates“ ween winšch tai jau rofu peedahwaja (kur to ween redseja, ka ta nepatihkama stahwokli), ta lai winšch tai ne-atdeweess ar meesu un dwehšeli, ja eeraudšijis, ka tai pat wehl labas karaktera ihpachibas?!

Waj tur jau atkal naw Martai taisniba, kad ta (4. skata) saka:

„Nu, tad ari ejat — dodat pee altara swehto swehrastu ar scho fatana wiltibu širdi. . . . juhsu azu usmeteens, katrs elpas wilzeens ir meli, meli, reebigi meli“ . . .

„Stiprakajam (us fewi sibmejot) peederot pasauļe“, us to atbild Laima — schis glehweis, apmulšuschais feeweetis — kas jau pascha pirmaja ne-ikdeeniščkaka dšihwes gadijuma neprata uswaret, bet padotees (Langartam) — tahds nu grib atkal uswaret pasauli?! — — breefmigi behdiga eedomiba.

Warbuht weens otrs mums waretu pahrmest, ka išturamees toti sentimentali pret meleem — ka katrs tatschu melo u. t. t.

Nu labi! — lai jaw buhtu melojust ari, gribedama toti dšihwot, bet — lai melojust ta, ka wismas kahdi panahkumi — ka ar to wismas fawu gara spehju peerahdijust (kad ari širds un moraliska juschana nebija deesin zil stipra)! Kapehž ta ne-apmeloja un ne-apkrachpa negehligo Langartu, lai iskluhtu wefela zauri?! Neti kahds tai to buhtu nehmis launa (mehs no fawas neezigas pufes wismas ne!). Bet ne! — preekšč tam winai par mas „zeeschas gribas“, par mas saprachanas, par mas duhščas! Tahdu weenteesigu sinibu doktoru, ja, to war! bet tas naw netikween nekahds nopelns, bet pat

noseegums. Un pee preefchshimigu waronu darbeem to nepawisam newaram peefkaitit!

Martu turpretim (bagatà Langarta meitu) redjau arweenu wehl tablak energiffti (kaut ari ne preefchshimigi) aistahwam sawu stahwokli, runajam gaischi faprotamu walodu un neflehpjam pateefibu.

Katram, wihreetim waj seeweetei, ja-atsihst (kà jau agraf jazijam), ka wikai (Martai) newar buht fewischi laipnas juhtas pret ottru seeweeti, kas wimas tehwa namà eenem metrefes stahwokli, kas grib usmestees par kundsi un waldneezi un kas tai tomehr bahschas wirfù ar sawu draudfibu. Itin dabiffti, ja wika ar schahdu seeweeti uffahf zihnu, nedabiffti turpretim buhtu, ja wika to nedaritu — nedabiffti un glehwi. Un wehlat, ja abas eemihl Strautinu, sinibu doktoru — kurai tad gan wairaf teefibas to dabut — tillab pehz gara un dwehfeles fpehjas kà ne-aistahretas newainibas sinà: Waj Martai naw taihuiba, kad ta sawai pretineezei faka azis? „juhš apmelajat sawu bruhrganu!“ Tas tatschu pateefiba un pret pateefibu prinzipieli negribam usstahtees, un kaut ta ari nahktu is bagato lauschu aprindam! Katrs zihnas par sawu effistenzi (ari bagatee), un Marta fcheit zihnas glihtaki un atklahtaki nela Laima — kuras galwenakais tikums (kà Langarts doma 61. l. p.) ka ta „wihreescha ašnim leefot wahritees karstos mutuos“.

Marta zihnas, bet Laima arweenu tif luhdsas, tà peemehram 61. l. puse ari:

„At efat jel schehlfordigi (us Langartu), efat jel reis kà zilweks. Atfakatees galigi no manis, kaujat man tapt laimigai ar dakteri, un es juhš mihleschu ar behrna mihlesfibu un buhshu jums muhschigi pateiziga“.

Bahbifftaki nu nemas wairs newar! Luhdsas, laikaujtapt laimigai! sola buht Langartam muhschigi pateiziga — Langartam, kas tai tatschu leelako launumu padarijis dšhwè, kuru tai — ja tai zit jel bijuschas fpehjjigas fmadfenes — ar „puhka sobeem“ wadjadseja gribet faploftit?!

Bet Langarts, wihrs kas nemihl nekahdus saudejums, atbild :

„Atfazitees ! tad jau es buhtu nelga no 96. promes!“ (61. l. p.).

Un ari mums ja-atstihst, ka wintſch tad buhtu bijis nelga.

Un stiprà meita ar zeeto gribu atkriht tad fehdefli un ſata teatraliſki :

„Es esmu paſudusi!“ — (kà atflehga daſchdeen ?!)
Ja, kad ar luhgſchanos ne eet — ko tad wehl zeret ?!
Wajadſeja gan wehl mehginat ar raudaſchanu — bet ta winas paſchas ſinaſchana !

Lai ſtatam iſnahktu kahds efekts — Langarts grib to ſkubpſtit un kad ta to nekauj, wintſch apſolas to ſkubpſtit bruhtgaua klahbtuhtnè. Ar to laiſam teeſ modinata ari ſtatitaju intereſe un pazeetiba, iſturet lihdi dramaz beigam ?! Tamlihdſigus „ſkunſtikus“ jau leeto !

6. ſtats. Sinibu doktors ſata : „Ne wina (Laima) ſtahw jemaki par mani, bet es to winas zehlà augſtumà wehl neſpehju ſafneegt (62. l. p.).

Paſiſam eſſtra ſiniba, ko ſchiz doktors ſin ! beſ doktora titula laiſam ari neweens ſchos zehlos augſtumus newar eeraudſit. Eſam gan arweenu ſemu un nezehlu juſchjanu pee Laimas atradufchi, wahjibas uſ wahjibam, bet wintſch — redj atkal kalnus ! Deews lai ſina, kas tee bijufchi par laudim, kas tahdam dewufchi diplomu ?! War pat ari buht, ka tam, no ſawa ſtahwokka ſlatotees, bija ditti jaſkatas uſ augſchu, lai Laimu eeraudſitu ?! — faut ari ta neezigs, wahjſch radijums, kas peemihts gan ſpehj lozitees, luhgt, bet ne koſt — kas warone ar afaru lakatu rokà.

Schoreiſ wehl no leeluma redſam, fur tahdi waroni (kà ſinibu doktors) ronas, kas preeſch tahdam waronem raditi — tee pahrebrauz no Iſidas ſwehtnizas drupam. Teem naudas pilnas labatas, tituki teem oleſchu gari un ſapraſchana — ar ſapraſchjanu tee ne-nodarbojas ! — weetàm wini pat aiſſar wahjprahtibas robeſchas.

Waj rakstneezee teefcham grib, lai tahdi laudis (waroni un warones) kahdreif fahf waldit pasauli?! —
U' Heil! — —

Drama grasas beigtees — naw wairs daudf — wehl wezajai Marijai (ar to gikti) tikai ari drufku ja-famelojas — „winas meitai ne-efot pehrku un dahrgu akmenu, bet winas rota efot tikums un schkihsta firds“. — Langartam ja-ispilda publikai dotais wahrds, janobutsho Marija (fo winsh ari padara), un tad isnahf — pehdigi — ij Laimas mutes: ka wifsz efot taifniba! (t. i. ka ta melojuff).

Un taifnibu ta wairs nepanesz — wina paredf galu. Un finibu doktors to ari nepanes — winsh grib Laimu noschnaugt (tik traks dusmas ka nihlestiba — traks uf derinaschanos, traks uf schnaugshanu — wifu uf fahrstam pehdam!).

Knallefektam isnahf weena schauschanas.

Kamehr ta gatawojas, Laima pehdigo reis preefsch nahwes leelas:

„Wehl man ir spehka eenihdet, kas eenihstams; wehl man dshflas spehj aif dusmam drebet, manasz asnis wahritees“ (66. l. p.).

Ar asnim tad nu wispahrigi beigasz bagatigi atkal aplaistitasz — ar swinu, ar lodem, ar kapeem, gan wifadam zitam breefnum.

Laima, gribedama laikam eeguhf preefsch feewee-fcheem ari dueka teefshbas, eet sawa aiskawejufshos*) finibu doktora weeta schautees**) — bet kad Langarts uf to ne-eelaischas, wina, komangu neatshhdama, nem to noschauj tapat. Beigts!

Ishrahjusees tad ar Martu, ta noschauj pati fewi ari. Beigta atkal!

Diwi lihki, pulks asnu, kapa swani un fagraufsz finibu doktors (ar grimstoschu paradisi falihdsinat) paleef aif grimstoscha preefschkara.

*) deesin waj tik wehl ne tishcham aiskawejees.

**) finibu doktors schaujas ar Langartu.

Publika aplaudē, neweens neswilp. No rihta „augstas un zehlas“ rezensijas awisēs.

Wirrakfts wišam šchim breešmam „Šaudetas teešbas“ — ?

„Laima zaur wainu*) šaudejušē teešbas uš laimi pee šinibu doktora šahneem“ — žitadi šchahda wirrakfta newaram šaprašt.

Tā tad rakstneeze pateesibā atšihst gan, ka ar „ee-was šeedeem“ ween newar wainu nobirdinat — ka zaur newainibas šaudešchanu šaude teešbas uš newainibas laimi ?!

Žeb waj rakstneeze warbuht šcheit domā kašdas žitas teešbas ? Newar pee labakās gribas žita nefa išdabut — newar pat išdabut, ko rakstneeze ihsti domā — waj brihw pahrdot newainibu, waj né. Wina protešchē Laimu un leel tai tamehr dabut galu (tapat kā Želizitai), eewehl wiku laštaju šimpatijai un tehlo to tomehr tahdu, ka ta neder neweenam šeeweetim par preekšchšihmi. Atleel titai — „nešodat par bahrgi, ja winai tā išgahjis“, bet — kamdehšt tad rakstneeze winai tišdaudš lika leelitees ?! ar leelibu ne-eeguhšt lihšžetibu ! —

Tad wehl buhtu kašds wahrds minams par pašchu šcho laimi, kas te teel šaudeta. Pehž jaunako laiku eeskateem, kur erotišms wairs naw waldbibas krehlā, gruhti išprotama šchahda „paradišes laime“, kurai dum-žiba galwenais faktors un mirdšošchs štahwoškis štipratais pamats. Ja to wehl nešludinatedu rakstneeze, kas daudšina jaunās idejas, kas šaro preekšch emanzipazijas ?! Akla, ahtra dabuščhanās, mihleštiba beš gara, beš šopeju darbu weenibas, beš wiša ka, ko emanzipazija žensčas dabut „eemihleščhanās rezepšē“ eekšchā — tahda šchi jaunu ideju šludinatedajas rakstneežes šeeewešchu laime ! Rā šeltera pudeles eekšchurkštesčhanās, kad tai šorki atiwelt wakā ! Waj tur naw katram teešbas šchaubitees par tahdas mihleštibas wiššpežhibu garajā laulibas dšihwē ?!

*) šcheit špezieli domata newainibas pahrdoščhana.

Rakstneetje nemās wīnu*) fludināt un aistahwet, nem sem jāvās apfardšības gan Laimu, gan Felizitu — Mariju lihds ar to mihtakajeem, sinibu doktoru un Dšti, bet — mums ļoti rahdās, ka abeem pahreem flirts adwofats. Tam flitta waloda, flitta retorika, flitti flehpts parteišins un, kas uļ domam atteezās, pats adwafots wīnās til beeschi fapinas, ka bes tragisku fraschu un efektu palihdsības, wīnam drihs ween buhtu ja-atkļahjas publikas preefšā par wahju domataju un neweiklu pakafukotaju moderneem zittauteeschu ideju fazeiwjeem.

Un pehdigi dramas labās pušes. Rewar tatšchu zitadi, ka ftrahpet un glaudit! bet — mums ļoti šchehl — newaram pateest pa wīnu nefa teizama useet, isnemot warbuht sen pašihstamas pateestības — ka flitti, kad gimes nes tehws dser, ka labi, kad behrni klawfa wezakeem un mahzās, ka flitti, ka flitti, kad neleeschi bagatneeki pawed nabagu behruus u. t. t., u. t. t. — bet to pat is pagasta skolās jau sinam.

Nemšim zitu dramu preefšā!

3) Ne aissneegts mehrkis, jeb tā uļ wahka stahw, „Aspasijas neaissneegts mehrkis**). Atkal tragedija un atkal tahda tragedija, kuzā tragikas eemešls meklejams warones (ta atkal feeweete) aprobeschotā gara spēhja. Šchi Welta uļ mata gandrihs tahda pat, ka Laimai, tilai wīnai tehwa mahjās labi apstahkli un Laimai; bij flitti, tapehž ari wīnu (Weltu) nespeesch truhžigi apstahkli eet pee nepatihkama wihra, bet wezaki un paščas pahrssteigšchanās. Galwenās karaktera ihpaščības tomehr, ka peemehram wahjiba zihnā pret launeem apstahkleem. fapnu pilna grahmatu deewinaščana, apmulščana grahmatās u. t. t., wišs tā pat, kas pee Laimas. Tapehž ari turam par weltu darboščanos, wīnu dramu pahrleek smalki atkal nemt zauri. Tas pats atkal buhtu jafaka par šcho „Ne-aissneegto mehrki“, kas bija jafaka par „jaudetām teesbam“, kas pa daļai ari

*) šcho aklo „wezmodeš“ mihslestibu.

***) ar ziteem wahrdeem : Aspasijas wahrds jau til pašihstams, ka der apgabdatajeem par reklamu.

„Zihna var nahotni“. Zinemšim tapehž tika galwenos momentus un blafus leetas atlaidišim nost.

Neminetu tomehr neivaram pamest, kas zītām Ašpasijas dramam nepeemhit, t. i. „Ne-aiffneegta mehrka“ blafus personas ir gandrīhš labas, un ja viņa galwenās personas buhtu tik pat labas un beigās nebuhtu preešpraustas weltas ugunis un nahwes un wehl zits šchis tas pa to widu nebuhtu tā kā newajaga, tad drama gandrīhš buhtu laba. Pulkš, kā redšams, kondiziju, bet šchoreiš wišmas šchahdi no dramās kaut kas buhtu bijis zerams, kurpretim par zītām Ašpasijas lugam runajot (šņemot „Diaganu“, ko ne-efam ne redšejušchi ne lašjušchi), jaleef weena weeniga kondizija — „ja viņas nebuhtu tahdas, kahdas viņas ir“*) — tad viņas buhtu labas.

Bet „Ne-aiffneegtais mehrkis“ naw wišmas wairs fantasijas aužlis ween — ari škati pa daļai šmelti iš pateefas dšihwes. Un šchi drufka pateefības ween jau muhs labuteef' išlihdšina (veršöhnen) ar rakšnezi, leef mums tizet — ka viņai tomehr warbuht ir drufku rakšneezes dahwanu. Nedara nebuht mums tik daudz preeka, „noplehit“ ween (kā daschs labs warbuht buhs eedomajees eepreekšchejas šlejas lašot), bet — ko tad mehš wainigi, ka rakšneeze tik ilgi, tik daudz rašchojumos šlehpj šawas dahwanas — rahda to weeta mums tikdaudž diletantisma, tidaudž auščibas, šlittas garščas, neprahhibas u. t. t.?!

Un pat par galwenajām personām šchini dramā mums wišmas tani šinā ja-iffakās labi, ka tās, nešlato-tees uš wišu viņu idiotismu un kušlumu, naw wairs tik gauščam pahšpihletas un akrobatiskās, kā zitos rakšneezes rašchojumos. Tee eemihlas gan ari abi, bet wišneem wišmas wairak laika preekšch tam atwehlets. Grahmatu brehka deemschehl ari šcheit leela un labums no tam tikpat mašs, kā arweenu — bet par tām wehl runašim wehlat.

*) tas ir, šlittas.

Dramas techniku nenemfimees apfpreest. Darbiba (fewifchki fahumâ) rit deesgan dabifki, weifli; waloda tekofcha (fewifchki blafus personam — Katei peemehram), laba teefa mafak germanifmu (faut ari ne truhfums). Maht preefchâ ihsti latwifki teifumi un parunas (bes ka tee buhtu is praftibu eezirkna ween) un — daschos dialogos pat dabifka afprahtiba un atjautiba (mums jamin atfal Kate, padatai ari Ritters). Bahrenite Kate nedara wispahrigi rakfneezei faunu (faut ari rakfneeze pati to tura fâ pamahte) — turpretim Welta, mahtes meita (ari rakfneezes mihtais behrns) — if uf fofa „ifgahfchas“ pret fcho littena pateefi peemefleto bahra behrnu. Littens winu tomehr, faut peemeflejis, naw fpehjis lauft, bet augftu, zehlu ideju pilno dramas waroni (Weltu) tas falaufch, tifko roku peedurdam — fâ wehlat redsefim.

Schahdi buhtum usnahfufchi uf dascham personam, furas gribejam fewifchki apluhkot — Weltu, tās kalponi (audfchu meitu) Kati, winas (Weltas) bruhtganu Ritteru, bes tam ihsto mihtako, to studentu, — un fâ winu tatschu fauz?! — ja, atfal tahds mafinfch (treschais jau) — Zaufminfch — ja, ja, pateefi! Winfch tahds mafinfch atfal, fâ jau teifts, pehz wahrda, mafinfch ari difti zitadi wifadi — gan prahtinâ, gan walodinâ — ta ka wina wahrdin pateefi ahtri aismirst, ja neturas mnemotechnifki pee deminutiwa. Nofchehlojamaku waroni gan nu reti fur fastop fahdâ dramâ, fâ fcho „puifu“ pilnigakâ wahrda nofihmê, un katrs ari ar winu apeetas fâ ar puifu, fewifchki Ritters — fâ tihri fchehl paleef lafot — bet ari winu wehl uf preefchchu tuwak apluhkofim. Ari mafos nedrihfstam nizinat.

W e l t a. Ar to fahffim. Welta fcheit atfal feeweefchu zihnâs karoga nefefa. Ritters fchai zihnâ eenaidneefs, Zaufminfch draugs. Ritteru pabalsta Weltas wezakt, Weltas eenaidneeze ir Kate.

Wifs dramas fatur s fchahds: Dambifcha (faimneefa) meita famihlejufees ar Zaufminu (studentu — mahj-fkolotaju) — Dambitis grib, lai ta eet pee Rittera

(kahda muischas nomneeka). Zaufminsch teef aisdichts. Welta nedabun no ta wehstules un eet tamdehl pee Ritters tera par feewu. Ritters eenahf Dambischos par fainneeku. Welta dabun sinat, ka Kate Zaufmina wehstules nosleh-puff, nodewuff Selmai (zitai fainneeku meitai) un to (Weltu) schahdi peekrah-puff. Welta nu grib — un ari aif-eet — atkal pee Zaufmina (kas to wehl arweenu mihl), bet Ritters to wed atpakaf. Un pehz tam tad gandrihs wiff dabun galu. Ide ja no leeluma tahda: Loti flitti, ka wihram, kam feewa isbehguff, likumifkas teefibas to west atkal atpakaf mahjas, jo zaur to ta (feewa) teef kaweta dsichtes pakaf augsteem mehrteem resp. wezeem mihlateem.

K a h d i schee augstee mehrki tad nu atkal, mehginasim is „Re-aiffneegta mehrka“ isdabut — idejas premisse par fewi protama un pasihstama leeta — wihram ir teefibas isbehgufchu feewu west atpakaf mahjas — ta ka tur neta wairaf naw ko runat. Ka schahdas wihra ne-aprobeschotas teefibas daubsfreis kaitigas, ari naw ko schaubitees, peeluhkofim tikai, zif labi rakstneezei laimejees labajam noluhkam farakstita dramâ schahdu kaitigumu istehlot, zif ta skatitajos resp. skatitajâs warejuff modinat aifgrahbtibu, ar meefu un dwehfeli atfauktees uf winas „Aux armes citoyennes!“

Za winai tas labi isdeweess, tad wina fawu mehrki fasnegguff.

Is „Zihnâs par nahkotni“ un „Saudetas teefibas“ redsejam, ka rakstneezei nebij isdeweess, Felizitai un Laimai dodot ideju karogu rokâ, lastitajos fazelt zereto atbalsu, eejaufminaschanu preekfch idejas — bet ka ta ar schahdam waronem modinaja pat preteju jufchanu, darija ideju paschu antipatiffu, ja jau ta ihsti simpatiffa kahdau nebij, un par Weltu — mums jau eepreekfch jafata — ka ari wina nepeepildis rakstneezes zeribas — ari Welta ir miserabla warone, ka wifas Afpasijas warones:

Wina ir pahrtikufchu kauschu behrns — naw nekad truhkuma nebs raises nebs wispahrigi kaut kahda dsihwes pahrbaudijuma peeredsejuff — wezaki to fuhtijufchi ftolâ,

wezaki tai ffolu aismakfajufchi, pansiju apgahdajufchi grahmatas nopirtufchi, apgehrbu noaudufchi, apawus, sekites, kemmites, speegeliti, naudas mazinu, penaliti un wifu, wifu eedemufchi lihds — tai paschai it ne par ko nau bijis jaruhpejas, ka jau pahrtikufchu laufchu behrnam, — nekur tai „ziņas gars“ naw bijis ja-attihsta*). Af daudf laika un wakas ta toti sentimentalī eemihlejufees grahmatas (wai tās romani wai klasiki atkal, fchoreif nedabonam sinat) un is fchis mihlestibas dfinst atkal (ka pee Aspafijas waronem parasts) murgofchanas manija, pahrgudriba un mukfiba. Zaur fchahdeem peemehreem rakstneezē laikam wispahrigi zenschas peerahdit, ka grahmatas preefch feeweefcheem apdumjinafchanas lihdsfelis. Kate peemehr., kam ar grahmatam naw bijufchas nekahdas darifchanas, ir weikla un gudra — zif Weltas gars turpretim ne-attihstits, ne-elastifks, eefkati fchauri, zif winas apfehriba un atjautiba eemigufi, tuhlin peerahdifim:

9. l. pufē. Welta nemihl fatikfmi ar laudim, ar ziteem wahrdeem, negrib eepasihtees ar paschu dsihwi. Welta noschehlo, ka wispahrigi eepafinufees ar zitu „augstafu pasauli“ (t. i. ifglihtojotees**).

10. l. p. Welta faka, ka „winam (feeweetem), pehz kahda laika ffolas apmeklefchanas, efot weenigais mehrkis, wihru noswejoj“. Nesin, kas tad tur wainigs?

Mums leekas, ka wezaki nebuht tif kategoriski nefpeefch eet uf ballem, nebuht ari neleef fadefsinat fawu meitu grahmatas — ja neredf no tam launus panahkumus! — peemehram weltigu fapnofchanu un neurastenijas attihstifchanos — un ka pee Weltas fchis sihmes jaw parahdijufchas, wina pati atsihslas 27. l. pufē: „Es gribu fapnos lidinatees un t. t.“ Sapnodama un

*) Zaimai „Saudetas teeftbas“ tomehr wehl dsihwe kas bij jabara — un tad jau no tās neta laba nefagaidijam, tur no fchis nu wehl!

**) laut ari pateeftba mums ja-atsihst, ka fchi augstata pasauale atkal zits nekas ka fapnu walfis.

lidinadamās wina gribot ijmehrot fawus spēkus (?!). Tamlīhdīgi ta daudfreij runa. Bet tam ta mahjā garlaikodamās daudfreij runā par aiseešchanu (iļ tehwa mahjam), par patstahwibas meklešchanu, bet nekad ta to nedara — tikai r u n a.

Welta eenihst fkaistumu — „tamdeht tai esot j a b u h t par rotu“ — pat fkaistums to war nospeest! — tai itin wijs par nelaimi: ir fkaistums, ir pahrtiziba, ir fkolās, ir balles — wispahrigi wijs kas winai ir (resp. fo ta war peefneegt) un — wijs tas leekas l a i m e, kas winai n a w (peemehram Kates baku ispostitais gihuis, Kates kalpones stahwoflis u. t. t). Waj tur katram tuhlin naw jafaka: „Islutinats neprahstigs behrns, kas, labumā ween dshwodams, fawu labumu wairs ne-cerauga!“ Sewiſchki kalpones stahwofla apfkaufchana labakais peemehrs, zif tai jauſmas par fadsihwi un fadsihwes stahwofkeem!

Kate, kas pateest no tam fo ſin, to pamahza — bet Welta neleekas no gudraka pamahzitees. Atkal ſihme! Wina, kas tik daudš grahmatas laſijust, kas fateef ar studentu — w i n a lai no kalpones mahzitos gudribu ?!!!

„Wina mainitos ar Kati“ — ja, ja! — jofam jaw fahdreij apwek fashoku ar launo puſt ari — bet tikai jofam!

Un pehz kaiflās ſzenes ar Kati, ar fpoguli un ta azis laiſchanu (13. l. p.) — ta brihnas — k a m d e h t K a t e t o e e n i h ſ t o t. Brihnas!

Kolofala ihfredſiba! Skaiſis, bagats ſeeweetis (ſeeweetis wehl!) brihnas, ſapehz neſkaiſis, nabags ſeeweetis to eenihst ?!

Ja, ja! tahdai ihfredſibai par daudš fo pafaule jabrihnas! Dumjiba jau preekſch brihneſchanās pafaule ir — gudribai maj wairs fo brihnitees!

Bet winai (Weltai) jau grahmatu gudriba: „Man balles un dejas nepatihst“ — „Es tahdus preekus atromu par tuffcheem“ — „Waj jaunš newar buht prahtigs“ un t. t. (17. l. p.).

„Silsetiba“ „no 96. proves!“*) — Ta nahk no tam, kad islasa pahris grahmatas un pehz tam tuhlin grib usmestees par leelu filosofi (kas no dshwesz preekeem wairs nefa netura), par jaunu Sokratu waj Diogenu waj tamlihdfigu kaut ko. Zaima bij tahdas pat fugas.

„Waj panehmat lihds grahmatas?“ stahw ari 18. l. puse, kur ta (Welta) ar Zausminu apswzejinajas — wisur arween grahmatas, ar ween tik grahmatas!

Jaw agrak aifrahbijam, ka grahmatas naw sapnu n rotaku preekschmeti, bet profaiskas, pat loti profaiskas, amata leetas — rihki, lihdsjekti. —

24. l. puse Welta nejuhtas wefela (kad ziti brauz uf balli) — ari Welta me lo, tapat ka Marija-Felizita, ka Zaima u t. t. — — winai naw duhschas atklahti issagit sawu gribu un to aisstahwet.

26. l. puse wina (Welta) issamishana, ka durwis aisslehgtas, pa kuram Zausminam bij eenahkt. Kats neezigakais eemefls to djen issamishana, leet tai brihnitees, melot u. t. t. Warens pahrzilwezifks karakters!

Deesin, waj tik tahdai waronei waretu laut bes laulata wihra padoma un lunga teefsbam fkraidit apfahrt pa pasauli — weenam otram Zausminam pakat?! Waj tur kas labs tad isnahktu?! Buzs teefscham wehl labi japahrdoma, par tam laulatu wihru teefsbam — waj mas wineem tas nemt nost?! Un — feeweeschus fuhtit skolā — dot teem grahmatas?! — ari wehl buhs japahrdoma — tik behdigi peemehri fpeesch pahrdomat, apdomigi rihkotees! — Nedfat: Kate, Selma, zitas — — pat weza Dambeene! — naw nebuht tik apmulfuschas! naw bijuschas neweenā skolā, naw krahwajuschas grahmatas!

Ne, ne! grahmatas un skolās un brihwiba wajaga buht schaubigas leetas — preeksch feeweefcheem! Rakstneeze tatschu tik gaischi mums to rahda! — — —

Tās aisslehgtās durwis — ja!

Bet tas Zausminsch — eeranga tomehr logu un tabpj eefschā pa to — pee sawa ideala „Chrschkn

*) rakstneezes paschas wahrdi.

rosites" — un tad winam pat pahrgalwigam japaleet uf rakstneezes wehleschanos — jafalihdsina fewi ar wezeem brunneeteem.

„Nemfim preelshâ fawas grahmataš (27. l. p.), mums jan ir zita pafaule, kuzâ waram pazeltees!“ faka ari Jausminsch. Ihti grahmatu duets nu! — bet tehws atnehmis uguni un nu tās jadfeed tumfâ. Buhtu isnahzis warbuht it jauks duets, ja winsch (tas students) nebuhtu bijis tahds ehfelis. Wezais Dambits jau it kâ gahdat par to bija gahdajis, wina (Welta) ari warbuht jaw bija preezajufees uf „mehnefnizas fonati“, bet winsch noschehlo, ka ne-efot panehmis lihds kahdu — fwezi!

Nekahds brihnums tad ari, ka wezais Dambits pahrbraukdams uf tahdu lempi dikti pifts*) un — fweesch to ahra — to ar tahdu zitu lai dara?! Ritters tomehr pahrats!

Bet papreelsh mums tomehr wehl jafaka, ka abi to laiku lihds wetfchu pahrbraufschanaï „nosit“. Tee kaut kâ eefapnojas par „gara zenschanos“, par „gara walsti“ (28. l. p.), par „garigu nahwi“ kâ ari par zitam garigam leetam wehl; bet tã ka winsch nenahf un nenahf uf mineto ihsto mehnefnizas ideju, wina tahda gaufa un no-gurufi — ne-ihnahf nekas prahtigs ar wisu to garu buh-fchanu; noslehds gan tee ari kaut kahdu „zeta beedribu“, bet ari tif tã, kã uf gara laika. Weigãš tifai nesin kas tam peepefchi eekriht prahtã (28. l. p.) — winsch to fahf apwainot par „gaifmas geniju“, par „fpehtn deweju“ u. t. t., fahf to zelt nesin kaut kur augfchã — arween augstaf. — un arween augstaf taifas brauft abi uf „pateefibas ifredfeto femi“ un — fahfam jau domat: pehdigi tatfchu! fneedfas jau abi rotas! . . . te fazetas fwilpshana un fleegfchana — un abi atlezas.

„Tihstars!“ wina warbuht pee tam errigi nodomaja fawã prahtã — „to tad tif ilgi wilzinajees?!“

*) no Rates, kas „ufpasejuf“, wisu babun finat, ka nekas naw isnahzis.

Ja, bet tahds jau wīnšch, šchis Jausmīnšch, ir —
winam wehl dauds nepatīfchanu japeeredf fawas gar-
wehšības un nespehības labad — winu pat nošchauj
beigās!

Un tahdu nu taifni atkal rakstneeze ifredsejufi par
labas idejas pabalstītajū! (sinibu doktora kontrsejs
atkal!)

21mais, ahrâ-sweefchanas štats, nu deefgan raibs.
Dambits nahf ar wīfu šaimi. Seels šchandals. — —

Lai wīnšch nu ari kahds tas štats, bet Dambiti
waram atwainot — kaut ari klufaf wīnšch to leetu wa-
reja ifdarit, bef puifcheem, bef rungām. Bet — šchahdas
flepenas fatīfchanās ir un paleef ſchaubigas. Kā wīnšch,
Dambits, weentahršchs semneeku zilweks, lai ſin, zil augstī
platonīfki ſchahdas fatīfchanās programma faftahdita;
un tad winam pat to nolafījufchi preefšhā, kā lai wīnšch
tīz — kur tīf daudf ne-eepreezinofchu peemehru. Un
pehdīgi — kas tad wīfa ſchi platonīfka kopā fagfchanās
zītš ir, ka — mīhlinafchanās?! Students un jauna mei-
tene mehnefnīzā — ihstee nodarbotajees ar zītām
„augstākām pafaulēm“! Dīhweš pateefība, weza wezene,
ſin kas tai par tahdām pafaulēm jadoma.

Bet wīni abi (Welta un Jausmīnšch) brihnas, ko
tee nofeegufchees (31. l. p.) — brihnas atkal! Wīni ne-
fad abi ne-ifprot fadīhweš parahdības!

Otrā zehleenā Weltai, kā noprotams, dīhwe paleef
garlaiziga. Wīna rakfta wehštules un dod tās Katei
apgahdat — tīz wīspahriģi bef jehgas Katei! Sancta
simplicitas!

Un tad wīna teiz, ka efot nelaimīga — un runa
pateefību — jo ar tīf fatropłotu faprafchanu zilweks ne-
war juftees laimīģs.

Wīna griģ aifeet — griģ!*) Nedabutās wehštules
aīftawē wīnas aīfeefchanu (kahdas 3 wehštules, kas wīfas
palīfufšhās neatbildetas!) — ta gaida tomehr un rakfta
ufrakftidama — weena pati.

*) Kate wehlať rateefi aifeet, tad ta griģ, tad ta wīfu
īfbarījufi, ko griģejufi.

Ne-eelaidifimees to mehr ar wiseem scheem no Uhdama laikeem pasihstameem wehstulu fareschgijumeem — fur weenam raksta, utrs fanem, treschajam nodod u. t. t. Selma tās beigās dabun, rahda Weltai — ka Jausminsch w i n a i un ne Weltai rakstijis un ta (pehdejā) tad aif spihibas*) un atkalreisejas ismischanas nem Ritteru par wihru sawās mahjās.

No tam isnahkt wijs behdigais gals. Ne ihsti gree-kiski ne „schekspiriski“, bet origineli ari ne — jo tahdi tragikas awoti isleetoti jau no smitu smiteem eewehrojāmu dramatikū.

Žif tragiski wijs tur noteek, naw swarigi usfkaitit. Wina grib palikt par toku, par akmeni, bet tas nēla nelihdī — winas „zela beedrs“ to aptrahpis — tur nēlahdas sahles wairs nelihdī.

Ta paleek par Rittera seewu. Wina dabon sinat, ka ta aptrahpta, ne-istur, behg pee k r u s t m a h t e s — un eedomajas sawā behrna prahā, ka, isbehgust, ta nu b r i h w a.

Ritters tā nedoma — wed to atpataf — us likuma pamata.

Geronas Jausminsch ari atkal. Tam eet plahni — tā arweenu, fur tif parahdas — Ritters tam loti pamatigi „ismasga galwu“ un tad — noschauj to. Ritters sin, ko winsch grib, un — ko winsch grib, to winsch war — wihrs wismas, kaut ari ne ideals!

Kate pasuhd bej wehsts. No ta seeweecha wehl kas war isnahkt — bet wina pasuhd.

Pawisam paschā galā Welta pasaude wehl to paschu drufstu prahā, žif tai bija — murgo par „farlanu kleiti“, Grodijas galwu u. t. t. un eefkrej uguni, fur ta lihds ar Ritteri dabu galu.

Ja nesaudejust prahū, ta — fur nu Ritters bij beigts wehl wareja lahdu mehrki fasneegt, bet winas mehrkis tad laiskam bij bijis Jausminsch, un, fur tas jau bija beigts, tai nelikās wairs wehrtis esam,

*) Welta protams žif atkal wisu, ko tai teiz un rahda.

pee prahta palikt un pehz kaut kahda mehrka sneeg-
tees. — — — —

Ja rakstneeze nenostahdijust Weltu par „gaismas
geniju“, par pahrzilweku atkal — dramai buhtu daudf
wairaf wehrtibas, buhtu wismaj tai kahda praktiska
nosihme: buhtum is tas warejuschi mahzitees, kahdai fee-
weetei n a w jabuht, ja ta grib dsihwot un uswaret;
bet rakstneeze to naw gribejust, naw nekahdu mehrki sa-
sneegust.

Ar tahdu pahrleezibu mums ari schi, Aspasijas la-
bakā drama, jaleef pee malas.

4) *W a i d e l o t e*. — Drama is leischu pa-
gahtnes.

Schini dramā zits nu gan nekās leitifts uaw, ka
daschi wahrdi un deewi (ja tee ihstee). Zilweki wif tur
runa modernu walodu — kur tagadnes leischu pat ne
tagad to wehl tā neprot — dseef latweeschu (un ne lei-
schu) tautas dseefmas, peemehram:

Duhz ap rosi, šla bite,
Salda medus tihkojot,
Lenz ap mani, tautas dehlis,
Mihlus wahrduš runajot.

waj atkal:

Waj rosite nesinaja,
Bitit, tawu dselonix', —
Waj, tauteeti, nepasinu
Tawu wiltus walodix.

tahlat peem. :

Lai sprehgaja egles malta,
Rad tif šelta istabina; —
Lai rahjast lihgamina,
Rad tif beidsot mutes dewa!

waj :

Es ar fawu bahlelinu
Uš pufem ween dsihwoju:
Pus gultinas, pus fakschinas,
Pus baltā paladšina.

u. t. t., u. t. t.

Ihsti latwišķi, gan peh̄ dabas, gan parašta rituma.
Ufraftiķim blakus tam dasčas leiķhu dseefmas, lai laķi-
tajam buhtu eefpeh̄jams falih̄dsinat;
peemehr.:

No zeema tahlu,
No zeta tahlu
Aug sata, sata leepa
Ar nolih̄knscheem sareem.
Un sem ņchis leepas,
Sem leepas ņatās
Stahw diwi jaunās mah̄ņas,
Ar mah̄mulinu runa. u. t. t.

waj attal:

Gar dahrsu apfahrt
Ir wanadsini,
Un paņchā dahrsa widū
Un ņatu ruhtu starpā
Dseeb laķstigala u. t. t.

tahlat:

Kad es maņinņch biju,
Maņinņch, nedišchenis,
Satā ņchuhpli guledamis
Semigt newareju.
Kad es biju audņis,
Biju pa-audseefi,
Par kumekeem preezajofi
Tehwa aploķai u. t. t.

tahlat:

Agri, agri rihtinā
Attezeja ņaule,
Un zaur gaischo glah̄ņchu logu
ņtatas mah̄mulina.
ņaki teesu, tu meitin,
Kur tu ņtaigajuņi?
Un kur tawam wainadsinam
Migla ufkrituņi. u. t. t.

Un ja ņas nemuh̄ņham nebuhtu laķjiķ ne latweefchu
ne leiķhu tautas dseefmas, ne dseefmas wiņpah̄rigi —

tas neteiktu — peewestos peemehrus islasijis — ka tās weenas tautas dseefmas. Leišču dseefmam saws karaktērs, latweišču — saws!

Ar to tik gribejam aisrahdit, ka rakstneeze neturejūst par wajadšigu, wehsturisku dramu rakstidama eepasihtees ar sinamās tautas sawadibam, kur wehl ar tehlotā laika wehsturisko pateesību (t. i. domats kulturwehsturisko šewiški)! — Tani dramā runa, darbojas tihri kā pa tagadnes latweišču dsihram, uš kurām daschi modernāti weest eeradufchees.

Naw tomehr muhsu nodoms, ari šcho dramu atkal pamatigi analifet. Kulturwehsturiskas nosihmes winai naw, nn zitas kaut kahdas nosihmes winā ari newarejam useet — kam tad wolti darbotees?!

Ihst fatot, ta ir isnahkust ihsti tahda uniwersal-drama. Tur wišs kas eelščā: Gan wehsturiskas personas gan kulturwehsturiskas detorazijas, gan tautas dseefmas gan paščataištās dseefmas, gan leišču gan neleišču wahrdi — ir modernas frases, ir pikanti joki — ir pat „augstas laimes“ weenā weetā.

Des tam tur idealisms, romantisms, realisms un pa wišām leetam daudš mihlestibas resp. erotikas. — Baroni ari šcheit tahdi, kuros laštajs newar eemihletees — pilnigi atkal pehž tās paščas šchablonas taišiti, kā wišjiti Aspasijas waroni. Tee ahtri ihbihstas, daudš brihnas, fajuhst, stostas, šchaubas, raud, luhdšas u. t. t., u. t. t. — dara wišu, kas waroneem „ne-peepas“. Seeweefcha dehšt (wihreeschu) waroni dara atkal itin wišu, to tās grib, eelosčas winos tā fatot, kā dehles (peemehram tas Laimons tani Afjā). Šchis Afjas galweuā ihpaščiba un stiprums peemehram tas, ka ta pehž „uffpeestā plihwura“ wehl arweenu turpina šlepenu fatištmi ar Laimoni. Des tam „meloschana“ ari šchini dramā teef deefgan waronigi peekopta. Un kā zītās Aspasijas dramās ari šcheit personas, kas pateest buhtu wairat to wehrtas, neteest mihletas (peem. karata meita). Tihri brihnums lafot, ka Laimons tahda obškura šeweefcha weetā, kā tahda Afja, nenem peedahwato „mirdšoscho karata meitu“.

Behrtona spehreeni, selts, stari un gari — spofchi diademi un muhschigi ofoli — pa dramu lehti. Gan bahls mehnefs, gan selta faule wehrpj winâ pawedee-nus, stihgo tos pahr daschdaschadâm schaubigâm dselmem.

„Tonis“ (Ton) zaur zaurim nemot wairaf pikants neka falkans, bet kas n a w pikants, tas i r falkans.

Bet ko tur wehl dauds runat, negribam ihpafchi pamatigi to gabalu nemt zauri — winsch naw wehrts ta darba! Wispahrigi nemot schi drama deefgan newainigs rotakas gabals — tahda „spehle“ tâ fakot. Kad ushwelk smukas dekorazijas, tad jaw laiku war pafawet kahdreif. Tahdu laika kawetta gabalu dauds pafaulê — ne fewischki kaitigi ne derigi.

Ziti teiz gan, ka tur efot poesija ari eefichâ — warbuht. Bet ja wina tur pateef (ja tâ teef atsihts), tad luhdsam atsiht ka ari Pawafaru Jahna, Lautenbacha un zitu wifu muhsu nopelto rakstueeku raschojumos ari poesija. Waj wineem masaf mehnefnizas, masaf pukifchu un put-ninu, masaf Baltijas ofolu, masaf wifa zita laba — tshalofchanu, starofchanu, selta, faules n. t. t. — ka fcheit Aspafijai?! — Kapehz weenu flawet, ziteem darit pahri?! (Uf Aspafijas dsejoteem spezieli ari drihf ween tahdu drufku usnahfim.)

Bilnigi tatschu is tās paschas weelas schi Aspafijas poesija ka wifu zitu muhsu neewato rakstneeku poesija. Ja wina pee falkanibas peejauz drufku „pikantibas“ — waj tas jau leels nopelns?!

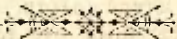
Par zif Aspafijas deewu meldijas („Saules meitâ“ peemehr.) gan wezakas un stiprakas ka zitu deewu dseefmineeku meldijas?! Par zif winas ofoli satati, ka zitu muhsu pehrtonu un ofolu dseefmineeku ofoli?!

Behrtons un deewi un ofoli tatschu tif pamatigi jau bija apdseedati mihtâ Baltijâ, ka it nebuht wairs nebij wajadfigs kalt jaunus perschas uf to wefelibu — buhwet jaunus leierkastes preefich to usmodinafchanas!

Un „Waidelote“, fur nu pawifam spezieli atkal rei! wif fchee deewi un ofoli un fwehtas ugunis ka jumpra-

was teef „dedſinatās“ mums preeſſchā — nenes it ne ka
jauna — wiſu to paſchu, ko jau lihds apniſſchanai
eſam dūrdejufchi.

Pateefbu ſatot — galwenais eemeſls, kahez ſcho
dramu nenehmam tuwat apluhkot, ir — ka tad no jauna
atkal buhtu iſzehluſees leela gara runa par deeweem,
pehrſomu, wezeem oſoleem, ſwehtām ugunim, frihweem,
waidelotem u. t. t., u. t. t., u. t. t.

5. Aspasijas dsejoki.

Daudj to wispahrigi naw, bet wehl masaf mums winu pašču brihd preefšâ — titai daschi. Pehz schein daschein sinams newaram spreest par wiseem Aspasijas dsejoteem, bet, zil atminamees, labu teef' weenadi tee wif — lihdsigi labu teef' weens otram pehz fatura kâ pehz poesijas. Titai jaunakâ laikâ t ee fahf halitt zitadi. — „Nahkofchais laikmets“ peemehram ir no fchahdas fugas.

Labi deesgan u s r a k s t i t i ir w i f i Aspasijas dsejoki — waloda tefofcha, ritums weegls, atftanas (kur tâs ir) puslihdsi idewufchâs, titai faturs t a h d s un pati poesija, ka daschi wahrdi minami p r e t teem, t. i. ee-wehrojot fewifchki mums jau pasihstamo rafsneezes ideju un programâs faturu:

Muhfu rafsnееkееm — dsejneekееm tizis un teef wehl tagadin ar nenoleedsamam teefebam pahrmests, ka tee pahrleeku nokalpinajas pa falkanu liriku, ka tee par zitu neto nesin dseedat, ka titai par „w i n u“ — fehrotees pehz „winas“, fapnot par winu, ilgotees pehz „winas“ un titai pehz „winas“ — weens waj strautina waj upites malâ, waj pee dahrstina fehtas waj fem rosču kruhmîna — gan faulitê gan parehni. Pahrmests wineem, ka tahda ilgofchanâs mulkiga, ka winu dseefmas gurdenas, ka tanis nedibinats peffimifms, ka wini pašči jauni firmgalwi, ihf fatot — ka winu dseefmas nekam neder.

Ir pateest ari mas labu dseefmu pa muhfu dau-dfajeem dseefmu krahjumeem, un — waj ari „bet“ —

Alpasiņas kraujums*) nav izņemums — nav zītads resp. labaks, ka ziti latveeschu dsejolu kraujumi.

Paščlaid lašam „Rà kapu swanis“.

Winfch swana fen pašibstan as škanas —

„Wifs isnihkt, wifs mainas, laiks wifu dfeede“
u. t. t.

Nestān it ne pawijam pehž progresīwa „špehžigi dsejista gara“ ar pilnigi realu wirseenu, kaħdu wehl neweens lihds šchim nebij eedroščinajees „wirsinat“ — kam lihdsīgi muħfu kritika par Alpasiņas dseju nowehlejufees isfazitees! — —

„R u r“ — Dsejneeze waiza „Kur dwehselei weeta ?

„Kur juhtām robesčas?

„Kur garampastahwiba?

u. t. t.

Is šchis dsejas israhdas, ka rakstneezei it nekur un it nekās naw labi — ka tai tik pešēmistiski ap duħšču, it ka tai buhtu kroniskas pagiras. — Saprotam ir pešēmismu dsejā, bet nesaprotam, ja to dseed dsejneeze, kas pret pešēmismu, kas peekriht šadsihwes idejam. Wifur zitur Alpasiņa šchās idejas šludina, bet nu dsejā — ta „leeds kraħfu“ ?!

Tamlihdšiga idejas nodewiba mums škan pretim is dsejola „Pee tewis“.

Alpasiņa tatschu i r emanzipazijas, šeweeschu patstahwibas un briħwibas šareive?! — domajam, nebij pat wajadšigs wairs atšahrtot! — bet šo wina šchini dsejoli šaka? — luhdsam pateest usmanigi usklaušitees! —

„Rà apinits beš meeta,

„Rà mahlonis no wehtras dšihšs,

„Rà nomirušē, ša ismifušē u. t. t. — t a
b e š w i n a !

Beš wina ta naw it nekās! un pee wina ta tad isnahtu, ar kaħda wahzu rakstneeka wahrdeem šatot — „eine liebevolle Hilfslosigkeit am Arme ihres Gatten“.

*) naw domats šewišchā graħmata isbota kraujums.

Kur tad nu paleet „zehlà“ brihwibas un patstahwibas ideja?! Ar zif labu apšinu tur nu war pahrmešt muhsu ziteem dsejneekem „mulkigu ilgošchanos, glehwiibu, gurdenibu“ u. t. t. Te tatschu gaischi redsams, ka Afpasijai tahda pat besfpehziga mihlestibas paralifeta „musa“, ka ziteem muhsu rahtem dseefmineekem!

Muhsu kritika tomehr „teiktiu teiz usteikdama“ — Afpasijai peemiht „wihrifška spariba“, „pilnigi reals wirfeens“, „fpehzigi dsejifšs gars“ u. t. t., u. t. t. un, isleekas, it ka tahda kritika newawifam naw lašjust ņhi fpehzigi dsejifšā gara „šehlo ilgošchanos“, „kaiflo ifmišchanu“ un „beš meeta“ apinifšus!

Kapehž Afpasiija neruna pateestbu? Ja jau wina juht wahjibu un besfpehzibu kruhtis, newar beš wina neweenu azumirkli buht drošča un laimiga, tā sakot istift, ko tad wina pa saweem raksteem bombarde ar modes frašem un ahrsemju leekulibam?! — baida tā sakot wifus wihrefšus projam. Wina tatschu pati tad netiz, ko runā! Dsejā, kur ihštās juhtas parahdas — mums peerahdijums.

Domā tā, runā zitadi — ihsti pehž ņeweešču dabas!

Un tad wehl grib lai pehž ņchahdas runas ziti ņahf grofit ņawus dšihwes eeskatus?! — —

Stingrafu eespaidu atstahj „Sentenze“

Šķihst laime, ka putu burbulits,

Rā lapa bahl mihlestiba;

Bet it kā tehrauda afmins trihts

Ir zilweka nopeetna grib.

Par tahdu gribu neeedroščinajamees ņmeetees! Sentenze runa nopeetnu pateestbu, un — zeščam pase-migi klufu.

Ja rakstneeze ar nopeetnu gribu ari pee latweešču literaturas paplaščināščanas stahjusees, t. i. ja wina to buhtu darijust, tad ari mehs laikam buhtum dabujuschi runat nopeetnaku walodu, winas rasčojumus apšpreesdami, bet uš joku — joks! uš nopeetnu walodu tika nopeetns wahrds! — —

Ari „L a i m e“ (zits dsejols) ne-atstahj fliftu eespaidu — tam atfal issazita dsili justa pateesiba, rahdita, ta safot, seeweescha pateesa firds. — —

Pehz tam lasam tablat zituz, fur — „wina“ atfal fktatas tablumä un mefle „winu“, fur „wina skubpsti kã uguns, kã sables, kas wisu launu aisskubpsta“ — fur „wina“ lepua pahrdroschiba pazelas pahz ziteem zilwekeem fur „wina“ pee „wina“ kã us augsta trona, sem kura tomehr atwarz u. t. t. — un us to mums naw atfal nefas nopeetus, ko teikt.

Un tad nahf weens dsejols, kas nepawisam naw isprotams, ja — negrib taifni friwols palikt —

„Wina“ fewi us deewibas altara isleetu, bet nefot (t. i. pati fewi tad) iskriht, sapliht, un tad — nokriht pihschlos un aisskubpsta waigu. . . .

Ja, kas tas ishti ir?! — kã pats few war iskrist, sapliht un pehz tam wehl aisskubpsta waigu?! — —

Zitur dsejolos tai dwesele wahja iskalteta un nowihtust — waram eedomatees wismas: ja dwesele peem. ar wehju (neezigeem preekeem u. t. t.) ween teef mitinata, ta gala warbuht isskalt ari. — —

Ar rakstneezes dsihwes idealeem dabunam eepashtees is „M a n i s d e b e f s d s e h f c h o t“: Pirmo weetu winai eenem, „griba dsihwot“, tad nahf „mihlestiba“ un pehz tam wisz zits (emanzipazija, patstahwiba u. t. t.) — jo wina faka:

„Nemat mihlestibu, man pat tabs naw schehl —

Utstahjat tik gribu dsihwot wehl“. — —

„M a h k o f c h a i s l a i k m e t s“ — weens no jaunakeem dsejoleem. Breesnigi bargi w a h r d i schim „nahkofschajam laikmetam“ — patetiski, lepni, skarbi w a h r d i — kã nifni sumi, ispuhruschkeem sareem, rehgodamees pretim lasitajeem — nu mi fodis!

„Beleka migla, druhmi skati, schandoschäs dsirfsteles, klandoschäs muhschibas rats, usleesmojoschäs laikmets, skati dahrdoscha balsz, pahwehrtuschäs afinis, wisa zilweze, wehrdsibas pastara gals“ u. t. t., u. t. t. — wisz

wiſt taħdi lepni, baħrgi — leſtkona aristoſtrati paſchi ween! — kurfch maſs zilweſs lai taħdu eedroſchinajas nemt mutê?!!

Rà jau fažijam, ſchi dſeja ir iſ Aſpaſijas jaunatajeem raſchojumeem. Raħts tapat wehl zitaſ ar wehl baħr-gakeem w a h r d e e m !

W a h r d e e m — triħs reiſ jau to waħrdu eſam paſtrihkejuſchi.

Rad putra paħrawahridamaſ eet uguni, ari breeſ-migi tſchurkſt un ſprehga — bet breeſmaſ pee tam ne-kaħdaſ nenoteek!

Mu tad — deemſchehl — wairaf Aſpaſijas dſejoļu mums ſchim briħſcham naw pee rokaſ.*) Ari zitu wiſaſ darbu wairaf ne; bet — iſ lihdi ſchim apſlatiteem, do-majam, mums teeſibaſ, iſfažit domaſ par Aſpaſijaſ wiſ-paħrejeem panahkumeem latweeſchu rakſtneeziĭbā reſp. pa-nahkumeem, kaħdi latweeſchu rakſtneeziĭbai no Aſpaſijaſ darbibaſ bijuſchi. Gepreekſch taſ iſſakam, runaſtm tomeħr wehl paħriſ waħrduſ par Aſpaſijaſ walodu un daſcham rakſtibaſ ihpaſchibām.

Birmejā rakſtneezi, zaur zaurim nemot, ir gluda un teſoſcha, bet ſoti daudi waħrdu un teikumu leezina, ka rakſtneeze latweeſchu walodu neprot. Wiſa runā gan weikli bet ne pareiſi. Wiſa naw eedſtinajuſeeſ latweeſchu walodaſ garā un aiſ ta eemeſta tai neparaſti dandi ne-latwiſku walodaſ ſiguru; waħzu konſtrukzijaſ, wiſpaħrigi waħzu walodaſ garſ, walda gandriħſ wiſoſ wiſaſ darboſ. Weetām tihri waj jadomā, — taſ taiſni iſ waħzu walodaſ tulkotſ!

Ne-eſam laſſjuſchi rakſtneezeſ waħzu walodu, bet ne azumirki neſchaubameeſ, ka wiſa waħziſki prot labaki neka latwiſki; un taſ latweeſchu laſtatajam ſeraſ behdigi pee duħſchaſ — pat muħſu rakſtneeĭi uetura par wajaſdſigu, p a m a t i g i eepaſihteſ ar muħſu walodu**) ka ne ka.

*) wiſuſ pat neminejam, kaſ ari bij.

**) Un ſaturſ naw deemſchehl taħdſ, lai aiſ wiſa walodu peemirſtu.

Nestototees uj latweefchu gramatikas nepraſhanu, rakſtneeze pat nebhſtas pati atwaſinat jaunus wahrduſ, kã peemehram: fakſakumi, iddeeniba, pagahjiba, ſtingums, pehzaudje (wehlaku pa-audſchu weeta), pawadiba (Seleit), krampigi (krampſhaft) un tamlihdſigus.*)

Par „gara“, „garigs“, „garikſ“, iſſchkiribu rakſtneeze it nefa neleekas dſirdejuſt (pee tam wima naw konſekwenta to leſtoſchanã). Ta fafa:

„garikſi ſpehki“ (t. i. gara ſpehki),

„gariga warone“ (= gara warone jeb warone gara),

„gariga fatikſme, garigi zenteeni u. t. t. (ſamai-nidama wahzu „geiſtlich“ ar „geiſtig“ noſihmi).

Tai ari „meeſſki ſpehki“ (kur tatſchu katrs latweetis fafa „meeſas ſpehki“).

Germaniſmu peemehri:

paſihſchanãſ peekopt (Bekantſchaften pflegen),

krampigi ſpeest roku,

pee glaſhes alus wiſã meerã,

tas ir tas wiſu labatais,

ſarunas weſt,

tas man ir eemeſls wairak (ein Grundmehr)

wareja ka nedalibneekſ apluhkot u. t. t., u. t. t.

u. t. t.

Daudſ teikumi gluſchi neſaprotami waj atkal koti jozigi ſkan, peemehram:

„Ak mihtakais, ka wari

Wehl luhkot fehrigi,

Kad p a z e l i tu mani

Un wiſu paſauli — ?

„Kã ap duhjoſchu ſpoli ſkreen laikmeti.

Utraiſt ſpehkuſ muhſu (pahraf leela poetiſka lizenze !)

nodomã aziſ — ?

*) Daudſ peemehru ar nodomu nepeewedam, jo wiſuſ tikpat iſ Aſpaſijas rakſteem newaram uſkattit.

fmilfchanais tuffchums — ?

laifraftus korrespondet — ?

atrahwas weenatnē —

apiniš beš meeta (maifstes) —

weens otrā maldijees (t. i. weens zilweš
otrā!) —
fchini truhiti rims ilgofchan' u. t. t., u. t. t.

Bee weenas reišas aifrahdištan, ka Afpašija loti daudš leetā banalus, „noberstus“ falihdšinajumus un domu graudus — tahdus ko jau tuhktiofchām reišu ešam lafšijufchi un atlafšijufchees wahžu widejos rakstneetos, tuhktiofchām reišu dširdejušchi ikdeenifchās runās. Bee-mehram: „mihlestibu newar wahrdeem išteikt“, „uguns fchkihsti“, „laimē fchkihst kā putas“, „deewi apftaufch“, „kehruba šparni ues uš augfchu“

Schahdas parafstas frašes rakstneeze žer ar to padarit originelas un zehlafas, ka wišas winas pazet augstakā poteužē — leek tām waj nu pahrfazetees pahr wišaugstakeem Afijas kalneem, waj atkal fa-eet dšitak par wišdšitakām juhras dšelnem — un ja wehl ar to nepeeteek, tad papilda tās ar uguni, lahwu, leefmam un tamlihdšigām bailigām weelam — pataifa tās tā fakot par torpedeem waj pulwera torneem — lai tikai neweens winām ne-eedrošhinatos fertees klahst un fazit — tās ikdeenifchās. Bet ja situazijas praša žitadu, nebailigu materialu — wina nem reekufcham mirdšofchu pehrku, selta, silda, dahrgu dimantu u. t. t.

Aifrahdijam jau ka geniali rakstneeki naw tik dewigi ar dahrgumeem un breefmu leetam, un ja wini tās tomehr dod — tad žitadi apstrahdadami. — —

¹⁾ Naw gribets fcheit pelt wahžu garu, bet aifrahdit, ka latweešchus tehožot ja-eewehro latweešchu daba un sawadibaš, wahzeefcheem — wahžu.

Minejam wahzu garu raffeincezes walodā — bet
 tahlak mums wehl jafaka, ka tahds wahzu garš*) netit-
 ween walodā, bet pašču walodu (farunu) dabā eerau-
 gams. Domaju garās wahzu šarunās (Unterhaltung),
 kurās runataji weens otram neta nejata, kur weens ar
 otru runā tamdehł, ka e fot tatschu kaut kas ar-
 ween jarunajot. Tahdās reisās weens otram faka parastās
 frašes, brihnas beš eemešla, łoti beešchi iſſauzas: „waj
 pateešt?!“ — „waj tas war buht?!“ — „kā tas wareja
 notift?!“ — „tas tatschu neišprotami?!“ un 100 reis u. t. t.

Latweetim tas naw fewiſchki dabā, ja wiſch ar
 noluhku pee tam naw peemahzižees — ſuhri grubti daudš-
 reis puhledamees.

Aſpaſijas raſchojumos nu leetas, ka wiſas winas
 perſonas uš to fewiſchki ſagatawojuſchās. Weſelas lapas
 puſes tās daudš reis tā peepłahpa (fewiſchki atkal waroni
 un warones!), ka weeus otram neta neteiž.

Šarunās winai beešchi ſahlas:

„Juhš nahkat pee manis?“

„Ja, eš nahku pee jums!“ un turpinajas ari tā.

Waj atkal eenahzejš waiza:

„Kas te noteet?“ (kur ſkaidri, gaiſchi jaredš,
 kaš noteet).

waj: „Kas te notiziš?“

„Kas tew, Trihne, notiziš?“

„Kas man notizees?“

„Kā tas wareja notift?“

„Ka wiſš las wareja notift?“ u. t. t. u t t.

— brihnas, ta ſafot, ta behrni — brihnas, kahež deenu
 gaiſchš, kahež nakti tumſchš.

Tamlidšigās garās iſrunaſchanās ijuahł par eedro-
 ſchinafchanos, peemehram:

„Ko juhš eedroſchinajatees?“

„Juhš eedroſchinajatees pa daudš!“

„Eš to ne-eedroſchinajos!“

waj — „Kamdehł ſchis jantajeens?“

„Waj teeſcham?“

„Kamdehł tam jabuht?“ u. t. t. u. t. t.

Preekſch konjugazijas eemahzifšanas tahdas ſarunas gan warbuht derigas, bet preekſch dramu ſlatu peeraſtiſšanas — ?

Peetiſs tomehr! Gribejam tik, lai laſitaji eewehro, ka rakſtitajas tehniskā puſe ari wahja. Ta ſewiſchki duras azis, ja ſaturſ tahds, ka neſpehji wiſu laſitaju uſmanibu waldfinat. — — —

Tad — beidsot — mums nu pawifam nopeetni ja-
atkahrto — uſ ko wiſu laiku ar peerahdijumeem aiſrah-
dijam — Aſpaſija n a w t a h d a r a k ſ t n e e z e , p a r
k a h d u t a i ſ d a u d ſ i n a t a — A ſ p a ſ i j a i r
l o t i w i d u w e j s t a l a n t s . Literariſkee eſperti
(kritiki) likuſchi mums tizet loti nepateeſas ſinas, likuſchi
ari rakſtneezei paſchai domat par ſewi nepareiſas domas,
jeb ſtingraki ſakot, pamudinajuſchi to dauds ko e e d o -
m a t e e s .

Kritiki warbuht ſahkumā bij aiſgrahbti, ka Aſpaſija
ſludinaja j a u n a s wehſtis,*) bij aiſgrahbti, ka Aſpaſija
mums p i r m ā ſ e e w e e t e , kaſ rakſtija dramās, kaſ
bij tik d r o ſ c h a , bet — „aiſgrahbta“ kritika ir atla
kritika, n a w kritika — jannaſ wehſtis tikai apmeerina
ſ i n k a h r i b u , nepateeſas wajadſibas, un ja Aſpaſija
bij p i r m ā ſ e e w e e t e , kaſ bij tik droſcha, ſneegtees peh
rakſtneeku laureem, tad tai ſ e w i ſ c h k i bij wajadſigs
kritikas padoms, tās p a t e e ſ i wahrdi un ne — glaimi,
galanterijas un tamlihdſiga apmullinaſhana. Rakſtneeze
tatſchu laikam pelna, ka ar to runā nopeetnaki, neka ar
weenu otru bruhtes mahfu waj kadriilas waroni

Un ja kritika pateeſt neredſeja, ka Aſpaſijas jaunaſ
wehſtis tikai reprodukzijas darbs, pee tam ſewiſchki ſteig-
ſchus reprodizets ar loti ma ſ ſ a g r e m o t ā m , dauds n e m a ſ
neſa g r e m o t ā m domam un eekateem, ahrſemju gara ra-
ſchojumeem — tad teeſcham jawaiza, ar ko tahda kritika
iſti nodarbojas pa walas brihſcheem, waj winas ſ i n k a h -
r i b a tad ari maſ ſ n e e d ſ a s t a h l a k k a w e e n ā K u r ſ e m e s
galā lihds Gidkuhneem otrā lihds kaſkuneem ?!

*) Izejās.

Aspasija ir mehginaju fi kustinat jautajeenus, kas lihds ņhim muņņu rakstueezibā bij maņ kustinati — ir mehginajuņi darit ņimpatifkas taħdas idejas, tā peem. ņeeweefchu emanzipaziju,*) u. t. t. ir jau ņcho to mehginajuņi, bet waj wina ar ņcho mehginajuņanu kaut ko panahkuņi, uņ to mums jadod — negatiwa atbilde.

Kā katrs ņeewertis lai nepaleef wehņs pret emanzipaziju — kad wuņņch rakstueezes emanzipaziju daudņinoņchus rakstus iņlaņņjis, tik ņtaidri un gaiņchi redņi, ka rakstueeze pati, patņahwibu ņpredikodama, it uņ ņola ilgojas atpakal pehņ wezajeem Egiptes gaņas poodeem, jaukās wehrdņibas pee „wina“ ņahneem, miħlas beņņpehņzibas pee ņtipra, bagata wiħra rotas — ka mute tai runā pa Ķimalaja kalnu wirņotnem, bet ņirds pee Dņiņcha omuligās tehņkannas, kur naw neka jadara, kur wehņņch puħņch aiņ loga ņleħgeem ?!

Un — nekad tamdeħt uebuħņim weenis prahtis ar muņņu kritikas ņpreedumeem par rakstueezi Aspasiju — ka ta tikdaudņ bijuņi zildama un ņlawejama (ņalihdņinot ar zitu muņņu rakstueeku zildņichanu resp. peņņchānu) — nepeemirņņim beņ tam nekad, ka lihds ar to muņņu kritika naw muņņu rakstueezibas weizinatāja, bet kawetāja. To wina ņewiņņhi peerahdijuņi ņhini gadijumā, pahrat deewinadama, kas needeewinams — peerahdijuņi zitus pahrat nopeldama, kas nebij tik nopelams.

Aspasija warbuht buhtu palikuņi par eewehrojamaku rakstueezi, neka ta pateefibā palikuņi, ja kritika tai nebijuņi ņliħts draugs kas nerahda zilwekam zeķu, kad taņ maldas.

*) Beņ ka eepreeņņch jau ari ziti to pee mums nebuhtu darijuņhi.

Peepajās latweešņu grahmatu isdeweju beedribās mehrkīs ir, isdot latweešņu walodā grahmatas, tiklab originalus kā tulkojumus (st. § 1).

Par beedreem war buht tiklab wiħreešči kā seeweeshči (isħemot nepilngadigūs, školu mahžektūs, apakšħareiwjus un personas, ģurām zaur teesās spreedumu aprobesħotas teešības) (st. § 2).

Personas, tas upurejusħas ne masak kā ģimts rubtus, war tikt eewehletas par pastahwigeem beedreem (st. § 7).

Aktiivs beedrs maksā if gadus beedra naudu ne masak par 1 rubli (st. § 8).

Pilna beedru ģapulze nolikušē 1897. g. gada maksu aktiweem beedreem weenu rubli, pee tam tee dabon beedribas tai gadā isdotās grahmatas.

